

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2017 / 07 FİYATI: 5 TL

500 Yıl Önce İngiltere Kralı VIII. Henry Türk Adaletini Örnek Aldı

Cengiz Özakıncı'nın yazısı 51. sayfada

**Başkent
Üniversite-
si'nde
Mezuniyet
Coşkusu** Sfr: 34

Erdem Akyüz:
**Atatürk
Anıtları** Sfr: 16

Mete Akyol:
**Tarım
İşçileriyle
Yürüye
Yürüye
İstanbul'a
Gidiyoruz** Sfr: 63

Cihangir Dumanlı:
Şerife Bacı Sfr: 31

Yaşar Öztürk:
**Atatürk
100 Yıl Önce
İnönü'ye
Notunu
Verdi** Sfr: 11

Necdet Pamir:
**Raman 8
Kuyusu** Sfr: 72

Tekin Özertem:
**Aristoteles
Poetika ve
Politika** Sfr: 85

Kemal Anı:
**Çanakkale
Savaşları'nda
İaşe ve
Beslenme** Sfr: 21

Yirmibirinci Yüzyılın birinci çeyreğinin sonunda Dünya'nın en gelişmiş on ülkesi arasında yer almak için, ülkeler amansız bir yarış içerisinde... Türkiye'nin, cumhuriyetin 100. yılına rastlayan bu dönemin sonunda, ilk on sıralamasında yer alıp alamayacağı ise büyük merak konusu.

Önümüzdeki 20 yıl boyunca halen ilk "on"da yer alan ülkelerin konumlarını korumaları ve hatta kendi aralarında daha öne geçme iddiaları yanında, bir çok dünya ülkesinin de kendileri için ilk on ülke arasına girmeyi hedef seçmiş olmaları, yarışın çok çekişmeli geçeceğini göstermektedir.

Ayrıca, içinde bulunduğumuz bilgi çağında, ekonomik büyümenin ivmesini ve kalitesini belirleyen unsurların başında sadece politikacıların, girişimcilerin ve teknokratların değil, aynı zamanda işçinin ve çiftçinin de bilgi düzeyi ve yüksek teknolojiyi kullanma becerisi çok önemli rol oynayacaktır.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anıtsal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı :

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Caddesi No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Gülbüz Atabek, Kaya Karan,
Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Prof. Dr. Kemal Arı, Sabriye Aşır, Dr. Sıtkı Aydinel, Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Haluk Cansın, Nevin Dedeoğlu, Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Sema Erdoğan, Konur Ertop, Gülbüz Evren, Metin Gören, Mümtaz İdil, Muzaffer İzgü, Nilay Karatosun, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı, Saniye Özden, Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarıhan, Sezin San Sungunay, Mete Tizer, İzlen Şen Toker, İzmir Tolga, Melek Şirin Tolga, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Orhan Velidedeoğlu, Dr. Öğüt Yazman, Aylin Yengin, Halit Yıldırım, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,
Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)
Faks: (0216) 456 27 29

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No:159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 23 / 06 / 2017

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

- 3 Hangisi Doğru?**
Dr. Ufuk Akyol
- 5 Mustafa Kemal, Vahdettin ve Gerçekler** *Kaya Boztepe*
- 11 Atatürk 100 Yıl Önce İsmet İnönü'ye Notunu Verdi**
Yaşar Öztürk
- 16 Atatürk ve Yurt İçi Anıtları**
A. Erdem Akyüz
- 21 Çanakkale Savaşı'nda İlaşe ve Beslenme** *Prof. Dr. Kemal Arı*
- 27 Çileli Bir Esirlik** *Zeki Sarıhan*
- 31 Şerife Bacı**
Dr. Cihangir Dumanlı

- 39 Hakimiyeti Milliye Yazıları**
- 41 Köy Enstitüleri** *Cengiz Önal*
- 46 Muazzez İlimiye Çiğ'dan Mektup Var**
- 51 İngiltere Kralı VIII. Henry'nin Türk Adaletini Örnek Aldığını Kanıtladık** *Cengiz Özakıncı*
- 57 Ege Adaları Lozan'da Değil Osmanlı Döneminde Verildi**
Gürbüz Evren
- 63 Temizlik İşçileriyle Yürüye Yürüye İstanbul'a Gidiyoruz**
Mete Akyol
- 72 Raman Kuyusu** *Necdet Pamir*
- 77 Mümtaz İdil** *Konur Ertop*

İÇİNDEKİLER

- 81 Hawking Yüzünden Siniri Oynamayan Var mı?**
Necef Uğurlu
- 85 Aristoteles** *Tekin Özertem*
- 89 Tarımı Başlatan İlk Canlı**
Sabriye Aşır
- 93 Çevrik Parmaklar** *Haluk Erdemol*
- 96 Alberobello** *İzlen Şen Toker*
- 101 Spor Gazeteciliği**
Metin Gören
- 103 Korkuların Normalleşmesi**
Mehmet Uhri
- 107 Abdurrahman Abdi Paşa**
Deniz Bener
- 109 Nurettin Türsan** *Gürbüz Turgay*
- 114 Isaac Newton** *Yücel Aksoy*
- 119 Yanı Başımızdaki Nasa Teknolojileri** *Sabriye Aşır*
- 121 Homo Violents** *Levent Altaş*
- 126 Gebze Bir Zamanlar Cennetti**
Mehmet Ünver
- 130 Mutluluk Bir Yolculuktur**
Zeynep Aburas
- 133 Sınav Kaygısı** *Nilay Karatosun*
- 137 Bedeli Ödenmiştir**
Nuray Bartoschek
- 139 "Neler Olmuyor ki Dünyada**
Sezin San Sungunay
- 143 Göz Bağlarımızdan Kurtulmak Yeterli mi?** *Berk Yüksel*
- 146 Machu Piccu** *Deniz Bener*
- 147 Dilleri Nasıl Öğreniyoruz?**
Sedem Demir
- 62 *İlk Dersimiz Türkçe*
- 92 *Fırçalayarak*
- 118 *Bilginizi Denetleyin*
- 151 *Çözümler*
- 152 *Yarının Büyüklüğü*
- 154 *Bulmaca*
- 156 *Satranç*
- 158 *Ayın Kitapları*
- 160 *Bir Fotoğraf Bin Sözcük*

Hangisi doğru?

Özgürlük kavramını hep yüceltir, ne denli önemli, ne denli değerli olduğundan söz eder dururuz . Bireysel özgürlüğümüz örneğin, hani şu başkasınınkinin başladığı yerde biten.

Hiç sorgulama gereksinimi duyduunuz mu?

Benim özgürlüğüm nedir?

Bir başkasınınkini, madem benimkinin sınırını çiziyor, nerede başlar?

Buna kim, hangi kanun veya hangi kural karar verir?

Bu denli önemli bir kavramın böylesine muğlak kalmasının nedeni nedir?

Yaşam şeklimizi belirleyen kavramların hangisini kendimiz bir “görüş” olarak belirleyebiliyoruz?

Hepsi de bize öğretilen kavramlar değil mi?

Bunun sonucu olarak da aynı kavram dünyanın değişik bölgelerinde bambaşka anlamlara, şekillere

sahip olmuyor mu?

“Aşk” örneğin. Bir başkasına duyulan tutkulu sevgi, onunla beraber olma isteği, onu mutlu etme isteği... aslında onun da aynı karşılığı vermesini beklemeyi içermiyor mu?

Başka bir kültür bu kavramı

“bencilce” bulup, “İçinde bu denli sevgi varsa neden onu tüm evrene yöneltmiyorsunuz?” diye sorabiliyor.

Hangisi doğru?

Örnekler çoğaltılabilir: Barış, demokrasi, insan hakları...

Herkes kendi kültürünün öğ-

rettiği gibi algılamıyor mu?

Sonra da aynı kavramları savunan kültürler birbirleriyle çatışıp durduğunda “Nasıl olabilir?” diye şaşırıp duruyoruz.

Öğrenmektense kendi görüşümüzü oluşturacağız bir gün. Evrimimizin gereği bu... •

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- *Bence bir ulusta şerefin, haysiyetin, namusun ve insanlığın vücut bulabilmesi, devam edebilmesi mutlaka o ulusun özgürlük ve bağımsızlığına sahip olmasıyla mümkün olur.*
- *Bir memleketin, bir memleket halkının düşmandan zarar görmesi acıdır. Fakat kendi ırkından büyük tanıdığı insanlardan vefasızlık, felaket görmesi daha acıdır.*
- *Bir ulusun namuslu ve saygıdeğer olması için o ulusun yalnızca bilgi düzeyinin yüksek bulunması yeterli değildir. Her şeyin üstünde bir niteliğe sahip olması gerekir ki o da ulusun yüksek seviyeli olmasıdır.*
- *Çalışmaksızın düşünce gelişimi ve ahlâkça iyi nitelikler kazanmak olası değildir.*
- *Hiç bir ulus yoktur ki ahlak temeline dayanmaksızın yücelsin. Aydınlarımız yabancılar karşısında ulusal varlığımızı korumak için gereken çabayı gösterirlerse görevlerini daha başarılı biçimde yerine getirmiş olurlar.*
- *Her fert istediğini düşünmek, istediğine inanmak, kendine mahsus siyasi bir fikre sahip olmak, seçtiği bir dinin icaplarını yapmak veya yapmamak hak ve hürriyetine sahiptir. Kimsenin fikrine ve vicdanına hakim olunamaz.*
- *Ne zaman ki ahlâkımız bozularak fedakârlık ve mertlik damarlarımızın gevşemesi, fetih düşüncesinin sönmesi, milletin şanını yükseltmek amacı yerine kişisel yarar sağlamak ve can derdi belasına düşmemiz üzerine yenilgiden yenilgiye, felaketten felakete düştük. Çeşitli yoksulluk ve yoksunluklara mahkûm edildik.*

K Atatürk

Mustafa Kemal, Vahdettin ve Gerçekler

Evindeki yemekte sorduğu sorulara inandırıcı cevaplar alan İngiliz uşağı Sadrazam Damat Ferit, Cevat Paşa ile Mustafa Kemal Paşa'yı yolcu etmeden önce *"Ben irade-i seniye-yi tebliğ ediyorum, zat'ı şahanelerini ziyaret edip öyle yola çıkınız"* der.

Cevat Paşa'nın içi içine sığmıyordur, evden kendisini sokağa zor atar. Serin bir Mayıs akşamı Nişantaşı'nın parke sokağında Şişli'ye doğru yürürlerken Mustafa Kemal Paşa'nın koluna girer heyecanını

saklamaya çalışsa da sesi titreyerek *"Bir şey mi yapacaksın Kemal"* diye sorar. *"Evet Paşam"* der Mustafa Kemal, *"bir şey yapacağım."*

Cevat Paşa zor yutkunur, gözleri dolmuştur, *"Allah muvaffak etsin."*

Kendinden son derece emin bir sesle *"Mutlaka Paşam, mutlaka muvaffak olacağız"* der çakmak gözlü sarı kurt.

Mustafa Kemal Paşa'nın Vahdettin ile tanışması 13 Aralık 1917 tarihine gitmektedir. Henüz Veliiaht olan Vahdettin'in Almanya

Sultan Vahdettin

seyahatine Mustafa Kemal Paşa ile çıkmasına karar verilmiştir. Başyaveri Albay Naci daha sonra Büyük Taaruz'da Mustafa Kemal'in tümen komutanlığını yapacak olan rahmetli Korgeneral Naci Eldeniz'dir. Naci Paşa ile buluşan Mustafa Kemal Paşa ile Vahdettin'in Vaniköy'deki köşküne giderler. Salonu geçip arap hasırıyla örtülmüş bir kapıdan geçerek bir odaya girerler. O sıralar 56 yaşında olan Vahdettin hızlıca yürüyüp birden yavaşlar ve kanepenin bir ucuna oturup gözlerini kapar. Mustafa Kemal şaşırmıştır. Bir süre sessiz otururlar sonra Vahdettin bir ara gözlerini açıp *"Sizinle müşerref oldum, memnunum"* diyerek tekrar gözlerini kapar. Mustafa Kemal aynı şaşkınlıkla yaveri Naci Albay'a bakar, o da durgundur. Cevap versin mi, vermesin mi, ne söylesin şaşırıp kalmıştır. Bir süre daha sessizce otururlar sonra Vahdettin yine gözlerini açıp *"Seyahat edeceğiz değil mi?"* diye sorar.

Gerisini Atatürk'ün kendi ağzından dinleyelim.

"İtiraf edeyim ki, bir mecnunla karşı karşıya olduğumu derhal hissetmiş, fakat mantıklı konuşmaya girişmekten kendimi alıkoymuştum.

Hemen ayağa kalkıp dedim ki:

'Efendi Hazretleri, evet, seyahat edeceğiz. Seyahat 2 gün sonra başlayacaktır. Perşembe akşamı garda hazır bulunacaksınız, oradan hareket edeceğiz.'

Vedalaşıp çıkarlar.

Son derece fiyakalı bir saray arabası onları alır, Mustafa Kemal Yaver Naci'ye bakar ve *"Zavallı, talihsiz, acınacak birisi, bunlarla ne olabilir?"* der.

Öyledir diye cevap verir Yaver. *"Bu zavallı yarın padişah olacaktır, kendisinden ne beklenebilir?"*

Garda buluştuklarında Vahdettin sivil kıyafetlidir. Sonradan anlaşılır ki kendisine ferik rütbesi (tümgeneral) verilmiş ancak daha sonra mirliva (tuğgeneral) olduğu tebliğ edilince güvenmiş o halde ben de üniforma giymem demiştir. Mustafa Kemal Paşa Vahdettin'e *"Askerin önünden geçerken onları selamlayınız"* dediğine pişman olmuştur; çünkü Vahdettin askerin önünde iki elini şuuruzca havaya kaldırarak ne yaptığını bilmez bir şekilde trene binmiştir.

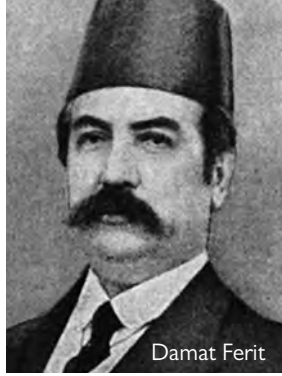
Tren Trakya tarafına yol alırken gözleri devamlı kapalı olan Vahdet-

tin bir anda gözlerini açıp dikkatle Paşa'ya bakmış ve konuşmaya başlamıştır. Vahdettin Mustafa Kemal Paşa'ya "Affedersiniz Paşa Hazretleri, birkaç dakika öncesi-ne kadar kiminle seyahat ettiğimi bilmiyordum. Ancak trenin hareketinden sonra aldığım bilgi üzerine giyaben sizi çok yakinen tanıdığım ve takdir ettiğim bir komutanımla beraber olduğumuzu anladım. Ben sizi çok iyi bilirim. Arıburnu'nda ve Anafartalar' da yaptığınız icraat ve kazandığınız başarılar tamamen bilgim dahilindedir. İstanbul'u ve her şeyi kurtarmış bir komutanımsınız, beraber seyahat etmekte olduğum için çok memnunum ve bundan şeref duyuyorum."

Vahdettin bunları yavaş ancak son derece etkili bir şekilde söylemiş, Atatürk de gerektiği gibi cevap vermiş ve yine Atatürk kendi anılarında, Vahdettin ile aralarında son derece güzel, ciddi ve samimi konuşmalar olduğunu yazmış hatta gerek Almanya, gerek yurda döndükten sonra Vahdettin'in yapması gerekenler hakkında telkinlerde bulunduğunu, bu fikirleri Vahdettin'in olumlu karşıladığını ifade etmiştir.

Tahta geçen Vahdettin sadece kendi menfaatlerini kollayan, İngilizler tarafından atanmış bir Vali gibi çalışmaya başlamıştır. Göreve

getirdiği Sadrazam Damat Ferit ise zaten hainliği herkesce bilinen bir İngiliz hayranıdır. Yalakalık ve yandaşlık dışında bir meziyet veya fikri olmayan Damat Ferit için bir tehlike vardır: Halkın ve ordunun çok güvendiği bir isim, Mustafa Kemal Paşa. Özellikle Mustafa Kemal Paşa'nın Ahmet Rıza Bey'le hükümet kurma çalışmaları, Vahdettin ile sık görüşmesi, itilaf devleti temsilcilerinin kendisiyle temas kurmak istemeleri, Damat Ferit'i kuşkulandırmış, Mustafa Kemal Paşa'yı kendisine bir rakip, potansiyel bir tehlike olarak görmesine sebep olmuştur.

Damat Ferit

Mustafa Kemal Paşa'yı acilen Payitaht'dan uzaklaştırmak lazımdır. Damat Ferit tam da bu düşünceler içindeyken İngilizler

onun önüne bir dosya atarlar. O da dosyayı Harbiye Nazırı Şakir Paşa'ya ileterek planını anlatır. Gerisini yine Atatürk'den dinleyelim.

"Şakir Paşa bir tek kelime bile söylemeden bana dosyayı uzattı. Dosyayı baştan sona gözden geçirdim. Özeti şu idi:

Samsun ve avalisinde bir çok Rum köyleri Türkler tarafından her gün tecavüze uğramaktadır. Bunu men etmek lazımdır. Eğer siz aciz iseniz, vazifeyi biz üstümüze alacağız. Okuduktan sonra Paşa'ya 'Baktım, emriniz nedir?' dedim."

Şakir Paşa, "İşte böyle midir;

değil midir, oralara bir zatın gidip tetkiklerde bulunması lazımdır. Ben Sadrazam Paşa ile (Damat Ferit) görüştüm, sizi münasip gördük.” - dedi.

Mustafa Kemal Paşa bu vazifeyi memnuniyetle kabul ederek detayları Genel Kurmay Başkanı ile görüşmek üzere izin ister.

Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa yerinde yoktur. Çünkü kendisinden Suriye Fatihi General Allenby İstanbul’a geldiğinde Fevzi Paşa’nın

Fevzi Çakmak

karşılması istenir ancak Fevzi Paşa kabul etmez. Baskı gelince de ben hastayım eve gidiyorum diyerek makamı terk eder. Makamda yardımcısı Kâzım Paşa vardır. (Korgeneral Kâzım İnanç) Kapıları kapat, yalnız mıyız diye sorduktan sonra durumu kendisine anlatır. “Ben” der, “zaten şu veya bu şekilde Anadolu’ya geçmek fırsatı arıyordum. Madem ki onlar teklif ettiler, fırsattan mümkün olduğu kadar istifade etmeliyiz.”

Kâzım Paşa heyecanla atılır “Bir şey mi yapacaksınız, zaten ordu müffetişliği konusu var, oraya ordu müffetişi olarak gidebilirsiniz.”

“Paşa, vazife olsa da, olmasa da yapacağım, ünvanın önemi yok, yalnız şimdi Harbiye Nazırı ile konuş, benden ne istiyorlar tespit et,

üst tarafını kendimiz yaparız.”

Kâzım Paşa Nazır ile görüştükten sonra odasına döner ve anlatır. “Maksat Samsun havalisinde Rumlara tecavüz eden Türkleri bastırarak, sonra da Anadolu’da kurulan milli kuruluşları ortadan kaldırmak. Mustafa Kemal’i bunun için yolluyoruz. Kendisine Sadrazam Paşa ile yetki vereceğiz.” diyorlar.

“Tamam” der Mustafa Kemal. “Kâzım Paşa, onlar ne istiyorlarsa fazlasını ekleyerek bir talimatname kaleme alınız yalnız iki maddeyi ben not ettireyim.”

Kâzım İnanç

Atatürk anılarını kaleme aldığı anda şöyle anlatıyor: “Benim önem verdiğim yetki konusuydu. Mümkün olduğu kadar

Anadolu’nun her yerine emirler verebilmeliydim. Samsun’dan başlayarak bütün Doğu vilayetlerinde bulunan kuvvetlerin komutanı olmak ve buradaki valilere doğrudan emir vermek. ‘Paşa onların arzularını bir araya topla fakat sonuna bu iki maddeyi ekle...’

Fırsatı iyi değerlendiren Mustafa Kemal, arkadaşlarının da yardımlarıyla, olağanüstü yetkilerle 9. Ordu Müffetişi olarak, “görev bölgesinde iç huzuru sağlamak, silah ve cephaneleri toplamak, vatandaşlara silah

dağıtılmasını engellemek ve bunu yapan kuruluşları ortadan kaldırmak üzere” nezaretten çıktığı anı şöyle anlatır.

“Ne ala şey. Talih bana öyle müsait şartlar hazırlamış ki, kendimi onların kucağında hissettiğim zaman ne kadar bahtiyarlık duydum, tarif edemem. Nezaretten çıkarken heyecandan dudaklarımı ısırduğumu hatırlıyorum. Kafes açılmış, önünde geniş bir alem, kanatlarını çırparak uçmaya hazırlanan bir kuş gibiydim.”

Samsun’a ayak bastıktan sonra Milli Mücadele’yi başlatan Mustafa Kemal Paşa’nın yaptıkları karşısında İngilizler ve Saray tam bir şaşkınlık yaşamaktadır. Nasıl bir hata içine düştüklerini anlayan İngiliz güdümlü Saray, telaş içinde Mustafa Kemal Paşa’yı, Havza’ya gitmesinden hemen 3 gün sonra geri İstanbul’a çağırır ancak artık iş isten geçmiştir.

Vahdettin’in hain olmadığı hatta Mustafa Kemal Paşa’yı Anadolu’ya bizzat gönderdiği zırvalarına karşı tokat gibi cevap sadece bununla sınırlı değildir.

Vahdettin madem Vatan’ı düşünüyordu da neden Mustafa Kemal Paşa’yı acilen geri çağırdı? Neden direneceği belli olan 17. Kolordu komutanı ve İzmir Valisi Nurettin Paşa’yı hemen değiştirdi? Neden

onun yerine satılmış, şerefsiz bir İngiliz ajanı olan Kanbur İzzet ile onursuz, satılmış, içi geçmiş Ali Nadir isimli sözde Paşa’yı atadı? Kuvvacılara karşı Kuva-yi İnzibatıye’nin kurulmasını kim istedi, bu çapulculara Osman’ı Ali devlet nişanlarını kim verdi? Nemrut Mustafa denilen ahlâksızın verdiği idam kararlarını derhal kim onayladı? Anzavur denilen cani serserinin halkı ve milliyetçileri katletmesini

Sadrazam Damat Ferit, Amiral Calthorpe'e “Türkiye’nin İngiltere’ye ancak ve yalnız İngiltere’ye tabi olmak istediğini” bildirir ve Padişah’ın kendi eliyle yazdığı tasarıyı kendisine teslim eder.

görmezden gelen kimdi? İngiliz uçakları Anadolu’da Mustafa Kemal Paşa ve silah arkadaşlarının katli vaciptir yazılı duyuruları ve Şeyh’ül İslam fetvasını atarken neredeydi Vahdettin’in vatan aşkı?

Atatürk kendi anılarında Vahdettin ile son görüşmesini aktarıırken yakıncı. *“Vahdettin demek istiyor ki hiçbir kuvvetimiz yoktur. Tek dayanağımız İstanbul’a hakim olanların siyasetine uymaktır. Benim memuriyetim, onların şikayet ettikleri meseleleri halletmektir. Eğer onları memnun edebilirsem memleketi ve halkı bu siyasetin doğru olduğuna inandırabilirsem ve bu siyasete*

karşı gelen Türkleri yola getirirsem, Vahdettin'in arzularını yerine getirmiş olacaktım."

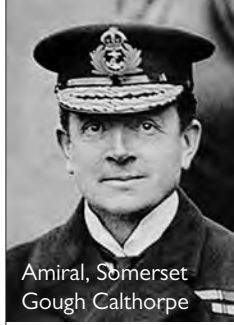
1952 yılında İngiliz resmi yayınlarında çıkan bir belge!

Tarihe dikkat! 30 Mart 1919. Sadrazam Damat Ferit, İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe ile yaptığı görüşmede "Türkiye'nin İngiltere'ye ancak ve yalnız İngiltere'ye tabi olmak istediğini" bildirir ve Padişah'ın kendi eliyle yazdığı tasarını kendisine teslim eder.

Tasarıda Osmanlı ülkesinin 15 yıl süreyle İngiltere sömürgesi olması istenir. Mısır ve Kıbrıs gibi örnekler olmasına rağmen safça vade dolunca serbest bırakılacağı varsayılırken İngiltere'ye Doğu'da bir Ermenistan kurulması dahil her konuda serbestlik tanınır ve devlet idaresi İngiliz'e bırakılır.

Vahdettin bir hain değilse, 16 Kasım 1922'de İstanbul İşgal Orduları Komutanı General Harrington'a,

"İstanbul'da hayatımı tehlikede gördüğümünden İngiltere devletine sığınır ve bir an önce başka bir yere

Amiral, Somerset Gough Calthorpe

götürülmemi talep ederim efendim, Müslümanların Halifesi Mehmet Vahdettin" imzalı bir mektup yazarak, bir İngiliz savaş gemisine binerek kaçan kimdir?

Önce Nutuk okuyalım. Rahmetli Turgut Özakman'ın günümüzde de çokça duymaya başladığımız zırvalara karşı belgelerle bir tokat gibi verdiği cevabı olan "**Vahdettin, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele, Yalanlar, Yanlışlar, Yutturmacalar**" isimli eserini de ayrıca tavsiye ediyorum. •

kayaboztepebd@gmail.com

Niçin Gelmişler?

Mustafa Kemal'in tam 16 Mayıs günü İstanbul'dan hareketi sırasında yaşanan ve Mustafa Kemal'in kurmay heyetiyle birlikte Bandırma vapuruna binen Hüsrev Gerede'nin aktardığı bir anı daha vardır. Gerede bunu şöyle anlatır:

"Birkaç gün sonra da Samsun'a birlikte hareket ettik. Henüz İstanbul'dan ayrılmadan, Kavaklar hizasında iken, Mustafa Kemal'in bu sefere ne maksatla çıktığını bir daha belirten, çok enteresan bir hadiseye şahit olduk. Karadeniz'e çıkmak üzere iken vapurumuz durdu. Bir motor ile yaşanan işgal devletleri zabıtları güverteye çıktı. Biz, ne oluyor, bunlar ne istiyor diye bakınırken Mustafa Kemal, kaptana sordu: "Bu herifler niçin gelmişler?"

Kaptan "Efendim, silâh ve cephane arıyorlarmış" deyince Mustafa Kemal güldü:

"Sersem herifler! Cephane ve silâh değil, biz kafa götürüyoruz!"

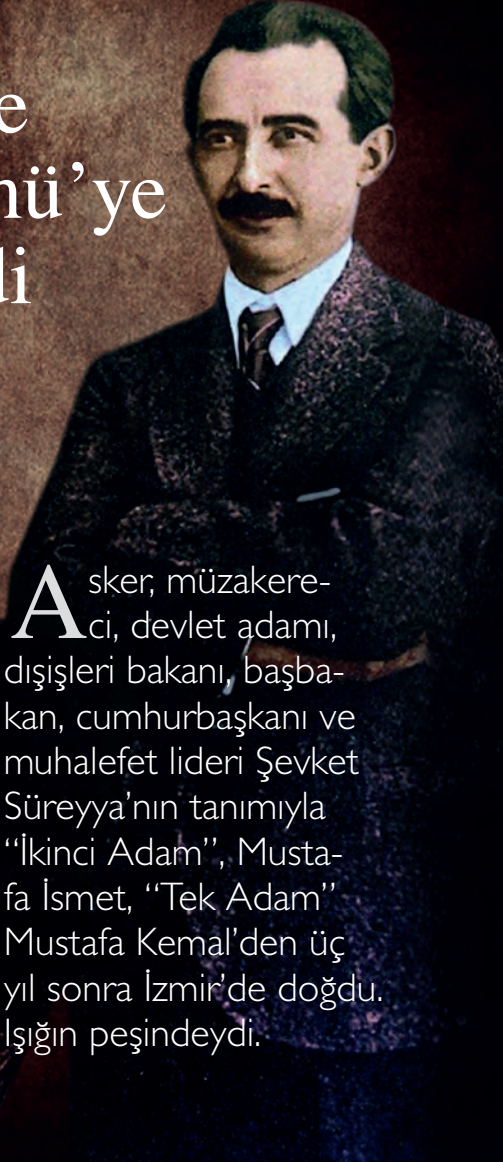

Yakın Tarihimiz
Yaşar Öztürk

Atatürk 100 Yıl Önce İsmet İnönü'ye Notunu Verdi

Asker, müzakereci, devlet adamı, dışişleri bakanı, başbakan, cumhurbaşkanı ve muhalefet lideri Şevket Süreyya'nın tanımıyla "İkinci Adam", Mustafa İsmet, "Tek Adam" Mustafa Kemal'den üç yıl sonra İzmir'de doğdu. İşğin peşindeydi.

Çağın gelişmelerini izlemek için kendi olanaklarıyla Fransızca ve Almanca öğrendi. Okuduklarını Türkçeleştirip paylaştı. Askeri gelişmelere ilişkin konferanslar ve okuma yazma bilmeyen erlere kurslar verdi. Işık oldu.

Edirne'ye atandı. Arkadaşının isteğiyle İttihat ve Terakki'ye katıldı ama o da Atatürk gibi ordunun siyasetten ayrılmasından yanaydı. İttihat ve Terakki ile yolları ayrıldı. Balkanlardaki gelişmeleri yakından izleyen, faciayı gören İnönü istemediği halde Yemen'e gönderildi. Çölde eline geçen gramfon ileri yaşında keman çalmayla taçlanan batı müziği sevdasına yol açtı. Başkaldıran Yemen İmamı ile hem de elindeki dağlık bölgede yüz yıllık Yemen isyanlarını durduran açık müzakereye girişti. Bu Osmanlı tarihinde bir ilkti. Devlet kendi topraklarında, Türk olmayan bir halkla, anlaşmayı imzaladı.

Ailesinin isteğiyle komşularının kızı Mevhibe Hanım'la 1916 baharında evlendi ve iki gün sonra tekrar cepheye döndü. İzzet Paşa hastalanınca yerine geçici olarak Mustafa Kemal atandı. İnönü ile Atatürk'ün ölene kadar süren dostluk ve arkadaşlığı Bingöl-Sekrat köyünde başladı. Doğu'yu düşman

işgalinden kurtaran Mustafa Kemal, Diyarbakır'a geçti. İnönü'yü yanına çağırırdı ve İnönü Suriye cephesine atandı.

100 yıl önce Atatürk, İnönü'ye şifreli telgrafla notunu verdi:

“Albay İsmet Bey'in nitelikleri ve gücü hakkındaki görüşlerim... Ciddi, etkin, zeki ve becerikli, yüksek düşünceli, astlarına ve savaş psikolojisine egemen ve etkili, iyi bir derin görüşe ve çabuk kavrayışa sahip. Kolordunun her türlü gereksinimini geniş olarak düşünmekten ve sağlamaya çalışmaktan bir an geri durmaz ve başarılı olur. Askeri bilgisi ve kavrayışı güzel ve geniş; doğru, kesin ve ikirciksiz karar sahibi; cesur ve kişisel kararıyla hareket etmek yeteneğine sahiptir. Ordu ve ülkede üzerine alacağı görevlerde ve önemli vatani hizmetlerde kendisinden büyük hizmetler beklenir... Kumandanlığı zamanında önemli askeri hareket olmamışsa da, gücü ve ayırt edici nitelikleri, kendisinin en önemli hareket sırasında da başarılı olacağı güvenini vermiştir. Çok yetkin bir ahlak ve davranış sahibi; görgüsü övgüye değer. Her zaman üstlerinin, astlarının ve çevresinin emniyet, itimat ve sevgisini çekmeye ve kazanmaya çalışsan ve bunu başaran dürüst bir kişidir.”

Çanak kale'den geçirmediği işgalcilerin elini kolunu sallayarak başkente yerleştiklerini gören Mustafa Kemal *“Geldikleri gibi giderler!”* deyip kurtuluş için Şişli'deki evinde çalışmalarına girişti.

Atatürk, Ankara'ya gelip ordu

çalışmalarına katılan İnönü'nün İstanbul'da bulunmasının Milli Mücadele'ye daha yarar sağlayacağını düşünüyordu.

İstanbul'un fiili işgali "Türkiye'ye vurulmuş son bir darbe"ydi ve Ankara'ya gitme zamanıydı. İnönü ve arkadaşları تنها köy yollarından Ankara'ya ulaşmaya çalıştılar. 21. günde vardıklarında Atatürk ve halk onları bekliyordu. Atatürk'ün gözleri İnönü'yü aradı, hemen "Nerede?" diye sordu.

İki hafta geçmeden 23 Nisan 1920'de (T)BMM açıldı. Edirne Milletvekili olan İnönü, Genelkurmay Başkanlığına Atatürk'ün önerisiyle seçildi. Refet Bele: "Genelkurmay Başkanlığı en yüksek askeri kattı" diyerek karşı çıkınca Atatürk: "Genelkurmay Başkanlığı askeri katın en yüksek katıdır ama ondan daha yüksek kat Millet Meclisi'dir" yanıtını verdi.

Bu rahatlığın nedeni açık ve netti. "Zalimler, memleketimizde istedikleri zulmü yapmak için her bahaneden yararlanıyorlar. Memleketimizde güvenlik ya vardır veya yoktur;

yasal olan hükümet (T)BMM Hükümetidir. Memleketimizde yerlinin yabancıların hayatını koruma hakkına biz yetkiliyiz. Bu hak bizimdir ve hiçbir millete vermeyiz ve herhangi bir millet, üniformasıyla bu hakkı benimsemek isterse bizim hakkımıza, hukukumuza, bağımsızlığımıza tecavüz etmiş demektir" diyerek düzenli orduyu kuran İnönü (T)

BMM'nin kuruluşundan, Sakarya zaferine kadar İngiliz piyonu Yunan işgalcileri, kukla İstanbul hükümetlerini, onların ekmeğine yağ süren yerel isyancıları, alt etmede baş kemanla uyumlu ikinci kemandı.

Anıtkabir'in duvarına işlenen telgrafında, İnönü: "Metris tepeden gördüğüm durum: Bozüyük yanıyor düşman binlerce ölüleriyle doldurduğu savaş meydanını silahlarımızı terk etmiştir." dedi.

Atatürk de yanıt verdi: "Siz orada yalnız düşmanı değil milletin kötü talihini de yendiniz."

Atatürk: "Siz orada yalnız düşmanı değil milletin kötü talihini de yendiniz."

İnönü, Mudanya Ateşkes Konferansı'na Türkiye'nin temsilci olarak katıldı. Cephede Türkiye ve Yunanistan vardı masada ise tüm aktörler İngiltere, Fransa ve İtalya vardı. Savaşan Yunanlıların heyeti ise yoktu ve İnönü, "Biz bir sonuca varalım, Yunanlılar bunu kabul etmeye mecbur olacaklardır." dedi.

Lozan yolu gözüktü. Önce iki

başlılık sorunu çözüldü. Saltanat sonlandırıldı. Sıra Türkiye'yi kim temsil edecek konusuna geldi. İnönü: *"Hiç beklemiyordum. Atatürk ilk defa söylediği zaman şaşırırım, hatta istemedim. Çok yorgundum, dinlenmeye gereksinimim vardı. Atatürk ısrar etti.*

'Dışişleri bakanı var, devletin siyasetleri var... Bildiğim şeyler değil bunlar. Muharebe ettim, bittim, yorulduğum, şimdi dinleneceğim' dedim.

'Olmaz! Dışişleri Bakanı sen olacaksın, öyle gideceksin! Çok uğraştık, iyi sonuç alalım' dedi."

İki ayrı dönemde sekiz ay süren Lozan'da Başdelege İnönü, önce üstünlüklerini bütün dünyaya dayatan devletlerle eşit haklara sahip olma savaşına girdi. Suikast duyumu alan polis İnönü'den ilk önlem olarak konferansa gidip geldiği otomobildeki Türk bayrağının kaldırılmasını istedi. "Eşitlik, Adalet ve Özgürlük" savaşı içindeki İnönü: *"Ben burada Türk delegesi olarak bulunuyorum. Bu Türk bayrağı benim arabamdan kalkmaz. Bin Türk delegesi bile öldürülse, bu bayrak yine otomobilde duracaktır"*

İnönü sadece Lozan'da değil Ankara'da da varlık savaşındaydı: "Sorun Türk Vatanı, neresi olacaksa onun içinde her ulus gibi yaşamaktır" diye çabalarken Lozan'da kazanıp (T)BMM'de onay alamama söz konusuydu. Atatürk yanındaydı. Seçimler yapıldı. Meclis yenilendi.

Cumhuriyet ilan edildi. Hafta tatili cumadan pazara alındı. Halifelik

kaldırıldı. Eğitim Birliği sağlandı. Şeriye ve Evkaf Vekaleti; Şeriye Mahkemeleri kaldırılıp hukukta yenileşmeler başladı. Anayasa kabul edildi. "Türkiye Cumhuriyeti'nin dini İslam dinidir" maddesi Anayasa'dan çıkarıldı. Uluslararası rakamlar, ölçüler ve tartılar, yazı devrimi, Soyadı, kadını insan sayan Medeni Kanun, seçme seçilme hakkı tanıyan yasalar yoldaydı.

Diriliş, kuruluş, kuruluş ve ilerleme sürecinde bir arada çalışan Atatürk ile İnönü'nün 1937 yılında Cumhurbaşkanı-Başbakan olarak yolları ayrıldı.. Bir akşam sofrasına konuk olan İnönü'yü, Atatürk kendi yanına oturttu.

İnönü bir kâğıt parçasının üzerine bir soru yazdı: *"Hâlâ bana dargın mısınız?"*

Atatürk sorunun altına yazdı: *"Bugün de arkadaşısın, kardeşimsin..."*

İnönü Atatürk'e bu yazının altına imza atmasını rica etti. Atatürk imzaladı. Bu imzalı yazıyı cebine koyan İnönü ikinci bir soru yazdı:

"Beni yetiştirdiğinizden dolayı pişman mısınız?"

Atatürk bu soruyu okudu. *"Eskisi gibi arkadaşım ve kardeşimsin"* dedi. İnönü'ye bu yazısının altını imzalamasını istedi. İnönü imzaladı ve Atatürk de bu yazıyı aldı...

10 Kasım'da gözleri açık gitmedi Atatürk biliyordu ki İnönü vardı.

Gazetelerin "Ebedi Şef Ankara'da", "Büyük Matem Günümüz" manşetini attığı gün, güneş karardı. Ankara'ya gelemeyenlerin kulağı radyodaydı. İsmet İnönü de Atatürk'e notunu verdi: *"Büyük Türk Milletine, Bütün ömrünü hizmetine adanmış sevgili milletinin saygı dolu kolları üstünde Ulu Atatürk'ün ölümlü bedeni dinlenme yerine yatırılmıştır. Gerçekte yattığı yer, Türk milletinin onun için aşk ve övünçlerle dolu olan kahraman ve vefalı göğsüdür. (...) En büyük zaferleri kazandıktan sonra da Atatürk, ömrünü, yalnız Türk milletinin haklarını, insanlığa ezelden beri hizmetlerini ve hakkettiği üstünlükleri tarihe kanıtlamakla geçirmiştir. Milletimizin büyüklüğüne, gücüne, erdemine, uygarlık yeteneğine ve yükümlü olduğu insanlık görevlerine sarsılmaz inancı vardı. 'Ne mutlu Türküm diyene' dediği zaman, kendi engin ruhunun, hiç sönmeyen aşkını en anlamlı bir biçimde özetlemişti. (...)Anayasamızda ve bugün hizmet başında, kültür çevresinde ve geniş*

halk içinde bulunan bütün vatandaşların vicdanlarında yerleşmiş olan laik, milliyetçi, halkçı, inkılapçı, devletçi Cumhuriyet, bize bütün nitelikleriyle Atatürk'ün en değerli emanetidir. (...) Milletler arasında kardeşçe bir insanlık hayatı Atatürk'ün en değerli ülküsüydü. Bütün dünyada ölümünün gördüğü saygıyı insanlığın geleceği için ümit verici bir müjde olarak selamlarım. (...) Devletimizin kurucusu ve milletinize özverili ve sadık hizmet eden; insanlık ülküsünün aşık ve seçkin kişisi; Eşsiz kahraman Atatürk! Vatan sana minnettardır. Bütün ömrünü hizmetine verdiği Türk Milleti ile beraber, senin huzurunda saygı ile eğiliyoruz. (...)"

Bu sözler sadece insanların yüreğine değil Anıtkabir'in duvarına kazıldı. iki sözü daha vardı: *"Bizim devrimimizin bu ülkede görülen bir çok iyileştirme girişimlerinden en baş ayrımlarından biri kadınlığa verdiğimiz yer ve kadın haklarını tanımakta gösterdiğimiz yanılmazlıktır. Türk devrimi denildiği zaman bunun kadının kurtuluş devrimi olduğu beraber söylenecektir."*

"Cumhuriyetin, bütün vatandaşları eşit tutan bütün vatandaşlara aynı hakkı veren temel ilkesinden vazgeçmek bizim için olanak dışıdır."

İki arkadaş öldükten sonra da ayrılmadı. Anıtkabir'de de birlikte küllerinden doğan Türkiye'nin geleceğine tanıklık ediyorlar. •

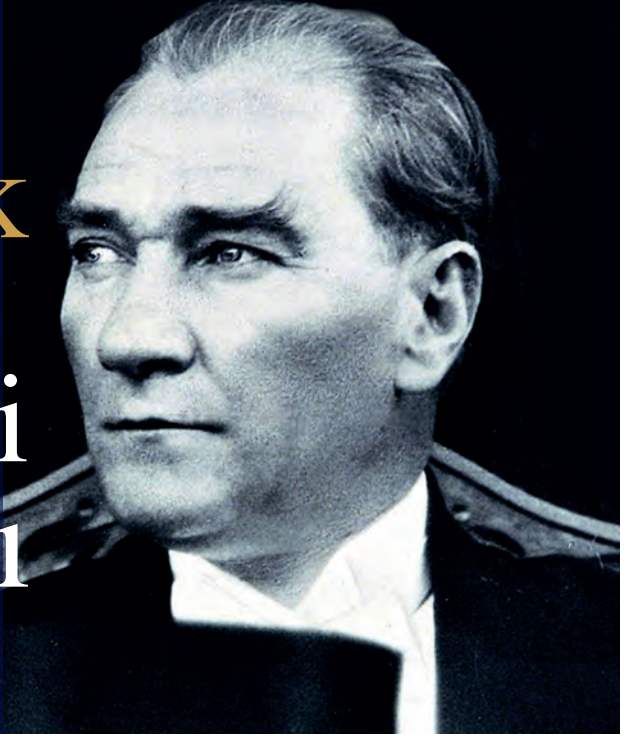
yasarozturkibd@gmail.com

Bilmek Gerek

A. Erdem Akyüz

Atatürk ve Yurt İçi Anıtları

Kendi ülkesinde ve diğer ülkelerde; en fazla anıt, heykel ve büstü yapılan, cadde, sokak ve bulvarlara ismi verilen liderlerin başında Atatürk'ün geldiğini söylemek hiçbir şekilde abartı olmayacaktır. Üstelik bu heykel ve isimlerin sayısı zaman içinde azalmamış artmıştır.

Bir ülkenin liderinin veya devlet adamlarının heykel ve büstlerinin, bir başka ülkede yapılması, iki ülke arasındaki siyasal ve ekonomik ilişkilere bağlı olarak gelişip devam ederken, Atatürk'ün anıt ve ismi, ekonomik ve siyasal ilişki düzeyine ve süresine bakılmaksızın bir çok

ülkede yapılmıştır ve korunmaktadır.

Diğer bir çok lider için yapılan anıtsal eserler, liderin sağlığında yapılmış ve ancak yakın sonrasında muhafaza edilmiş olmasına rağmen; Atatürk için yapılan anıtsal eserler ve kamusal alanlarda kullanılan

ismi, onun yaşamından sonra da artmış ve saygı ile korunmuştur.

Çok fazla ve geniş bir alanı kapsaması bakımından konumuzun yurt dışını ilgilendiren kısmı gelecek yazımızda ele alınacak olup bu yazımızda ülkemizde yapılan eserleri değerlendirmeye çalışacağız.

Bilindiği üzere anıt heykeller; kentin merkezi yerinde, bulvar, cadde ve sokakların kesiştiği noktalarda, park ve kamusal alanlarda yapılan büyük boyutlu yapılarıdır.

Türkiye'deki ilk Atatürk heykeli

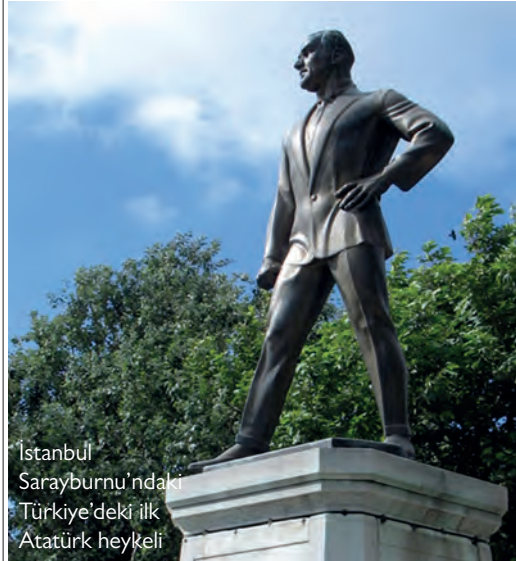
3 Ekim 1926 yılında Avusturyalı heykeltıraş Heinrich Krippel tarafından İstanbul Sarayburnu'na konulan heykeldir.

Bunun en görkemli örneği Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti Ankara'da bulunan 1953 yılında açılışı yapılan "Anıtkabir"dir. Anıtkabir'in giriş kapısındaki sokaklara verilen isimler de çok almalı olup, Atatürk'ün Başkomutanlık Meydan Savaşı sonunda 1 Eylül 1922'de verdiği emre uygun olarak "Ordular, İlk, Hedef, Akdeniz, İleri" isimleri verilmiştir. Çok geniş bir başka araştırmaya konu olabilecek Anıtkabir'in Türk halkı ve yabancılar

tarafından ne kadar benimsendiğini ortaya koyabilmek için ziyaretçi sayısına bakmak yeterli olacaktır. İçinde bulunduğumuz yıl Nisan ayında 514.920'si Türk, 13.295'i yabancı olmak üzere 528.315 ziyaretçi sayısına ulaşılmıştır. Önemli ulusal gün ve bayramlarda ziyaretçi çokluğundan ötürü sayısal ölçüm yapmağa olanak bulunamamaktadır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında bu sanatı işleyen yerli sanatçılarımızın az olması nedeniyle heykel ve büstler genellikle yabancı sanatçılar tarafından yapılmıştır. Ancak sonraki yıllarda, batılı meslekdaşlarından hiç de geri kalmayan çok sayıda sanatçı yetişmiştir.

Türkiye'deki ilk Atatürk heykeli 3 Ekim 1926 yılında Avusturyalı heykeltıraş Heinrich Krippel tarafından İstanbul Sarayburnu'na konulan heykeldir. Heykelin konul-

İstanbul Sarayburnu'ndaki Türkiye'deki ilk Atatürk heykeli

Atatürk
Anıtı /
Konya

duğu nokta, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı için Samsun'a giderken İstanbul'dan hareket ettiği yerdir. Heykellerin çoğunda asker kimliği ile yer alan Atatürk; bu heykelde, devlet adamı kimliği ile sivil giysiler içinde sol eli belinde, sağ elini yumruk biçiminde sıkışmış, başı dik, vücudu yay gibi gergin bir biçimde görülmektedir.

Heykelin açılışı nedeniyle Atatürk'ün çektiği telgraf şöyledir:

“Muhterem İstanbul halkının ilk defa heykelimi dikmek suretiyle gösterdiği yüksek kadirşinastlıktan ve resmi açılış sırasında yapılan içten konuşmalardan ötürü samimi teşekkürlerimi arz ederim.”

Atatürk, Kurtuluş Savaşından sonra İstanbul'a ilk kez 1 Temmuz 1927 günü gelmiş ve heykeli bu tarihten sonra görmüştür.

Cumhuriyetin ilanından sonra ilk kez, Atatürk heykeli yaptırma düşüncesi Konya'dan gelmiş ancak maddi koşullar nedeniyle gecikerek ikinci sırayı almıştır. Türkiye'de yapılan Atatürk'e ait ikinci anıt heykel 29 Ekim 1926 yılında açılan Konya Atatürk Anıtı olmuştur.

İlk tasarımı Mimar Muzaffer Bey tarafından, Konya'nın bir ziraat kenti olmasını sembolize etmesi için; kağıt, buğday, başak demetlerini taşıyan bir kompozisyon olarak düşünülmüştür. Krippel tarafından yapılan heykelde; Atatürk mareşal üniformasıyla ayakta, sol eliyle kılıcının kabzasını tutar, hafifçe öne uzanmış sağ eliyle ayaklarının dibinden yükselmekte olan bir demet buğday başağına dokunur biçimde resmedilmiştir.

Başkent Ankara'daki ilk anıt heykel örnekleri ise 4 Ekim 1927 tarihlidir. İtalyan sanatçı Pietro

Atatürk Anıtı / Bursa

Canonica tarafından uygulanan bu anıtlardan biri Etnoğrafya Müzesi önünde yer alan Atlı Atatürk Anıtı, diğeri ise Zafer Meydanında bulunan Mareşal Üniformalı Atatürk Anıtı' dır. Ankara Ulus Meydanında 1927 yılında ve 1931 yılında Samsun'a konulan heykeller Krippel'in, Güvenpark Heykeli, Anton Havaş'ın, İstanbul Taksim Cumhuriyet Anıtıyla, İzmir Anıtı (1932) İtalyan Pietro Canonica'nın eseridir.

Cumhuriyet; ilim ve fenden sanata değin her alanda yükselmeye, çağdaşlaşmaya kapı açmıştır. Türk heykeltıraşların yetişmesiyle, yurdun dört bir tarafında Atatürk anıtları, heykelleri Türk sanatçılar tarafından yapılmaya başlanmıştır.

Bir Türk heykeltıraş tara-

findan ilk anıt heykel 29 Ekim 1931 yılında Bursa'da açılmıştır. M. Tomruk'un katkılarıyla Nijad Sirel tarafından uygulanan bu anıtın dökümü de sanatçı tarafından Şişli'de bir özel atölyede yapılmıştır.

Bursa anıtını aynı yıl Kenan Yontunç tarafından gerçekleştirilen Çorum Atatürk Anıtı izler.

Nusret Suman'ın eseri olan Tokat Atatürk Anıtı 8 Şubat 1935 tarihlidir.

Aynı yıl 29 Ekim günü açılış töreni yapılan Adana Atatürk Anıtı, Ali Hadi Bara tarafından uygulanmıştır. Adana'nın kurtuluşunu simgeleyen bu anıt diğere uygulamalarda farklı bir kompozisyon göstermektedir.

Nusret Suman tarafından yapılan

Atatürk Anıtı / Çorum

Gaziantep Atatürk Anıtında; Atatürk, şaha kalkmış bir at üzerinde, Nijet Sirel tarafından İzmit'te yapılan heykelde defne yaprakları arasında, Kenan Yontunç tarafından yapılan Çankırı Atatürk Heykelinde, elinde şapkası ile Anadolu Türk kadını yanında görülmektedir.

Erzurum Kongresi'nin 46. yıldönümü nedeniyle 23 Temmuz 1965

yılında Erzurum'da heykeltıraş Hakkı Almutlu tarafından yapılan heykelde Atatürk bir elinde kılıç tutarken, diğer eli ile Sevr Anlaşmasını buruşturmaktadır.

Afyon Anıtı'nda ise düşmanlarını yenen ve ezen esatiri bir kahraman figürü ile işlenmiştir.

Seydişehir alüminyum tesislerinde yer alan ve sanayileşmeyi temsil eden heykelden, Conkbayırındaki heykele değin, Türkiye'nin bir çok il, ilçe ve yerleşim yerinde sayısız heykel ve büstler bulunmaktadır.

Atatürk heykel ve anıtları; yapıldığı yer, yapıldığı tarih ve o yerde yaşanan olayları gösteren simgelerle doludur. İzmir'deki anıt ile Atatürk, Anadolu'daki kesin zaferi ve İzmir'in kurtuluşu görselleştirerek **“Ordular, ilk hedefiniz Akde-**

Atatürk Anıtı / İzmir

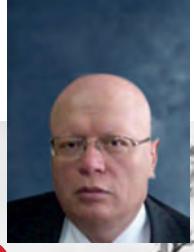
niz'dir, İleri” mesajı verilmektedir.

Atatürk'ün Samsun'a çıkışını gösteren, bronzdan yapılan heykelinde, Atatürk şaha kalkmış at üzerinde kurtuluş mücadelesinin başladığı Samsun'u selamlamakta, kurtuluşun ve bağımsızlığın müjdesini vermektedir. Bütün bu yerlerdeki anıt ve heykellerin yapılış amacını verdiği mesajı “Bilmek Gerek”tir.

Atatürk heykellerinin ve Mustafa Kemal isimlerinin yer aldığı kent ve yerleşim yerlerini saymak için neredeyse bütün yerleşim yerlerini saymak gerekecektir.

Bu sevginin doruk noktasında, sonsuza dek yaşayacak olan “Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk İlke ve Devrimleri” yer almaktadır.

erdemakyuzbd@gmail.com

Çanakkale Savaşı'nda İaşe ve Beslenme

Genel kanı şu: Askeri yeterince doyuramazsanız, savaşı kazanma şansınız ne yazık ki yok... Bu dünyanın her tarafında böyledir.

Türk Tarihi'ne baktığımız zaman da bunun çok önemli örnekleri var: Örneğin Balkan Savaşı... Hemen herkesçe kabul edilir ki Balkan Savaşı'nın Türkler açısından yenilgiyle sonuçlanmasının en önemli nedenlerinden birisi, askerlerin yeterince iaşe hizmetinin sağlanamaması ve yeterli beslenme olanağı sunulamamasıdır. Bu elde yeterince gıda ürünü olmaması anlamına da gelmiyor... Gıda kıtlığı yoksa bile; eğer altyapı, eşgüdüm, örgüt ve ulaştırma olanaklarınız bulunmu-

Balkan Savaşı, Lüleburgaz muharebesinden sonra Çorlu'ya geri çekilen askerlerimiz

yorsa, ulaştırsanız bile gıdayı temiz, taze ve tüketime uygun biçimde koruyamıyorsanız, yeterli ve nitelikli mutfaklar kurup pişiremiyorsanız; bunlar yapılsa bile, pişen gıdayı ulaştırma ve dağıtım kolları eksikliğinden dolayı cepheye, en öndeki siperlere kadar ulaştıramıyorsunuz. . . Bu koşullarda ve bu olanaksızlıklar içinde yeterli gıdaya sahip olsanız bile, savaşan askeriniz aç kalmış ve savaşma yeteneğini açlık nedeniyle yitirmiş demektir. Tarihte sırf bu yetersizlikler nedeniyle pek çok ordu yalnız dūřmanın karşı direnişi sonucu değil, bu etkenler yüzünden savaşı yitirmiştir.

Türk Tarihi açısından bakıldığında Balkan Savaşı'nda bu yetersizlikler bolca görüldüğü için, onca şatafatlı askeri görüntüye karşın, savaş yitirilmiş ve Balkanlar bütünüyle Osmanlı Devleti'nin elinden çıkmıştır.

Balkan Savaşı böyledir de; Türk Tarihi'nin en şanlı direnişlerinden biri olan Çanakkale Savaşı için de ne yazık ki gerçeklerle pek de uyuşmayan şehir efsaneleri de yaratılmıştır. Bu tür söylentilerde Balkan Savaşı'nda ordunun karşı karşıya kaldığı felaket, Çanakkale Cephesi'nde savaşan birliklere de yapıştırılmaya çalışılmış, savaştan açlık üzerinden bir mağduriyet yaratılarak, savaş sonunda elde edilen zaferde ordunun iaşe konusunda örgütlenme ve çalışma yeteneği ne yazık ki bilmeden perdelenmiştir.

Oysa Türk ordusu Balkan Sava-

řı'nın acı deneyimlerinden büyük ders almış; Çanakkale Savaşı'nda karşılaşılan onca güçlüklerle karşın, askerinin iaşesi konusunda oldukça başarılı sayılabilecek bir sınav vermiştir. Bunda kuşkusuz Osmanlı ordusunda görev yapan Alman komuta kurulunun da olumlu katkıları olmuştur. Yönetmelikler, yönergeler ve emirler yeniden gözden geçirilmiş, iaşenin sağlıklı, nitelikli ve

**Çanakkale
Cephesi'nde
çarpişmalar
başladığında
Osmanlı
ordusu başka
cephelerde de
savaşmaktaydı.**

başarılı biçimde gerçekleştirilebilmesi için teşkilat ve işleyiş yeniden gözden geçirilmiştir.

Çanakkale Cephesi'nde çarpişmalar başladığında Osmanlı ordusu başka cephelerde de savaşmaktaydı. Kafkas Harekâtı yeni bitmişti; ancak etkileri hala sürüyordu. Irak Cephesi hareketliydi. Suriye ve Filistin taraflarında askeri hareketlilik en üst düzeydeydi. Ülkede kesin bir seferberlik uygulaması vardı. İngiliz Fransız ortak donanması, Çanakkale ve Gelibolu'yu denizden kuşatmış bulunuyordu. İtilaf

donanmasından karaya fırlatılan top ve batarya mermileri, askeri hedefler üzerinde olduğu kadar, tarım ürünlerinin yetiştirildiği araziler üzerinde de kalıcı yıkımlara neden oluyordu. Cepheye yakın yerlerde arazi dağılan şarapneller nedeniyle tarımsal verimliliğini büyük ölçüde yitirmişti. Osmanlı Hükümeti arazileri zarar gören ahalinin kimi vergilerini affetmek için girişimlerde bile bulunmuştu.

Çanakkale Boğazı büyük ölçüde büyük gemilerin trafiğine kapatılmıştı. Karadeniz’de deniz çatışmaları nedeniyle güvenlik kalmamıştı. Deniz taşımacılığı durma düzeyine gelmişti.

Kömür havzaları ile her türlü ürünün gemilere yüklendiği iskeleler Rus donanmasının baskısı altındaydı. Trakya Bölgesi’nde ise Çanakkale’den Edirne’ye kadar olan kısımda Tekalif-i Harbiye kuralları uygulanıyordu. Buna göre bölgede yetişen gıda ürünlerine askerin gereksinimini karşılamak üzere ederi sonradan ödenmek üzere el konuluyordu.

Genç insanlar askere alındığı için; üretim alanındaki genç enerji üretim merkezlerinden koparılmış, böylece üretim düzeyleri düşmüştü. O güne kadar tarlada, bağda, bahçede çalışarak üretime katkı sunan genç nüfus, şimdi

silah altındaydı ve tüketici konuma geçmişti.

Asker nasıl doyurulacak, giydirilecek ve sağlık hizmetleri nasıl karşılanacaktı? Hareket halinde olan birliklere temiz gıda ve su nasıl sağlanacaktı? Sağlanan gıda özelliğini yitirmeden, tazeliği korunarak, sağlıklı biçimde savaşa yakın yerlere nasıl ulaştırılacaktı? Özellikle savaşa yakın yerlerdeki su kuyularının zehirlenmesi olasılığı yüksek olduğuna göre, temiz su kaynakları nerelerden sağlanacaktı? Hangi depolarda ya da ambarlarda korunacaktı? Gıdalar hangi mutfaklarda nasıl pişirilecek ve nasıl en uçta, örneğin bir avcı hattında savaşçı

Çanakkale Arif Bey çeşmesinde askerler

askerlere dek ulaştırılabilecekti?

Görüldüğü gibi savaş, yalnız muharip güçlerin belli bir yerde, belli bir savaş düzeninde yer almaları sonucunda gerçekleşen bir eylem değildi. Onun arkasında bütün ayrıntıları düşünülmüş bir organi-

Çanakkale Savaşı'nda Levazimat Müdürlüğü yanında bir de gıda ve malzemeleri en uçtaki birliklere ulaştırılması için bir de Menzil Teşkilatı oluşturulmuştu.

zasyona gereksinim bulunmaktaydı. Her şeyin en baştan kurgulanıp planlanması ve ardından da uygulamaya konması gerekiyordu.

Çanakkale Bölgesi'nde 5. Ordu kurulduğu zaman, orduda görev yapan birliklerin gıda ve öteki gereksinimlerini sağlamak amacıyla bir Levazimat Müdürlüğü kuruldu. Askerin tüketeceği gıda ürünlerini sağlamak ve gerekiyorsa satın alma yoluyla elde etme görevi bu müdürlüğündü. Levazimat Müdürlüğü, gereksinim duyulan gıdayı ve öteki gereksinim duyulan araç gereç ve donanımı elde ediyor; bunları belli kurallar ve buyruklar doğrultusunda birliklere ulaştırmak üzere depolarda ve ambarlarda korumaya alıyordu.

Levazimat Müdürlüğü yanında bir de Menzil Teşkilatı oluşturulmuştu. Gıda ürünleri ve çarpışan birliklerin öteki gereksinim duyduğu araç gereç ve malzemelerin en uçtaki askeri birliklere ulaştırılmasından bu örgüt sorumluydu.

Levazimat Müdürlüğü'nün denetiminde oluşturulan büyük depo ambarlardan alınan gıda ürünleri ve malzemeleri, birliklere daha yakın yerlerde oluşturulmuş tevzi depo ve ambarlarına taşımak görevi bu örgütün sorumluluğundaydı. Menzil Teşkilatına bağlı olarak oluşturulmuş birçok nakliye kolları vardı. Bu kolların kimileri develerden, kimileri kağrı bağlanmış öküzlerden, kimileri de atlardan, katırlardan ve eşeklerden oluşuyordu. Levazım Müdürlüğü yetkili heyetler oluşturmuş ve bunlar aracılığıyla asker için iaşe maddelerini ellerindeki talimatlar doğrultusunda sağlamak için çalışıyorlardı. Maliye'den Harbiye Nezareti'ne, oradan da ordu aracılığıyla Levazimat Müdürlüğü'ne aktarılan para ile ordunun gereksinimi olan gıda ürünlerinin topluca alımı gerçekleştirilmekteydi. Seferberlik Uygulaması uyarınca, bu kurulların kimi tüccarların ve halkın ürettiği ürünleri ordu adına alma yetkisi de vardı. Bu Tekalif-i Harbiye denilen uygulama ve yasal düzenlemenin

verdiği yetkiyle gerçekleştiriliyor; el konularak alınan ürünün o an parası ödenememişse sonradan ödenmek üzere ordu adına kişiye borçlanılıyordu.

Gerek hükümet aracılığıyla yollanan gerekse Tekalif-i Harbiye uygulamasıyla satın alınan ya da el konulan gıda ürünleri ordu adına Gelibolu'da yapılmış ambarlara konuluyor ve bu ana bağlantılar üzerinden birliklere dağıtımı yapılıyordu.

Bu işe ürünlerini ilgili birliklere ulaştırmak Nakliye Kolları'nın görevidi. Nakliye Kolları'nın oluşturulması için de öküzlerle, atlara, katırlara, eşeklere ve bunlara ait koşum araç gereçlerine gereksinim vardı. Bunlar da Levazimat tarafından sağlandıktan sonra Nakliye Kolları'nın emrine veriliyordu. Canlı hayvanlarla taşımacılık yapıldığı için bunların bakımı, beslenmesi ve sağlıklı kalabilmeleri için de ayrı bir uğraşı gerekiyordu. Beslenebilmesi için gerekli yemler ve kuru otlar bu hayvanların bakımı için yapılmış ahır ve ağıllara taşınmalı, temiz su kaynaklarından gereksinimlerini sağlamalıydılar. Üstelik bu ahır ve ağılların da hem taşımacılığın yapılacağı yol güzergahı üzerinde olması hem de güvenli bir mekanda bulunması gerekiyordu. Çünkü İtilaf Devletleri'ne ait savaş uçakları sık sık Türk birliklerine işe olanaklarını kesmek için belli noktalara saldırılar düzenliyor; kimi zaman da

bu ahırları, ağılları ya da yürüyüş halinde olan Nakliye Kolları'nı hedef alıyorlardı. Kimi sabotaj olayları da olabilir; örneğin hayvanlar zehirlenebilir, sularına ya da yemlerine atılacak her hangi bir tehlikeli madde, derhal onları etkisiz hale getirebilir; böylece ulaştırma süreçleri kesintiye uğratılabilirdi. Doğal olarak bu denli riskin ve tehlikenin olduğu ortamlarda sözü edilen canlı taşıma hayvanlarının bakımı ve güvenliklerinin sağlanması oldukça zordu. Bakımsız kalıp zayıf düşen, hastalanan hayvanlarla nakliye yapmak elbette olanaksızdı.

Canlı hayvanlarla taşımacılık yapıldığı için bunların bakımı, beslenmesi ve sağlıklı kalabilmeleri için de ayrı bir uğraşı gerekiyordu.

Ayrıca özellikle kağnı kollarının çalışabilmesi için yolların düzenli olması gerekiyordu. Yağmurlar ya da sel baskınları gibi nedenlerle toprak yollar bozulabiliyor, üzerinde büyük oyuklar oluşuyor, taşla toprakla kapanabiliyor; bu durumda da üzeri gıda ya da başka malzeme bulunan kağnıları bu yollarda işletmek

Basit bir gıda zehirlenmesi, birliklere, hem de savaş anında büyük darbeler indirebileceğinden; son derece titiz, dikkatli ve bilinçli davranmak gerekliydi.

mümkün olmuyordu. Örneğin, kimi noktalarda derme çatma düzeneklerle yapılmış köprüler, nakliye kollarının sağlıklı işleyebilmesine olanak tanımıyordu. Özellikle sellerin yarattığı yıkım, yol ağının bir kısmını bütünüyle devreden çıkarabiliyordu. Örneğin kağı kollarının toprak yollarda taşıma yapabilmeye için, yolun düzenli olması gerekliydi. Kimi küçük dereler üzerinden geçilirken kağıların tekerleri çamurlara batabiliyor; bunları buldukları yerlerden çıkarmak büyük zorluklara neden olabiliyordu. Çamurun ve balçığın yoğun olduğu yerlerde bu nedenlerle kağı kollarını hatta yükü doğrudan sırtına sarılmak suretiyle taşıyan deve, katır, at ve eşek kollarını yürütmek de güçlüklerle neden olabiliyordu.

Dere yataklarında güvenli geçit noktalarının ya da köprülerin olması gerekliydi. Bunların varlığı da yeterli olmuyor; bu kez onların korunması ve bakımı gibi sorunlar ortaya çıkıyordu. Yol güzergâhında herhangi bir saldırıya karşı güven-

lik önlemi almak gerekliydi. Yine bu yollar üzerinde yorulmuş kağı kollarının güvenli biçimde dinlenebileceği mekânların yaratılması zorunluluktandı. Kağı, deve, katır, at ve eşek üzerine yığılmış iaşe çuvallarının, denk yığınlarının, sandıkların ve kutuların gerek ana toplanma merkezlerine ve gerekse dağıtım noktalarında düzenli biçimde depolanması, yığılması ve istiflenmesi için sağlıklı ambar ve depolar olmalıydı. Bunlardan birisi yoksa zincir kopar ve yapılan iş, sona erdirilemeden bir anda buharlaşabiliirdi.

Bütün bu görevlerin yerine getirilmesi normal koşullarda değil, doğrudan savaş anında ve silahlı çatışmaların yoğun olarak yaşandığı günlerde ve anlarda gerçekleştirilecekti. Basit bir gıda zehirlenmesi, oldukça kalabalık birliklere, hem de savaş anında büyük darbeler indirebileceğinden; bu görevlerin yerine getirilmesi için son derece titiz, dikkatli ve bilinçli davranmak gerekliydi. Ordu Komutanlığı 1915 yılının başlarında yayınladığı bir genelge ile bu işleyişi ayrıntılı biçimde belirlemiş, gerekli önlemlerin alınması yönünde adım atmıştı. Ancak yine de sorun, dönüp dolaşıp insan etkenine dayandığından; iaşe ürününün tarladan ya da bahçeden çıkıp, türlü aşamalardan geçip, savaş anında, en uçtaki birliklere ve en ileri noktada avcı hatlarında görev yapan muharip kişilere dek ulaştırma görevi, hiç de kolay değildi. •

kemalaribd@gmail.com

(Devam Edecek)

Çileli Bir Esirlik

Balkan, Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşı'na katılanlardan kimse kalmadı. Onların içindeki er ve erbaşların, savaşın yükünü çeken, acılarını yaşayan cephe gerisindekilerin anılarına zamanında değer vermedik.

Derleyip yayımlamadık. Onları tarih ve sosyal bilgiler dersinde sınıflarımıza davet edip konuşurmadık.

Ancak İzmir Namık Kemal Lisesi'nde Kâzım Çavdar adlı bir tarih öğretmeni, 1971-1972 öğretim yılında öğrencilerine savaş anılarını yaşayanların ağzından dinleyip yazma görevi vermiş. 96 kişiden çoğu kısa fakat canlı olan

112 anı yazıya geçirilmiş. Bunlar 45 yıldır bir köşede kalmış. Sonunda belki değerlenir diye aynı okulun öğretmenlerinden Osman Gazi Oktay'a verilmiş. O da bana iletti. Umarım kitap olarak yayımlanır.

Mehmet Çalış'ın başına gelenler

Bu anıların içinde en ilginç olanlardan biri, Muğla Yatağan Yağcılar Köyü 1898 doğumlu Mehmet Çalış'ın başına gelenler.

nce savaşmak için Dumlu-pınar'a gönderilen, oradan nöbet tutmak için İslamköy'e nakledilen Çalış, 30 gün nöbet tuttuktan sonra 69. Alay'a verilir. Arkadaşı Mehmet Onbaşı ile burada da nöbet tutar-

Yunan atlılarından başka bir grup derhal harekete geçerek 150 askerin hepsini esir alırlar.

ken Yunan atlı askerlerinin sekizinin geldiğini görürler. Yere uzanıp beklemeye başlarlar ve silahlarındaki beşer merminin hepsini ateşleyip altısını öldürürler. Ancak bunu haber alan Yunan atlılarından başka bir grup derhal harekete geçerek 150 askerin hepsini esir alırlar.

Kendi yurdunda esir olmak!

Esirliğin kahredici zorlukları başlamıştır:

"Ayaklarımızın altına 250'şer kez sopyla vurdular. Günlerce apa saplarıyla dövdüler. Ne yemek,

ne de su verdiler. 50 kadarımız dayanamayıp öldü. Nihayet önlerine sürdüler, götürdüler. Sebepsiz, her dakika başı dayak yiyorduk. Ekmek-siz, susuz saatlerce yrdk. Yolda bir ırmağa rastladık. Suyu görünce deli gibi olmuştuk. Fakat su içmek için eğilenleri sngleyip ırmağın içine kaktırdılar. Elimiz kolumuz bağlı olduğundan zaten su iemiyorduk. Yunan askerleri esirlerin sırtına binerek karşıya geçiyorlardı.

Sonunda istasyona vardık. Uşak'a gönderildik."

Kendi yurdunda esir olup hakarete uğramak ne kadar acıdır!

Çalış, Uşak hastanesinde günlerce hasta yatar. Bir Yunan kıızı ona su ve ekmek verir. İlk yemeğini

ise Uşak'ta yer. Burada bir tel örgü içine konulurlar. İçlerinden bazılarını çalıştırmak için İstasyon'a götürülür. Onu da bir Yunan subayı ile günde-

rirler. Gtrldğ yerde büyük bir cephanelik vardır. Subay, Yunanca bir şey söyler. Çalış anlamayınca kulaktozuna şiddetli iki tokat atar. Zavallı esir, içinden bir ay söylenip durur. Derken Türkçe bilen bir Rum çocuğu çevirmenlik yapar ve ondan cephaneleri istif etmesinin istendiğini söyler. Subay bunların nasıl sıralanacağını gösterir, gerisini

Çalış yapar.

Bir esirin kendi ordusuna karşı kullanılacak silahları istif etmesi, kendi ordusuna sevk edilecek düşman ordusu için yol, köprü yapması katlanılacak bir şey değildir ama esaret zaten böyle bir şeydir.

Olayların bundan sonrası daha da ilgi çekicidir. Çalıştan okuyalım:

“Bizi, vagonun üstüne oturtarak Salihli’ye götürdüler. Vagonun üstü tümsek olduğu için durulmuyordu. Birkaç arkadaş kollarımızı kenetleyerek, vagonun üstünde heybe gibi olduk. Böylece orada durmayı başardık.

Tren her istasyonda durup, lokomotifte su alıyordu. Tenekelerle su taşıdık. Tenekelerden su içenlerin hepsini süngülediler. Mataramı lokomotifin altına yerleştirdim. Lokomotifte su koyarken, tenekedeki suyu alttaki mataraya dökerek doldurdum. Mataradan su içerken gördüler. Fakat şansımız varmış, bir şey demediler.

Trenin hareketiyle tekrar vagonun üstüne çıkardılar. Heybe gibi durmak, insanın kollarını mahvediyordu. Vagonun üstü saçtan yapıydı. Kendimizi kaldırıp kaldırıp atarak vagonun üstünü düzelttik. Oturulacak bir hale getirdik.

Salihli’de ‘İçinizde güreşen var mı?’ dediler. Ankaralı Ahmet Çavuş’la, İstanbullu Mehmet Onbaşı çıktılar. Soyunup, yağlandılar. Yunan

pehlivanlarının hepsinin sırtlarını yere getirdiler.

Salihli’den İzmir’e geldik.

Basmane’de indik. Bir kadın, Yunan subaylarına ‘Ben esirlere su vereceğim’ dedi. İtiraz etmediler. Kadın birer birer hepimize su verdi.

Niçin böyle davrandığını sordüğümüzde, ‘Ben öz be öz Türk’üm. Yunanca biliyorum. Sezdirmeyin’ dedi.

“Niçin böyle davrandığını sordüğümüzde,

‘Ben öz be öz Türk’üm. Yunanca biliyorum. Sezdirmeyin’ dedi.”

Yunanistan’da zor günler

Bizi Atina’ya götürüleceklerdi. Gelecek olan gemiye bindirmek için, Punta’ya götürdüler. Orada günlerce aç kaldık. Punta’daki bir fırından, bir çuval ekmek çaldım. Bu esnada koca bir

zırhlı, bizi Atina’ya götürmek için iskeleye yanaştı.

Zırhlının güvertesine merdiven kuruldu. Ekmek çuvalını yanımda taşıyordum. Bu sırada merdiveni yukarıdan tutan halka koptu. Buradan su akıyordu. Doya doya su içtikten sonra ekmeği suda ıslatarak yedim. Yanımdaki arkadaşlara da verdim. Güverteye çıktık. Güvertede hasta numarası yaptım. Çuvalı altına aldım. ‘Nesi var bunun?’ sorusunu, arkadaşlar ‘Hasta’ diye yanıtladılar.

Bir süre sonra bizi Pire limanında indirdiler. Gören, tekme tokat dövüyordu. Bereket versin ki sokaklar asfalttı. Yoksa bizi taşla

öldürürlerdi.

Atina' da bol bol toprak attırdılar. Gece ne yatacak yatak, ne de yorgan verdiler. Aynı köyden bir arkadaşla beraberdik. Hiç ayrılmamıştık. Onunla çalıştığımız yerden kazma kürek aldık. Yatmak için toprakta bir çukur kazdık. Ölmeyecek kadar ekmecek veriyorlardı. Biraz ötede bağ vardı. Zaman zaman oradan üzüm çalıyorlardı.

Toprak sert olduğundan iyi yatamıyorduk. Bu nedenle Atina'ya boş çuval çalmaya gitmemiz gerekiyordu. Köylüme, **'Ben Atina'ya çuval çalmaya gidiyorum. Belki gelemem. Memlekete dönersen, beni çuval çalmaya gittiğimde öldürdüklerini, aramamalarını'** söylersin dedim. Arkadaşım gitmemem için ısrar etti. Fakat kararlıyım. Uyuyamıyordum toprakta.

Yola çıktım. Giderken bir sürüye rastladım. **'Şu sürüden bir koyun çalayım'** dedim. Fakat sürü, Allah kahretsin domuz sürüsüymüş... Baktım, çoban ihtiyar bir kadın. Vicdanım razı olmadı. Yoluma devam ettim. Karşıma bir bağ çıktı. Üzüm çalmak istedim. Bağ damundan birisi çıktı. Yunanca bir şeyler söylemeye başladı. Türkçe, **'Açım'** diye bağırdım. Adam Türkçe biliyormuş. **'Sen bağ çapalamasını bilir misin?'** diye sordu. Bildiğimi söyledim. Bağ çapalama karşılığı 80 Frank'a anlaştık. Güneş batarken işimi bitirdim. **'Gala Mehmet Gala (iyi). Gel yemek yiyeelim'** dedi. **'Hayır, yemeyeceğim'** dedim.

İçimden **'Hem bağı çapalattı. Hem de zehirli yemekle beni öldürmek istiyor.'** diye düşündüm. Güllümseyerek yemeği getirdi ve yemeye başladı. Ben de tüm iştahımla yemeği kaşıklamaya başladım. Paramı, boş çuvalları ve kalan ekmeği alarak arkadaşlarımla yanına geri döndüm."

Yurda kavuşmanın mutluluğu

"Günlerden bir gün, Türkiye'ye gönderileceğimize dair bir haber çıktı. Bir esir subayımız er veya geç memlekete döneceğimize ilişkin bize moral verdi. En sonunda Atina yakınındaki bir esir kampına sokulduk. Türkiye'ye göndereceklerini söylediler. Kampta esirleri, şehirlerine göre ayırdılar. Hemşehri, akraba ve arkadaşlarını görenler, birbirlerine sarılarak, ağlaşıyorlar ortığı ana baba gününe çevirdiler. Ben de birkaç köylümü buldum.

Aydın, Muğla ve İzmir'e gidecekleri 5 gemiye bindirdiler. Sonunda memleket yolundaydık. Gemide **'Yaşasın Mustafa Kemal Paşa, Kahrolsun Yunan!'** nidaları yeri-göğü çınlatıyor, koca gemi tepinmemizden, bağırılmamızdan çalkalanıyordu. Islıklarımız etrafı çınlatıyordu.

İzmir Limanı'na vardık. O ne muhteşem bir andı! Sevinç gözyaşları döküyorduk." •

zekisarihan@gmail.com

"Efendiler biz hayat ve istiklal isteyen bir milletiz. Ve yalnız ve ancak bunun için hayatımızı yok etmeyi göze alırız."

M. Kemal Atatürk

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Şerife Bacı

“Dünyada hiçbir milletin kadını ‘ben Anadolu kadınından daha çok çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar emek verdim’ diyemez.”

Mustafa Kemal Atatürk

Kurtuluş savaşımız, Birinci Dünya Savaşı sonunda ordusuz kalmış bir ulusun dünyanın en güçlü emperyalist devletlerine karşı verdiği bir halk savaşıdır.

Bu savaşta sadece cephede silahlı kuvvetler savaşmamış,

Şerife Bacı
heykeli /
Kastamonu

cephesinin gerisinde Kadın, çocuk, yaşlı kim varsa, tüm ulus olanca gücü ile mücadeleye katılmış ve zafere ulaşmıştır.

Ulusal mücadeleye kadınlarımızın katkısı çok büyük ve tüm dünya kadınlarına örnek oluşturacak niteliktedir. Eşleri/oğulları askere alınmış kadınlar tarlalarında, bahçelerinde üretime devam ederek cephedeki ordunun beslenmesine büyük katkı sağlamış, ördükleri el işlerini orduya göndererek askerlerin giyinmesine yardımcı olmuş, fişek fabrikalarında çalışarak orduya cephaneye yetiştirmiş, İstanbul'da işgal kuvvetlerinin kontrolündeki depolardan kaçırılan silah ve cephanenin cepheye ulaştırılmasında çalışmışlardır.

Bu kahraman kadınlardan birisi bu yazımızda anlatacağımız Kastamonu'nun Seydiler köyünden Şerife Bacıdır.

1919'da İzmir'e çıkan Yunan ordusu kendisini Anadolu'ya gön-

Şerife Bacı, top mermileri ıslanmasını diye yorganını ne kendi üstüne ne de yavrusunun üstüne örtmüştü, kendisinin ve biricik yavrusunun hayatı pahasına mermileri korumuştur.

deren emperyalistlerin yönlendirilmesi ve desteği ile Haziran 1920'de Bursa -Uşak hattına kadar ilerlemiş, buradan Eskişehir- Afyon hattına ilerlerken İnönü mevzilerinde düzenli ordu ile karşılaşmış ve iki kez yenilmiştir. Mayıs 1921'de seferberliğini tamamlayan Yunan ordusu Sevr anlaşmasını TBMM hükümetine kabul ettirmek amacıyla bu kez Ankara'ya doğru ilerlemiş fakat bu taarruzu 13 Eylül 1921'de Sakarya mevzilerinde durdurulmuş ve tekrar Eskişehir-Afyon hattına çekilmek zorunda kalmıştır.

Sakarya'dan sonra taarruz inişiyatı Türk ordusuna geçmiştir. Artık Yunan ordusuna son bir darbeyi vurup Anadolu'dan kovmak zamanı gelmiştir. İşte 1921 sonbaharından ağustos 1922'ye kadar TBMM hükümetinin ve ordusunun birinci görevi düşmana vurulacak bu son darbe için hazırlanmaktır.

Ordu o zamana kadar Birinci ve İkinci İnönü Muharebeleri, Afyon-Kütahya Eskişehir muharebesi ve Sakarya'da önemli ölçüde zayıflamış, silah ve cephanesi azalmıştır.

Mondros ateşkes anlaşması gereği ordunun elinden alınan silah ve cephanenin önemli bir kısmı İstanbul'da ve Marmara bölgesinde itilaf devletlerinin kontrolündeki depolarda bulunmaktadır. Buradan kahraman ve fedakâr örgütlerce kaçırılan silah ve cephanenin Anadolu'ya götürülmesi gerekmektedir. Bunun için en güvenli yol gemilerle İnebolu'ya getirmek oradan da

kara yolu ile cepheye ulaştırmaktır. İnebolu'dan Kastamonu'ya oradan Çankırı-Ankara'ya uzanan yolun adı "İstiklal Yolu"dur.

İnebolu'ya indirilen malzemenin cepheye ulaştırılması işi büyük ölçüde Kastamonululara düşmektedir.

Kastamonu'nun Seydiler köyünden Şerife Bacı 16 yaşında iken evlendirilmiş, kocası Çanakkale'de şehit olmuştur. Bu kez aynı köyden bir Çanakkale gazisi ile evlenir ve Elif isminde bir kız çocuğu dünyaya getirir.

İnebolu'ya indirilen silah ve cephanenin cepheye taşınması için önce Kastamonu'ya getirilmesi gerekmektedir.

Şerife Bacı burada görev alır. 1921 yılının kışı Anadolu'da çok soğuk ve yağışlı geçmektedir. Kastamonu'ya getirilen malzemeleri kontrol eden görevliler şehrin girişinde kışla önünde bir kağnıda karlar altında donmuş bir kadın cesedini görürler. Bu Şerife Bacıdır. Kağnıda top mermileri vardır. Mermilerin üstü bir yorganla örtülüdür. Mermiler arasından bir çocuk ağlaması duyulur. Bu çocuk da Şerife'nin biricik kızı eliftir. Elif donmaktan kurtulmuştur.

Şerife, top mermileri ıslanmasın diye yorganını ne kendi üstüne ne de yavrusunun üstüne örtmüş, kendisinin ve biricik yavrusunun hayatı pahasına mermileri korumuştur. Çünkü o mermileri kullanacak ordunun bir gün vatani kurtaracağına inanmaktadır.

Gerçekten de bu ve benzer fedakârlıklarla hazırlığını tamamlayan Türk ordusu 26 Ağustos 1922'de başlattığı büyük taarruzla işgalci düşmanı ülkeden tamamen kovalmış ve zaferi kazanmıştır.

Bu gün üzerinde yaşadığımız bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin temelinde Şerife Bacı gibi pek çok kadının ve bebekken annesiz kalan Elif dahil ulusun tüm bireylerinin payları vardır. Şerife Bacı ve Elif'in dramı anlaşılmadan kurtuluş savaşımızın halk savaşı olma niteliği anlaşılamaz.

Kastamonu cumhuriyet meydanında Şerife Bacı'nın bronz bir heykeli bulunmaktadır.

Kurtuluş savaşı üzerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti, anlattığımız olaydan 95 yıl sonra Ilgaz Dağı'nda ulaşımı kolaylaştırmak için bir karayolu tüneli açmıştır. Bu tünele Şerife Bacı'nın ismi yakıştırıldı.

Saygı ve rahmetle anıyoruz. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

Başkent Üniversitesi'nde Mezuniyet Coşkusu

Başkent Üniversitesi, 21 ve 22 Haziran günlerinde düzenlenen 2016-2017 eğitim yılı mezuniyet törenleriyle, on binlerce mezununa yenilerini kattı.

Diplomalarını alan 2 bin 324 öğrencinin mutluluğunu; Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal da paylaştı.

Başkent Üniversitesi'nde üniversite eğitimlerini tamamlayan 2 bin 324 öğrenci, Başkent Üniversitesi tarafından düzenlenen sekiz ayrı tö-

renle mezuniyet heyecanını yaşadı.

İlki 9 Haziran günü, Başkent Üniversitesi Konya Sağlık Meslek Yüksek Okulu'nun yeni mezunları için, Başkent Üniversitesi Konya Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde düzenlenen törenler, 21 ve 22 Haziran günlerinde Başkent Üniver-

sitesi'nin Bağılica Yerleşkesi'ndeki iki büyük törenle son buldu.

Kurulduğu 1993 yılından bugüne 30 bine yakın mezun veren Başkent Üniversitesi'nin 19. dönem mezunları, Bağılica Yerleşkesi'ndeki Amfiteyatrosu'nda yapılan geniş katılımlı törenlerde diplomalarını almanın heyecanını ve coşkusu-
nu yaşadılar. Törenlere, Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal, Başkent Üniver-

Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal diplomasını alan öğrencilerin mutluluğunu paylaştı.

sitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Haberal, mütevelli heyeti üyeleri, milletvekilleri, akademisyenler, öğrencilerin aileleri ve yakınları katıldı.

Törenlerin ilk gününde yeni mezun öğrencileri temsilen, Devlet Konservatuarı Sahne Sanatları, Opera Şarkıcılığı Ana Sanat Dalı Bölümü mezunu Şahin Mert Üstay, ikinci günde ise Dış Hekimliği Bölümü mezunu Nisa Ildız birer konuşma yaparak, duygularını paylaştılar. Başkentli olmanın gururunu yaşayarak mezun olduklarını belirten öğrenciler, üniversite eğitimleri süresince sahip oldukları akademik özgürlük ortamının kendileri için büyük ayrıcalık olduğunu belirttiler ve bir Başkentli olmanın sorumluluğuyla yurda hizmet etmeye söz verdiler.

Törende bir konuşma yapan Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Haberal ise, tüm öğrencilerinin başarılarının daim olması dileğinde bulundu. Prof. Dr. Ali Ha-

Törende konuşma yapan Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal (üstte) ve Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Haberal, tüm öğrencilerinin başarılarının daim olması dileğinde bulundu.

beral, “Bugün, ülkemizi çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine taşıyacak insan gücü potansiyelini artırmak için kullanacağınız diplomalarınızı alacaksınız ve yaklaşık 29 bin 200 Başkentliden oluşan mezunlar ailesine katılacaksınız. Başınız dik, yüreğiniz pek, yolunuz açık, başarılarınız daim olsun.” dedi.

Eğitim yılı içerisinde aramızdan ayrılan Başkent Üniversitesi öğrencilerine, akademisyenlerine ve yöneticilerine de tek tek rahmet dileyen Prof. Dr. Ali Haberal, her yıl mezuniyet törenlerine katılarak öğrencilerin coşkusuna ortak olan ve 3 Kasım 2016 günü yitirdiğimiz

Başkent Üniversitesi Mütevelli Heyeti Üyesi, Bütün Dünya Genel Yayın Yönetmeni usta gazeteci Mete Akyol’u da andı. Tüm öğrencilerin alkışları arasında kürsüye çıkan Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Yönetim Üst Kurulu

Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal da, törende yaşanan tablonun yalnızca Başkent Üniversitesi için değil, ülkemiz için bir gurur tablosu olduğunu dile getirdi. Prof. Dr. Mehmet Haberal, şu görüşlere yer verdi: “Her zaman söylüyorum, ne mutlu ki ülkemiz var. Ve bu ülkeyi kuran Atatürk, arkadaşları ve aziz şehitlerimiz... Onlar hayatları pahasına bu ülkeyi kurdular. Ve birçok şehidimiz bu uğurda kendini feda etti. Bugün buradaysak, onların hayatı pahasına buradayız. Bugün buradaysak, bugün ülkemiz varsa, bugün ülkemizin makamları varsa, o makamlarda oturanlar var ise işte

Atatürk, arkadaşları ve aziz şehitlerimiz... Onlar hayatları pahasına bu ülkeyi kurdular. **Bugün ülkemiz varsa, ülkemizin makamları ve o makamlarda oturanlar var ise onların hayatları pahasına kurulan bu Cumhuriyet sayesinde.**

onların hayatı pahasına kurulan bu Cumhuriyetimiz sayesinde. Eğer onlar olmasa biz yoktuk. Atatürk ve arkadaşları, öyle sağlam temeller üzerine bir devlet kurdular ki, o yokluklarda hedef koydu Atatürk. 'Asrın medeniyet düzeyi yetmez, onu da aşacaksınız.' dedi. Artık Türkiye Cumhuriyeti Devleti, asrın medeni-

yet düzeyini aşmak üzere.

Ve Türkiye artık bilim ithal etmiyor; dünyanın birçok ülkesine bilim ihraç ediyor. Ülkemiz bilimde, sanatta, teknikte hepimizin gurur duyacağı noktaya gelmiştir. Ama maalesef bazı konular var ki, orada istediğimiz düzeyde olmadığımız gibi, adeta sınıfta kaldık diyebilirim.

Prof. Dr. Mehmet Haberal mezuniyet pastasını öğrencilerle birlikte kesti

Nedir onlar? Özgürlükte, adalette... Adaletin ve özgürlüğün olmadığı yerde mutluluk yoktur. Adalet, Allah'ın emridir. Adalet, mülkün temelidir. Eğer ispat edilmiş bir suç varsa, onun cezası mutlaka verilmelidir ki, suçsuz insanlar sokakta rahat yürüyebilsinler ve 'Sabahın hangi köründe gelip polis beni alacak' diye düşünmesinler.

Ben 1995'te buraya geldiğim zaman burası bir bozkırdı ve bir tek bodur ağaç vardı. Bugün de 4,5 milyon ağaç var. Yani bir bakıma Ankara'nın nefes alma yeri konumunda."

Başkent Üniversitesi'nin yeni mezunlarının genç bir enerji olarak ülkemizin geleceğine katkı sağlayacaklarını ifade eden Prof. Dr. Mehmet Haberal, "İnanıyorum ki bütün öğrencilerimiz dünyanın dört bir tarafında Başkent Üniver-

Tıp Fakültesi'nden mezun olan doktorlar, beyaz önlükleriyle Hipokrat Yemini ettiler. (üstte) Prof. Dr. Mehmet Haberal başarılı öğrencilere plaketlerini verdi (solda)

sitesi'ni temsil edecekler. Bütün öğrencilerimizi kutluyorum, onlarla gurur duyuyorum. Bu ülke bizim, başka bir Türkiye yok. Kesinlikle şartlar ne kadar ağır olursa olsun, sakın ola ki 'Acaba yarın ne olacak, biz yarın ne yapacağız' diye düşünmeyeceksiniz. 'Bu problemi ben yeneceğim' diyacaksınız. Yarın daha iyi olacak. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti Devleti çok sağlam temeller üzerine kuruldu. Onu bu medeniyet yolundan hiç kimse ve hiçbir güç ayıramayacak. Görevimiz, Cumhuriyete sahip çıkmak ve daha ileriye götürmeyi sağlamaktır." dedi.

Törende, Kanal B Haber Müdürü Metin Kayıhan'ın Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'ni seslendirmesinin ardından, dereceye giren öğrencilere diploma ve plaketleri verildi. Bölüm birincileri öğrenciler, plaketlerini Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın elinden aldı. Daha sonra tüm öğrencilere tek tek diplomalarının verilmesiyle devam eden tören, mezuniyet pastasının kesilmesiyle sona erdi. •

(Fotoğraflar: Murat Ekinci)

Hakimiyeti Milliye

İmar Aşkı

Yeni Türkiye'nin en belirgin karakterlerinden biri de imardır. Türk Cumhuriyeti'nin imar gücü, Büyük Reisi, Büyük Gazi'nin kişiliğinde en gelişmiş düzeyini bulmuştur. Büyük dehalar sadece tarih ve fikir üzerinde etkili olmakla yetinmezler. Onlar doğaya da hâkim olmak isterler.

Ruhları ele geçiren büyük bir enerji, doğayı fethetmenin yolunu da bulur. Doğa da güzel bir kadın gibidir. Bütün uğraşların sonucunda sürekli ve sevgi dolu bir takibe güler yüz gösterir.

Son bir-iki nesil, bizde imar hususunda bir ruhsal çöküntüye düşmüştü. Evinize, köyünüze ve şehrinize bakarsanız; zaman adeta imardan yıkıntıya doğru yürüyor-

muş gibi, gözümüzün önüne hep enkaz, hep yıkıntı gelirdi.

Çocukluğumuzda imar edilmiş olarak gördüğümüz yerler, büyüdüğümüzde baykuşlara yuva olurdu. Bu durum, hiç kuşkusuz, genel fakirlik ve sıkıntıdan daha çok, ruhlarımızın hastalığından ileri geliyordu. Güzellik ve temizlik içinde yaşamak büyük bir yaşam becerisi ve gereksinimidir.

Bunu, milletin maddi ve manevi varlığına sürekli sataşan ve onu rahatsız edenler, bizlere öğretmek şöyle dursun, aksine bir taraf tutmaktan bile çekinmemişlerdir. Çünkü iyi yaşamın doğal sonucu özgür yaşamdır.

İmar konusunda paranın ve refahın etkisini inkâr edecek değiliz.

Fakat bize göre, imar gücünün en büyük kaynağı paradan daha çok imar aşkıdır.

Yaşamımızda tutkuyla sevdiği-miz her şey için kolay para buluruz. Bütçelerimizde, moda kaprislerini tatmin etmek için harcanan paralar ciddi bir miktara ulaşır. Eğer evimizi, sokağımızı, şehrimizi, hatta yurdumuzu aynı tutkuyla seversek; onlar için de bir şeyler verebiliriz.

Para bulamazsak, dikkatimizi, adale gücümüzü sarf ederiz. Bu satırları yazarken komşu bir Alman vatandaşın elinde fırça ve boya kutusu olduğu halde, evinin solmuş renklerini şevkle canlandırmasını takdirle seyrediyorum. Bu Alman vatandaşı, bütün tatil günlerini hep evinin güzelliğine ayırır.

Çünkü o, yurdunu, ocağını ve içinde yaşamının en tatlı anılarını saklayan evini gerçek bir tutkuyla sevmektedir.

İmar aşkı vatan aşkının bir sonucudur. Vatan aşkı da ilk gücünü aile ocağı sevgisinden alır. İmar edilmiş ve neşeli bir aile yuvasında gelişmeyen vatandaş yaşamının, sosyal bir değeri yoktur. Derbeder ve başka semtlere özenen bir yaşamdan ne beklenebilir?

Yıkıntı içinde bir yurt, sonuçta bu halini ruhlara ve gönüllere kadar intikal ettirir. Uygarlık yaşamı için ise, küskün ve yıkıntıya uğramış ruhlar kadar zararlı hiçbir şey düşü-

nülemez.

Ülkeyi bin bir düşmandan kurtararak, ruhunun yüksekliğini ve yüceliğini bütün dünyaya tanıtmış olan Türkler, kuşkusuz onu imar etmek, güzelleştirmek ve neşelendirmek suretiyle de uygurluk yaşamına karşı duyduğu derin özlemi tatmin etmiş olacaktır.

Büyük Gazi Türkiye'si'nin vatan-daşları için en büyük yaşam ilkesi, bundan sonra, yapmak ve imar etmektir. Çağlardır hep hazırda yedik, yapmadık yıktık, biriktirmedik aksine tükettik... Ulusal ekonominin bu üzücü aşaması artık sonsuza

Yüksek kişiliğin ve insanlığın en birinci ölçüsü çevresine ve yaşadığı semte yapacağı olumlu etkilerdir.

değin kapanmalıdır.

Bundan başka güzel ve zengin bir yurt, milletler için bir şeref ve onur konusudur.

Yüksek kişiliğin ve insanlığın en birinci ölçüsü çevresine ve yaşadığı semte yapacağı olumlu etkilerdir. Bunun en parlak kanıtını Büyük Gazi'nin eserlerinde gö-

rüyoruz. Ayak bastığı yerde sürekli yeni ve verimli bir yaşam fıskırtan Büyük Reis, bize imar aşkını da aşılamaktadır.

Sevgili vatani bize bağışlayan, Ulusal Bağımsızlık ve Kurtuluş Savaşı kahramanlarının ve şehitlerinin büyük eseri, hiç kuşkusuz, ancak bu aşkla çalışacak ve sürekli yaratacak ve yapacak nesillerin çalışmalarıyla tamam olacaktır. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

3 Eylül 1929

85

Köy Enstitüleri

(17 Nisan 1940–27 Ocak 1954)

Köy Enstitüleri Sistemi'nin ve eğitimde böylesi bir yöntemin asıl fikir babası Mustafa Kemal'dir.

Köy Enstitüleri, 17 Nisan 1940 tarihinde 3803 sayılı ile çıkarılan yasaya göre ve Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 28 Aralık 1938'de Milli Eğitim Bakanlığı'na getirdiği Hasan Ali Yücel'le birlikte İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'a verdikleri destek ve güvence ile kurulmuştur.

İsmet Paşa'nın, Köy Enstitüleri'nin gerek yasasının çıkması ve kurulması ve gerekse bu sistemin yaygınlaşması konusunda büyük desteği ve katkısı olmuştur.

1940'lı yıllarda hızla yaygınlaşarak ülkenin eğitimine olduğu kadar kalkınmasına da büyük hizmetler veren bu Enstitülerin, Türkiye'de ulusal eğitimin gelişmesine paralel, hatta Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı günlerine uzanan ve her aşamasında İsmet Paşa tarafından da desteklenen bir hazırlık dönemi olmuştur. Ancak Köy Enstitüleri Sistemi'nin ve eğitimde böylesi bir

İsmet İnönü (1941)

yöntemin asıl fikir babası Mustafa Kemal'dir.

Atatürk ve Başbakan İsmet Paşa'nın talimatlarıyla, Reşit Galip'in Milli Eğitim Bakanlığı sırasında, hükümet, ulaşılması zor köyler ve köylülere eğitim götürebilmek için olağanüstü çabalar sarf etti. Hatta bakanlıkta köylere ivedilikle öğretmen yetiştirmenin yöntemle-

rini araştırmak üzere bir Köy İşleri Komisyonu dahi kuruldu.

Bu komisyon tarafından hazırlanan raporda **“Öyle bir köy öğretmen tipi yaratmalıyız ki, o yalnız**

İsmet İnönü CHP'nin 6. Kurultay konuşması sırasında (8.5. 1943)

köylünün eğitimini sağlamak ve toplumsal kurumlarını etkilemekle kalmasın. Köyün yüzünü ve ekonomik hayatını değiştirsın...” sözlerine yer verilerek büyük bir özlem dile getirilmişti. Bunlar aynı zamanda Köy Enstitüleri'nin ön hazırlığı anlamına da gelebilecek ve alt yapıyı oluşturan düşüncelerdi. Öte yandan, köylerde açılmış eğitim kursları, sadece okuma yazma öğretmekle yetinmeyip, daha nitelikli kimseler yetiştirilebilmek için bir süre sonra Köy Öğretmen Okulları'na dönüştürülürken, bir anlamda, Köy Enstitüleri'nin de temeli atılmış oldu.

İsmail Hakkı Tonguç'un projelendirdiği Köy Enstitüleri'nin çıkış noktası, ilköğretimin yurt çapında

yaygınlaştırılması için köyden seçilecek çocukların kısa zamanda yetiştirilip köy koşullarına uyumlu eğitimdenler olarak yine köylerde görevlendirilmeleri idi. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü de bunu oldukça önemsiyordu. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 5. Büyük Kurultayı'nda parti başkanı olarak yaptığı konuşmasında;

“Önümüzdeki yıllarda nüfusumuzun çoğunluğunu oluşturan köylümüzün, gerek eğitim, gerekse geçim düzeyini yükseltmeyi başlıca hedefimiz olarak görüyoruz. Bu konuda alacağımız sonuçlara çok önem ve değer veriyoruz. Kesin olarak inanıyoruz ki köylümüzün eğitimini ve geçimini daha yüksek

düzeeye vardırđığımız gün, ulusumuzun her alandaki gücü bugün hayal edilemeyecek kadar yüksek ve heybetli olacaktır...” diyerek köylerde yaşayan vatandaşlarımızın eğitiminden beklentilerini tekrarladı. Dolayısıyla da Köy Enstitüleri'ni, her yönüyle destekledi. Kuruluş yıldönümleri etkinliklerinde Köy Enstitüleri'ni ziyaret etti, onların her zaman yanlarında olduğu mesajını vererek yüreklendirdi.

Köy Enstitüleri yasasının çıkmasının ardından öncelikle; Eskişehir / Çifteler, İzmir / Kızıllıçullu, Kırklareli / Lüleburgaz Kepritepe ve Kastamonu Gök köy'de faaliyetlerini sürdüren dört köy öğretmen okulu Köy Enstitüsü'ne dönüştürüldü.

1940 yılında bu okullara; Adana

/Düziçi, İzmit / Arifiye, Antalya / Aksu, Balıkesir / Savaştepe, Isparta / Gönen, Kars / Cılavuz, Malatya / Akçadağ, Kayseri / Pazarören, Samsun / Lâdik Akpınar, Trabzon / Beşikdüzü ve 1941 yılında; Ankara Hasanoğlan ile Konya İvriz Köy Enstitüleri eklendi.

1942 yılında; Sivas / Yıldızeli, Erzurum / Pulur, 1944 yılında; Aydın / Ortaklar ve Diyarbakır / Ergani Dicle’de kurulanlarla beraber bu okullarda okuyan öğrencilerin sayısı 16.000’e yükseldi. O yıl Köy Enstitüleri’ni bitiren 1996 öğrenci, 1750 köy okulunda görevlendirildi.

1948 yılında kurulan Van /Erciş’le birlikte sayıları 21’e ulaşan Köy Enstitüleri, sayılan merkezler ve civarında eklenmesiyle tüm Türkiye’yi kapsayacak bir yaygınlığa ulaşarak planlandı. Enstitülerin yüksek kısmı ise 1943’te Ankara Hasanoğlan’da açıldı.

Cumhurbaşkanı’nın ülkenin tüm yönetim mekanizmasını seferber ederek bizzat üzerinde durduğu bu enstitülerin birçok sıkıntılarını aşmada devletten vergi desteği verdi ve enstitüleri vergiden muaf tuttu.

Ancak ne var ki; her dönemde olabildiği gibi o dönemde de bir kısım geri ve çağdışı zihniyete sahip ve dini her türlü çıkarı için kullanmaktan çekinmeyen dar kafalılar

Eğitimde çağdaş modellerin uygulanmasıyla Köy Enstitüleri’nde öğrenciler birçok alanda kendilerini geliştiriyordu

vardı. Bu zavallılar, böylesi bir eğitim projesine, okullarda komünizm propagandası yapıldığı, sınıf ayrımı yaratacağı, çabucak yetiştirilen öğretmenlerin yetersiz yarı aydınlar olacağı ve kız ve erkek öğrencilerin birlikte karma eğitim görmelerinin sakıncalar doğuracağı vb gibi daha birçok anlamsız gerekçelerle karşı çıkıp, önce yasanın çıkmasını engellemeye çalıştılar.

İsmet İnönü, kendi partisi içinden yapılanlarla birlikte bütün eleştirileri büyük bir sorumlulukla cevaplayarak, özellikle enstitülerdeki karma eğitime gelen yoğun eleştiriler karşısında bir yandan kız çocuklarını okutmamadaki büyük yanılığa işaret ederken, bir yandan da ilköğretim sorununun kısa vadede çözümlenemeyeceğini belirtti.

Mecelis'teki hararetli tartışmaların ateşi bir türlü düşmüyordu. İlk denemelerinde başarısız olan bu garabet yuvası mensuplarının Meclis'teki sayıları da azımsanmayacak derecede çoktu. Köylerin kalkınmasından ürken, köylünün bilinçlenmesi durumunda ona egemen konumlarını yitirme kaygısı içinde olanlar, bir süre sonra, türlü asılsız iftiralarla suçladıkları bu güzel oluşumların sonunu getirmek üzere seferber oldular.

Ne yazık ki, Türk Devrimleri'nin yenilikleri henüz özümsemeden, Köy Enstitüleri'nin kuruluş aşamasıyla da eş zamanlı patlak veren II. Dünya Savaşı'nın getirdiği bunalım, CHP ve yaptırımlarına mal edildi ve bunun ilk faturası Köy Enstitüleri'ne çıkarıldı. İktidarı ve Halk Partisi ile özdeşleştirilen devrim hareketlerini desteklemeyenler bir araya gelerek enstitüler aleyhine bilinen eleştirileri tekrarlayan bir akım oluşturdular. Siyasiler kadar kimi çevrelerce aydın sayılanların ve her türlü halk kesimlerinin de katıldığı bu akımla insanlar öylesine bölündü ki, bir yazar, duyguları-

nı, *“Köy Enstitüleri hakkında ne düşündüğünü söyle kim olduğunu söyleyeyim!”* sözleriyle yansıttı.

Daha sonra CHP den ayrılacak olan milletvekillerini de içeren bu akımın sesi, hele Demokrat Parti'nin kurulmasından sonra Büyük Millet Meclisi'nde de duyuldu. Türkiye'de laik, ezbercilikten uzak, bilimsel eğitimi, öğrencilerin de yönetime katıldığı demokratik sistemiyle iyice yaygınlaştıran enstitüler, çok partili rejime geçiş aşamasında muhalefet tarafından ulusal eğitimin bir parçası değil, iktidar partisinin bir organıymışçasına eleştirildi.

Bir kısım milletvekillerinin de katılımıyla ve özellikle Meclis içinden gelen yoğun eleştiriler; dışarıdan da, her ne pahasına olursa olsun, CHP'yi yıpratmak isteyenlerden beklenmeyen ölçüde katılım gördü.

Sonuçta; birçok batı ülkesinde faşizan yönetimlerin egemen olduğu o günlerde en büyük kaygısı rejimi korumak olan İsmet İnönü'nün, 1945'te çok partili sistemin de getirilmesiyle iyice yerleşmekte olan demokrasinin örselenmesini engellemek için yeğlediği sıkıntılı sessizliği, Meclis'te ve hükümette bunalımları tırmandırdı. İyiden iyiyeye boy hedefi yapılan Köy Enstitüleri'ni korumak adına sistemden ilk ödünler verilmeye başlandı. Enstitülerde kültür dersleriyle uygulamalı teknik derslerin özenle saptanmış oranları değiştirildi. 1946 seçimlerinden sonra kurulan Recep Peker Hükümeti'nde Hasan Ali Yücel'in

Milli Eğitim Bakanı görevine son verildi. Yerine Reşat Şemsettin Sırer atandı. Köy Enstitüleri hakkında çok ağır bir dil kullanılan bu bakanın, ilk icraatlarından birisi de İsmail Hakkı Tonguç'u ağır suçlamalarla görevinden alması oldu.

Demokrat Parti iktidarının ilk yılında Milli Eğitim Bakanı olan Tefik İleri, enstitülerle mücadelenin komünizmle mücadele sorunu olduğunu bile dile getirdi. Sonunda, 27 Ocak 1954 tarihinde 6234 sayılı yasa ile enstitüler, öğretmen okullarına dönüştürüldü.

Köy Enstitüleri'nin kurulmasını sağlamış olan İsmet İnönü'nün, çok değer verdiği, ülke için nice umutlar beslediği bu okulların acıklı sonunu önleyememekten ve bunun ülkeye maliyetinden kuşkusuz çok üzüntü duyduğu bilinmektedir. Onun 27 Mayıs 1960 devriminden sonra başbakanlığını yaptığı 1962 koalisyon hükümetinin programında Türk milli eğitim sisteminin toptan gözden geçirilmesi gerektiğini belirterek ilköğretim çağındaki bütün çocukların 1970 yılına kadar okul içine alınması dileğine yer vermesi, kuşkusuz bunun en büyük göstergelerindendir.

İsmet İnönü, bir süre sonra, 1966 yılının 17 Nisan'ında Köy Enstitüleri'nin kuruluşu anılırken; **"Köy Enstitüleri ile kapalı olan**

köylü hazinesi keşfolunmuştur. Bunun müteahhasısları cesaretle bunun içine girdiler. Başarıyı, ilk önce burada değerlendirmek lazımdır. Köy Enstitülerinde çalışanları, Hasan Ali Yücel'i, İsmail

Hasan Ali Yücel, Köy Enstitüsü öğrencileriyle birlikte

Hakkı Tonguç'u rahmetle anmak isterim. Ben Devletin başındaydım. Köy Enstitüleri'nin asıl zahmetini çekenler, bu eserin mimarları ve onun tutunması için çalışanlardı. Eser onlarıdır!" diyerek Enstitülerin kendine göre bir bilânçosunu yaptı.

Mustafa Kemal'in ilk düşüncelerini oluşturduğu ve uygulama olanağı bulamaması itibariyle ileriki yıllara ertelenen ve İsmet Paşa ile yaşam bulduğuna inanılan ve eğitim tarihimizin altın sayfasında hak ettiği yeri alan Köy Enstitüleri, zaman içinde, tıpkı İsmet Paşa gibi, çok övülmüş, çok özlenmiş ve fakat çok yerilmiştir. Ancak hep gündemde kalmıştır. •

cengizonalbd@gmail.com

(Gelecek Ay: Yüksek Öğretim ve İlk Özerk Üniversitenin Kurulması)

Muazzez
İlmiye
Çığ'dan
Mektup Var

Türkiye Eğitim Tarihinde Bir Köşe Taşı:

Kars Cılavuz Köy Enstitüsü

Cılavuz Köy Enstitüsü adlı kitap geçtiğimiz
May İş Bankası Kültür Yayınları tarafından
yayımlandı.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Sosyoloji Bölümü öğretim üyesi **Prof. Dr. Firdevs
Gümüoğlu**'nun bu kitabı, 10 yıl süren bir araş-
tırmanın sonucu yazılmış. Cılavuz Köy Enstitüsü
mezunları, öğretmenleri ve Susuz halkıyla sözlü
tarih yöntemiyle görüşmeler yapılmış. Bunun
yanı sıra dönemin Kars gazetesinde Cılavuz
Köy Enstitüsü'nün nasıl ele alındığına bakılmış
ve enstitüyle ilgili belgeler incelenmiş. Kitapta,

1920'lerden 1930'ların sonuna dek Türkiye'nin toplumsal yapısını analiz eden Gümüşoğlu, mevcut sorunların en hızlı biçimde çözülmesi için Köy Enstitüleri'nin kurulduğunu anlatır.

Cılavuz Köy Enstitüsü, Kars Ardahan yolu üzerinde ve Kars'a 30 km uzaklıkta, Ruslardan kalan binalarda 1936-1937 öğretim döneminde Eğitim Kursu olarak kurulur. Köylerdeki öğretmen ihtiyacını en hızlı şekilde çözmek için, askerliğini onbaşı ve çavuş olarak yapan köylü gençler bu kurslarda yetiştirilir. Temel öğretmenlik bilgisinin yanı sıra, yurt ve dünya hakkında bilgi edinen bu gençler, tarım ve hayvancılık konusunda da bilimsel eğitim alırlar. Eğitim uygulamasının başarısı, Köy Enstitüsü'nün kurulmasının da yolunu açar. Köydeki her sorunu çözecek "öncüler" olarak yetiştirilen bu gençlere dönemin bürokrasisi ve Kars kamuoyu da sahip çıkar.

Prof. Dr. Firdevs Gümüşoğlu ve Muazzez İlmiye Çığ

Gümüşoğlu'nu Kars gazetesinden verdiği örneklerden bunu görebiliyoruz.

Gümüşoğlu kitabında, ülkemizde eğitim sisteminin içinde bulunduğu sorunların her geçen gün derinleştiğini; kültür, sanat ve meslek eğitiminin geçmişe göre hem ulusal hem de uluslararası ölçütlerin altına hızla düştüğünü, bu durumun her kesimden insanı endişelendirdiğini belirtir. İşte bu yüzden ülkemizin geçmişte yaşadığı eğitim, üretim ve toplumsal alanlardaki en önemli değişime kaynaklık eden köy enstitüleri deneyimine bakmak

Cılavuz Köy Enstitüsü'nde öğrenciler

zorunda olduğumuzu dile getirir. Gümüšoğlu, Köy Enstitüleri'nin hem geçmişteki hem de günümüzdeki eğitim kurumlarından tamamen farklı olduğunu duvarlarının, güvenliğinin, yaz tatiline çıkılan ve kapısına kilidin vurulduğu bir zaman diliminin olmadığını belirtir. Çünkü her enstitü, çalışma ve öğrencileri-

Köy enstitüleri uygulamasıyla, kırsal kesime öğretmen ve sağlık elemanı yetiştirmek, köyü içerden nitelikli eğitim almış köylü çocukları aracılığıyla “canlandırmak” amaçlanır.

ni köylerine gönderecekleri (tatil) takvimini kendisi belirler. Enstitü eğitime ve üretime kapılarını kapamaz. Yazları enstitülerde eğitim ve üretim nöbetleşe yapılır. Kitaptan öğrendiğimize göre, sınıfta kalma sisteminin olmadığı bu kurumlarda, öğrenciler ülkenin küçük vatandaşları olarak görülür ve değer görür. Dönemin ilköğretim genel müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un talimatına göre, öğrencilere dayak atılması ve kötü muamele edilmesi de yasaktır. Bunu yapan kişiye öğrencinin karşılık verme hakkı olduğu belirtilir. Tonguç, bu talimatın bütün öğretmenlerin ve idarecilerin de katıldığı toplantıda öğrencilere okunmasını emreder ki talimat yok sayılmasın, uygulanabilsin.

Cılavuz Köy Enstitüsü: Eğitim ve Üretim Kurumu

Cılavuz Köy Enstitüsü 1940 yılında açılan ilk köy enstitülerinden biridir ve Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nin (Kars, Ardahan, Artvin, Erzurum ve Ağrı) yoksul köy çocukları için büyük bir umut olur.

Köy enstitüleri uygulamasıyla, kırsal kesime öğretmen ve sağlık elemanı yetiştirmek, köyü içerden nitelikli eğitim almış köylü çocukları aracılığıyla “canlandırmak” amaçlanır. İlk yıllarında buraya kabul edilen öğrenciler, bakımsız binaları onarma görevi üstlenirler. Öğrencilerden biri o günleri kitapta şöyle

anlatır:

“Bizim sevincimiz büyük, böyle bir okula girmişiz, böyle efendim... Eee biz çocuk adamız, öyle yoksulluktan çıkmışız gelmişiz, yeni yeni elbise giymişiz efendim... İşte önümüze bir tabak bir şey geliyor, onu biz yadırgamayız, ama zengin çocukları bunu katiyen benimseyemediler, yapamadılar, dayanamayıp çekip gittiler. Biz kaldık orda, 140 kişi... 200 kişiden 140 kişi!”

İşte bu öğrenciler; 1943 yılına gelindiğinde 618 Hektar üzerine kurulu Cılavuz Köy Enstitüsü'nü, büyük ve küçük baş hayvanlarla dolu, kovanları, atları, kazları, tavukları olan büyük bir işletmeye dönüştürür. Tarlaları ekilir, sebze bahçelerinde o güne dek iklim

Cılavuz Köy Enstitüsü öğrencileri sabah sporunda soğuk diye yetiştirilemeyen ürünler yetiştirilir. Öğrenciler sütünden yumurtasına, balına dek bütün ihtiyaçlarını kendileri üretirler. Gaz lambasıyla aydınlanan enstitüyü, öğrenci ve öğretmenlerin katılımıyla elektriğe kavuşturan elektrik santrali dahi yaparlar. Öğrencilerin hemen hemen çoğunluğu, elektriğin nasıl bir şey olduğunu ilk kez burada görürler. Üstelik kendi emekleriyle yapılabileceğini öğrenirler. Bu durum öğrencilerde büyük bir özgüven oluşturur. Ayrıca öğrenciler, üç okul binasının onarımının yanı sıra, bir yemekhane, bir mutfak, bir hamam, bir fırın, bir atölye, bir tavla (atların bakıldığı yer), sekiz ailelik öğretmen konutu, bir ailelik ev, bir küçük ilkokul, bir samanlık inşa ederler.

Eğitim maliyetini düşüren bu uygulama sonucu, öğrencilerin edindikleri becerilere ek olarak eğitim, devlete yük getirmez, ter-

sine artı değer de yaratır.

Öte yandan kitaptan öğrendiğimize göre öğrenciler, piyano da dahil olmak üzere her türlü enstrü-

manın olduğu müzik odasına, zengin bir kütüphaneye de sahipler. Gençler burada yılda en az 20 kitap okurlar. Kız erkek ayrımı olmadan dağcılık, kaya tırmanışı, ata ve bisiklete binmek, fotoğraf çekmek ve motor tamiri dersleri alırlar. Kayak yapmayı Kars'tan özel olarak davet edilen bir Rus eğitmeninden öğrenirler.

1940'ta Cılavuz Köy Enstitüsü'nde Cinsiyet Eşitliği

Köy Enstitüleri yatılı ve karma eğitim veren kurumlardır. Öğrenciler, eğitim ve üretim alanlarında birlikte zaman geçirirler. Sadece yatakhaneleri ayrıdır. Köylerde de tarlada, bağda bahçede, düğünlerde hep birlikte olan bu yaşam enstitülere taşınır. Bu, öğrencilerin köylerinden bildikleri bir yaşam formudur.

Enstitü öğrencileri kayak eğitiminde

Ancak Cılavuz Köy Enstitüsü'nde kız öğrenci sayısı azdır. Gümüşoğlu'nun belirttiği gibi, toplumda kız çocuğunun okumasına yönelik o yıllarda olumsuz bir tutum bulunur. Bugünden farklı olarak o yıllarda devlet, kız çocuklarını destekleyici bir politika izler. Cılavuz Köy Enstitüsü'ne kız öğrenci alınması için öğretmenler, esnaf, subaylar kız çocuklarını enstitüye gönderilmesi için seferber olurlar. Burada “arkadaş” ve “kardeş” olarak eğitim gören öğrenciler, kendilerini bir bütünün parçası, “aile yuvası”nın üyesi olarak görürler.

Ancak bu mutlu tablonun 1946'da Köy Enstitüleri'ne yönelik karalama kampanyası ile birlikte müfredatın ve kuruma emek veren müdürlerin değiştiğini söyleyen Gümüşoğlu, kız öğrencilere yönelik iftiraların ortaya çıktığını anlatır. Birbirine karşı saygılı ve uygar bir eğitim ortamında, yoksul köylü çocuklarının yaşamasını istemeyen güçlerin kampanyaları sonucu, kız ve erkek öğrenciler birbirinden koparılır. Kız öğrenciler, Cılavuz'dan Trabzon Beşikdüzü Köy Enstitüsü'nde gönderilir. Erkek öğrenciler de Cılavuz'da toplanır. Bu uygulamadan kısa bir süre önce ise Cılavuz Köy Enstitüsü'nde, bir kız ve erkek öğrencinin yan yana oturduğunu gören yeni müdür, kız öğrenciyi bütün öğrencilerin önünde aşağılar.

Gümüşoğlu'nun, çeşitli kaynaklardan derlediği bilgiye göre,

söz konusu aşağılamayı kendine yediremeyen öğrenci Mehlika Bozkurt sabaha karşı kendisini elektrik santralinin havuzuna atar ve ölüür. Mehlika Bozkurt'un yaşam hakkını elinden alan zihniyet, zaman içinde enstitüleri de kapatır. Böylece kız çocuklarının enstitülerde okullaşma oranları da düşmeye başlar.

Sonuç

Cılavuz Köy Enstitüsü'nden öğretmen ve sağlık memurlarının yanı sıra edebiyat, sanat, politika ve bilim alanında Türkiye'nin kültürel birikimine, öğretmen örgütlenmesine ve demokrasi kültürüne katkıda bulunan çok sayıda aydın yetiştir. Kuzeydoğu Anadolu'nun halk kültürünü edebiyatımıza taşıyan Dursun Akçam ve Ümit Kaftancıoğlu, Kağızman'ın bir köyünde MÖ 12 bin yıl öncesine ait olan kaya resimlerini bulan Mustafa Turan, Cılavuz Köy Enstitüsü mezunudur.

Firdevs Gümüşoğlu'nun Cılavuz Köy Enstitüsü adlı kitabı, Türkiye'nin üretici ve yaratıcı eğitim tarihine, yoksul köylü çocuklarına değer veren eğitim anlayışına, kız çocuklarına yönelik pozitif ayrımcılığa yönelik önemli bilgiler içeriyor. Ülkemizin kalkınmasının araçlarını veren bu eser, bugün eğitim sorunlarımızın çözümü için Finlandiya eğitim modelini örnek gösterenlere, kendi tarihimizde yer alan ve özgünlüğü Dünya'da kabul gören Köy Enstitüleri'ni yeniden hatırlatıyor. Mutlaka okunmalıdır!•

muazzazilmiyecigbd@gmail.com

500 Yıl Önce İngiltere Kralı VIII. Henry'nin Türk Adaletini Örnek Aldığını Kanıtladık.

Kanuni Sultan
Süleyman

VIII. Henry

Oniki yıl kadar önce Osmanlı devletinin kuruluş ve yükselişini araştırırken, Kanuni Sultan Süleyman dönemiyle ilgili yalnızca arşiv belgelerini değil, yerli-yabancı diğer yayınları da okuyordum. Bu yayınlardan biri de Amerikalı Yazar ve Askeri Tarihçi **Fairfax Davis**

Downey'in Kanuni dönemini anlatan romanıydı. 1928-1929'da İngilizce olarak yayımlanan bu romanın Fransızca çevirisi 1930'da basılmıştı. Enis Behiç Koryürek'in dilimize "*Kanuni Sultan Süleyman*" adıyla Fransızca'dan çevirdiği romanın Türkçesi "Millî Eğitim Bakanlığı

Talim ve Terbiye Kurulunun 8/IX/1948 tarih ve 304 sayılı kararıyla” 1950’de yayımlanmıştı.

Çevirmen Koryürek, 26.07.1948 günlü önsözünde:

“Bu eserin Fransızca metnini, bundan 17 yıl önce Atatürk okuyup beğenmiş ve Türkçeleştirilmesinde fayda görmüş” diyordu.

Demek ki bu roman Atatürk’ün çevrilip yayımlanmasını istediği bilgiler içeriyordu. Kitabı bu açıdan da dikkatle okurken, şu tümcüye takılıp kalmıştım:

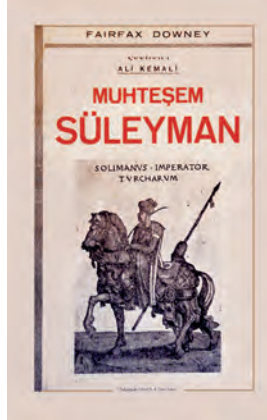
“İngiltere Kralı Sekizinci Henry, İngiliz adliye sisteminde ona göre değişiklik yapılması için Türkiye’ye, Osmanlı adliyesini “tetkik ve tettebbu etmekle mükellef” bir heyet göndermek suretiyle Padişah’a şeref vermiş oldu.” [1]

Yasa ve yargı düzenini Batı’nın istediği doğrultuda biçimlendirmeye alıştırmış bir Türkiye’de; 500 yıl önce Batı’nın Türklerden yasa ve yargı düzeni aldığını gösteren bu satırlarla karşılaşmak; Atatürk’ün bu kitabı neden çevirtmek istediğini anlamaya yetiyordu.

Batı’nın geçmişte yasa ve yargı

Enis Behiç Koryürek çevirisi, 1950

Ali Kemal Aksüt çevirisi, 1936

düzeni konusunda Türkleri örnek almış olması, onların Türkleri “barbar” olarak nitelermekte ne denli haksız olduğunu gösteriyordu. Dahası, son yüzyılda Türklerin Batı’dan aldığı yasa ve yargı düzeni, gerçekte bize kökten yabancı değil, yüzyıllar önce Kanuni Sultan Süleyman’dan almış oldukları bizim yasalaraımıza dayanıyor-

du. Atatürk’ün görüş yayılmasını istediği bu önemli gerçeklerin ülkemizde geniş kitlelerce bilinmiyor olması, üzücüydü. Bu bilgiyi veren kaynağın bilimsel bir yapıt değil de bir “roman” olması; uydurma olabileceğini düşündürmüştü; ve bilgi, bu nedenle ders kitapları aracılığıyla yayılmamış olabilirdi. Fairfax Downey’in romanında verdiği bu

bilgiyi hangi kaynaktan aldığını araştırırken, bu romanın Atatürk’ün sağlığında emekli vali Ali Kemal tarafından yapılmış ve 1936’da “Muhteşem Süleyman” adıyla basılmış bir Türkçe çevirisinin daha bulunduğu ortaya çıktı.

Ali Kemal Aksüt’ün 1936 çevirisinde, o tümce şöyleydi:

“İngiltere kralı sekizinci Hanri,

Son yüzyılda Türklerin Batı'dan aldığı yasa ve yargı düzeni, yüzyıllar önce Kanuni Sultan Süleyman'dan almış oldukları bizim yasalarımıza dayanıyordu.

İngiliz adliyesinde cari usulü islâh için Osmanlı hükümdarı nezdine bir heyet göndererek Türkiyedeki adliye usulünü tetkik ettirmişti.” [2]

Enis Behiç Koryürek'in mi yoksa Ali Kemali Aksüt çevirisinin mi doğru olduğunu anlayabilmek için, Downey'in romanının her iki Türkçe çeviriye kaynak oluşturan 1930 Fransızca basımını inceledim. O tümce Fransızca metinde şöyleydi:

“Henri VIII d'Angleterre fit au souverain des Ottomans l'honneur d'envoyer en Turquie une commission charge d'y etudier la justice pour reviser d'apres elle le systeme judiciaire anglais.”[3]

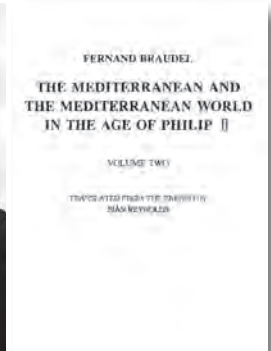
İki Türkçe çeviriye Fransızca metinle karşılaştınca, Koryürek'in Ali Kemali'den daha doğru çevirdiği görülüyordu. Özetle; **İngiltere Kralı VIII. Henry, İngiliz yasa ve yargı düzenini düzeltmek üzere Türkiye'yi**

örnek almış ve adliye düzenini incelemekle görevlendirdiği bir kurulu Türkiye'ye göndermekle, Osmanlı Hükümdarı'na onur vermişti.

Fairfax Downey'in “roman”ında sözettiği bu olayın kaynağını ararken, Fransız tarihçi Fernand Braudel'in ilk basımı 1949'da yayımlanan ve günümüze dek pek çok dillere çevrilen “Akdeniz...” kitabında bu konuya değindiğini gördüm: **Kanuni Sultan Süleyman yargı aygıtını öylesine başarılı bir biçimde**

Fairfax Downey'in kitabının Fransızca çevirisi, 1930

Fernand Braudel (1902-1985), Fransız Akademisi'ne seçildiğinde tören giysileriyle ve kitabı.

“İngiliz Düşüncesinde Türkler” başlıklı konferansında verdiği bilgi bundan ibaretti ve VIII. Henry’nin Türk adliye düzenini almak üzere hangi tarihte kimleri görevlendirip İstanbul’a göndermiş olduğuna ilişkin ayrıntılar yoktu.^[7]

(...) **Türkler, Henry VIII zamanından itibaren İngilizler arasında takdirle karışık bir ilgi uyandırmışlar**(...)

İngiltere’de yayınlanmış VIII. Henry dönemine ilişkin 1509-1547 arası konu alan kitapları “*archive.org*”da araştırırken, uzun ve yorucu bir çalışma sonunda; bu bilgileri içeren kitabı bulabildim: “**Sir Peter Carew’in Yaşamı ve Dönemi**”^[8]

1514’te doğan 1575’te ölen Sir Peter Carew’in özgün elyazması mektuplarını da aktaran bu kitapta, VIII. Henry’nin Türk yasa ve yargı düzenini yerinde incelemek üzere görevlendirdiği kurulun başında **Sir Peter Carew**’in olduğu, beraberinde Mr. Wingfield ve John Champernoun’un bulunduğu görülüyor. Venedik’teki Türk elçiliğinden İstanbul’a gidiş izni alan Peter Carew, 1541’de iki aya yakın bir süre Türk yasa ve yargı düzenini inceledikten sonra, İngiltere’ye döndüğünde VIII. Henry tarafından huzura kabul ediliyor; gördüklerini, duyduklarını ve başlarından geççenleri ayrıntısıyla Kral’a anlatıyor.^[9]

Sir Peter Carew’in Yaşamı ve

Dönemi kitabı, VIII. Henry’nin İngiltere Adliyesini düzeltmek üzere Türk yasa ve yargı düzenini örnek aldığına ve bu işle görevlendirdiği bir kurulu İstanbul’a gönderdiğine ilişkin, **Fairfax Downey** (1929), **Paul Achard** (1939), **Fernand Bra-**

udel (1949) kitaplarında ve **Peter W. Avery**’nin (1959) İstanbul Üniversitesi konferansında verilen bilgilerin doğruluğunu ortaya koymuştur.

Kanuni Sultan Süleyman dönemi yasa ve yargı düzeninin, Batılı ülkelerce örnek alınan, öykünülen, taklit edilen bir adliye sistemi oluşturduğunu, VIII. Henry’nin İngiltere adliyesini düzeltmekte Kanuni Sultan Süleyman dönemi Türk yasa ve yargı düzenini örnek aldığına, 1857’de İngiltere’de yayımlanan **Sir Peter Carew**’in Yaşamı ve Dönemi kitabıyla kanıtlanmış bulunuyoruz.

* * *

ABD Kongre Binası’nda insanlık tarihinde gelmiş geçmiş en önemli 23 kanun koyucunun rölyefleri vardır. Kanuni Sultan Süleyman’ın rölyefi, Hammurabi, Hazreti Musa, Solon gibi Kanun Koyucu’lar arasında yer almaktadır.

500 yıl önce Kanuni Sultan Süleyman döneminde Türklerin, Batı’da İngiltere tarafından örnek alınan yüksek bir yasa ve yargı düzenine sahip olduğu; "roman" değil, gerçektir.

Sir Peter Carew’in Yaşamı ve Dönemi kitabıyla ortaya koyduğu-

muz bu gerçek, ABD Kongresinin Kanuni Sultan Süleyman'ı neden dünyanın en büyük kanunun koyucuları arasında gösterdiğini de açıklar. •

cengizozakincibd@gmail.com

[1] Fairfax Downey, "Kanuni Sultan Süleyman" (Soliman le Magnifique), çeviren: Enis Behiç Koryürek, M.E.B yayınları, Ankara 1950. s.75-76.

[2] Fairfax Downey, "Muhteşem Süleyman", Fransızca'dan Türkçe'ye Çeviren: Ali Kemali, İstanbul Halk Basımevi, 1936. s.64.

[3] Fairfax Downey, "Soliman Le Magnifique", Fransızcaya çeviren: S. M. Guillemain, Payot y., 1930 Paris, s.85.

[4] Fernand Braudel, La Méditerranée et le monde méditerranéen à l'époque de Philippe II (Paris: Armand Colin, 1949)-İngilizce çeviri: Sian Reynolds, 1973, "The Mediterranean And The Mediterranean World In The Age Of Philip II", c.2, s. 683: "Sulaiman bore the title of Kanuni, or law-maker, indicative of a revival of law studies and the existence of a special class of jurists in the states under his rule and above all at Constantinople. His legal code so successfully regulated the judicial machinery that it was said that Henry VIII of England sent a legal mission to Constantinople to study its workings."

[5] Paul, Achard, La vie extraordinaire des freres Barberousse, corsaires et rois d'Alger, Paris, 1939. s.184: "Soliman etait un legislateur; son code de justice reglementait si bien l'appareil judiciaire, que le roi Henri VIII envoya a Constantinople une commission de juristes pour en etudier le fonctionnement."

[6] Prof. Dr. M. Kaya Bilgeçil, a.g.e., s. 193.

[7] Peter W. Avery, İngiliz Düşüncesinde Türkler, Türk Yurdu, 1959, sayı 278, s. 11, 12. [8] John Maclean, Esq., F.S.A., "The Life and Times of Sir Peter Carew", London, Bell&Daldy, 1857.

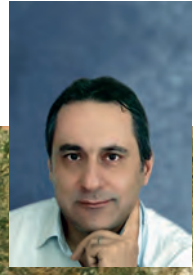
[9] a.g.e., s.21 vd.

Aralarında Kanuni Sultan Süleyman'ın bulunduğu 23 kanun koyucunun rölyefi, ABD Kongre binasında sergileniyor.

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

Ege Adaları Lozan'da Değil Osmanlı Döneminde Verildi

Mustafa Kemal Atatürk ve Cumhuriyet'in kurucularını karalamak isteyenlerin sömürdükleri konulardan biri de Ege'deki 12 Adalar sorunudur. Bu kesimler, Osmanlı döneminden kalma adıyla Menteşe Adaları olarak bilinen 12 Adalar'ın Lozan Antlaşmasıyla Yu-

nanistan'a verildiğini hiç bıkmadan söyler dururlar. Oysa söz konusu adalar Osmanlı Devleti tarafından bırakılmıştır. Bunu görmek ve anlamak için sadece biraz tarihe bakmak yeterli olacaktır.

Konuyu 1911 yılındaki Trablusgarp Savaşı'ndan itibaren

özetlemekte yarar var. İtalyanlar Trablusgarp'a saldırırken, Osmanlı Devleti'nin, topraklarını korumak üzere gönderecek bir donanması bile yoktu. Aslında vardı, ama Padişah 2. Abdülhamit, kendisine darbe yapacak korkusunu yaşadığı donanmayı Halic'e adeta hapsetmiş, çıkışına izin vermiyordu.

Londra Büyükelçiler Konferansı'nda, 12 Ada'nın İtalya'ya, Gökçeada ve Bozcaada dışındaki tüm Ege adalarının da Yunanistan'a verildiği kararı açıklandı.

(14 Şubat 1914)

Osmanlı donanmasının içinde bulunduğu bu durumdan yararlanmak isteyen İtalya, Trablusgarp yani bugünkü Libya'yı ele geçirmekle

yetinmemiş, Ege'deki Mentеше Adaları'nı da 1912 yılında işgal etmiştir. İtalyanlar, Akdeniz kıyılarına da geçerek, Kaş'a yüzme mesafesinde bulunan Meis'i de işgal ettiler. İşte tam da bu sırada, Sırbistan, Karadağ, Bulgaristan, Yunanistan ile Osmanlı Devleti arasında Balkan Savaşı patlak verdi. Ege Denizi'nde

tam hakimiyet kurmak isteyen Yunanistan, Osmanlı'nın zor durumda olmasından yararlanarak adaları işgal etmeye başladı. Osmanlı Devleti ise İtalya ile 18 Ekim 1912 tarihinde imzaladığı Ouchy (Uşi) Antlaşmasıyla durumu kurtarmaya çalıştı. Antlaşma ile söz konusu adalar Balkan Savaşı'nın sonuna dek İtalya'ya bırakılıyordu. Ne yazık ki, işler planlandığı gibi gitme-

yecekti, çünkü 1914 yılında Birinci Dünya Savaşı başlıyor, İtalya da, Osmanlı Devleti'nin karşısındaki kampa yer alıyordu. Bu nedenle de Mentеше Adaları İtalyanların kontrolünde kalacaktı.

Ancak tekrar Balkan Savaşı'na dönecek olursak, büyük bir yenilgiye uğrayan 400 yıl yönettiği topraklardan 40 günde ayrılmak zorunda kalan, Osmanlı, 30 Mayıs 1913 tarihli Londra ve 14 Kasım 1913 tarihli Atina Antlaşmalarıyla adaların geleceğinin büyük devletler tarafından belirlenmesini kabul

ediyordu. Burada hatırlatmadan geçmeyelim, söz konusu antlaşmalar Girit'i de (Çevresindeki ada, adacık ve kayalıklar hariç. Bunlarda Türkiye'nin hâlâ hakkı var) Yunanistan ve Bulgaristan'a bırakıyordu.

Adalar artık Yunanistan'ın elindeydi, ama Osmanlı bu durumu kabul etmediğini bildirerek, en azından Sakız ve Midilli Adaları'nın kendisine bırakılmasını istedi. Bunun üzerine 14 Şubat 1914 tarihinde toplanan Londra Büyükelçiler Konferansı, Meis hariç 12 Ada'yı İtalya'ya, Gökçeada ve Bozcaada dışındaki tüm Ege adalarını da Yunanistan'a veren bir karar aldığını açıkladı.

Bu antlaşmalarla 12 Ada'nın Türklerin elinden tamamen çıktığını gören Avrupa basını, konuya birçok kez yer ayırmıştı. Fransa'da yayınlanan La Croix gazetesi, 29 Kasım 1913 tarihli sayısında, "*Türkler, Ege'deki adalar sorununu İngiltere, Fransa, Almanya ve Rusya'nın çözmesini beklerken büyük bir yenilgi yaşıyorlar. Çünkü bu devletlerin hepsi adaların ilk planda İtalya ve Yunanistan'a bırakılmasından yana. Ama ikinci adımda ise Türklerin elinden alınan bu adaların tamamı Yunanistan'a bırakılacaktır. Avrupalı devletlerin, medeniyetimizin kaynağı Yunanistan'a böyle bir iyilik yapma borcu da vardır. Adalar Yunan dostlarımızın hakkıdır. Yıkılmaya yüz tutmuş Osmanlı Devleti'nin bu gerçeği değiştirmeye gücü yoktur. Türkler sadece 12 adayı değil yakında Küçük Asya'yı da*

(Anadolu) kaybedip, yüzyıllar önce geldikleri Asya steplerine dönecekler" demektedir.

Sadece Fransızların değil tüm Avrupa'nın beklediği ve umduğu gibi olmadı. Mustafa Kemal adlı bir önder ortaya çıkıp, yürüttüğü Ulusal Kurtuluş Savaşı ile Batıların hayallerini suya düşürdü. Yeni Türk Devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nin tapu senedi Lozan Antlaşması'nı da tüm dünyaya kabul ettirdi.

Lozan'da verildi
denilen 12 Adalar,
1912 ve 1914
yıllarında Osmanlı
Devleti döneminde
elden çıkmıştı.

Yunanca'da 'Dodecanese' anlamına gelen 12 Ada ise İkinci Dünya Savaşı'nın ardından 18 Şubat 1947 tarihinde imzalanan Paris Antlaşması ile İtalya tarafından Yunanistan'a bırakıldı.

Görüldüğü üzere Lozan'da verildi denilen 12 Adalar, 1912 ve 1914 yıllarında Osmanlı Devleti döneminde elden çıkmıştı.

Osmanlı Devleti'nin imzaladığı 10 Ağustos 1920 tarihli, ölüm fermanı niteliğindeki Sevres (Sevr) Antlaşması'nın 84. ve 122. maddeleri de, Ege'deki adaların Yunanistan ve İtalya arasında paylaşıldığı-

nın son belgesi oluyordu.

Buraya kadar, 12 Ada'nın Lozan'dan yaklaşık 10 yıl önce Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde nasıl elden çıktığını özetlemeye çalıştık. Şimdi Türkiye Cumhuriyeti'nin tapu senedi olarak adlan-

Lozan Heyeti Başkanı İsmet Paşa, Gökçeada, Bozcaada, Nikerya, Semadirek, Limni, Midilli, Sakız ve Sisam adalarını talep etti.

dırdığımız 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması'nda Adaların durumuna bakalım.

Lozan'a giden Türk heyetinin hedefinde, müzakereler sırasında Çanakkale Boğazı'na yakın adaları istemek vardı.

Heyet Başkanı İsmet Paşa, Gökçeada, Bozcaada, Nikerya, Semadirek, Limni, Midilli, Sakız ve Sisam adalarını talep etti.

Diğer adaların da, asker ve silahtan arındırılmasını istedi.

Yunanistan ve İngiltere ise Türk heyetinin taleplerine karşı çıktılar.

Uzun tartışmalar ardından Türkiye Lozan'da, Gökçeada ve Bozcaada'nın yanı sıra Anadolu

sahillerine üç milden az mesafedeki adalar, adacıklar ve kayalıkları da aldı. Ayrıca Yunanistan'a bırakılan adaların da, askerden ve silahtan arındırılması kararını aldırdı.

Lozan Barış Antlaşması'nda 12. Madde ile beraber egemenlik devrinin düzenlendiği

diğer madde olan 15. madde ise şu şekildedir; *"Türkiye, aşağıda sayılan adalar üzerindeki bütün haklarından ve sıfatlarından İtalya yararına vazgeçer: Bugünkü durumda İtalya'nın işgali altında bulunan İstanbulbulya, Rodos, Herke, Kerpe, Çoban Adası, İlyaki, İncirli, Kilimli, İleriye, Batnoz, Lipso, Sömbeki, ve İstanköy adaları ile bunlara bağlı adacıklar ve Meis Adası."*

Lozan Barış Antlaşması'nda, Adalarla ilgili son madde ise 16. Maddedir. Madde, *"Türkiye, işbu antlaşmada belirtilen sınırlar dışında bulunan topraklar üzerindeki ya da bu topraklara ilişkin olarak, her türlü haklarıyla sıfatlarından ve egemenliği işbu antlaşmada ta-*

nınmış adalardan başka bütün öteki adalar üzerindeki her türlü haklarından ve sıfatlarından vazgeçmiş olduğunu bildirir” şeklindedir.

Ama bu maddeyi yanlış yorumlayanlar vardır. Söz konusu maddenin içeriğinden Türkiye'nin kendisine bırakılan adalar dışındaki tüm adalardan vazgeçtiği anlamı çıkarılmamalıdır. Türkiye'nin haklarından vazgeçtiği adalar egemenlik devrine konu olan adalardır.

Hemen önemli bir konunun altını da çizmeden geçmeyelim. Lozan'a giden Türk heyetinin hedefinde Misak-ı Milli vardı. Ege'deki 12 Ada ise Misak-ı Milli sınırları içinde değildi.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından 1947'deki Londra Antlaşması ile İtalya'nın, Yunanistan'a bıraktığı 12 Ada konusunda Cumhuriyetin kurucularına haksız ve mesnetsiz birçok eleştiriyöneltili. Ama 2004 yılından itibaren gündeme gelmeye başlayan başka bir konu, bize acı gerçeği gösterdi. Yunanistan, 2004'ten başlayarak Türkiye'ye ait olan Ege Denizi'nde Koyun, Hurşit, Forno, Eşek, Nergizçik, Bula-

maç, Kololimnoz, Keçi, Sakarcılar, Koçbaba, Ardıcık, Akdeniz'de ise Gavdos, Dhia, Dionisades, Gaidhouronisi ve Koufonisi adalarını işgal etmeye, kendisine bağlıyordu. O yıla dek hiçbir hak iddia etmediği bu adaları gizliden gizliye yerleşime ve imara açan, asker çıkararak, bayrak asıp, gümrük kuran Yunanistan

Lozan'a giden Türk heyetinin hedefinde Misak-ı Milli vardı. Ege'deki 12 Ada ise Misak-ı Milli sınırları içinde değildi.

bu cesareti nasıl bulmuştu? Bu konuyu da, başka bir yazıda kaleme alacağız. Ayrıca Londra ve Atina Antlaşmaları ile sadece Yunanistan'a değil Bulgaristan'a da bırakılan Girit'i, Türkiye'nin hak sahibi olduğu Girit çevresindeki ada, adacık ve kayalıkların durumunu da yazmaya gayret edeceğiz. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

“Bir memleketin, bir memleket halkının düşmandan zarar görmesi acıdır. Fakat kendi ırkından büyük tanıdığı insanlardan vefasızlık, felaket görmesi daha acıdır.”

“Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz.”

M. Kemal Atatürk

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

- 1 Akonit (Fr.)**
a-Dizgi makinesi
b-Boğanotu
c-Tekdüze
d-Din adamı
- 2 Egoizm (Fr.)**
a-Kurguculuk
b-Montajcılık
c-Moralizmcilik
d-Bencilik
- 3 Kadril (Fr.)**
a-Bir salon dansı
b-Nötr durumda atom
c-Sinir hastası
d-Etkisiz
- 4 Janr (Fr.)**
a-Yassı kiriş
b-Çatı kirişi
c-Çığır, tür
d-Bir balık
- 5 Makak (Fr.)**
a-Rezalet
b-Küçük maymun
c-Üçkâğıtçı
d-Uyuşturucu satan
- 6 Kadro (İta.)**
a-En üst balkon
b-Düşünme kalıbı
c-Bir işi yürütenler
d-Aykırı olmayan
- 7 Palamar (Yun.)**
a-Balık oltası
b-Dik dalış
c-Gemi bağlama ipi
d-Asit
- 8 Akonitin (Fr.)**
a-Azman midye
b-Cam boru
c-Küspe
d-Ağılı bir madde
- 9 Palanga (İta.)**
a-Halatlı, iki makaralı donanım
b-Hamur yemeği
c-Kemikli et
d-Katolik din adamı
- 10 Janjan (Fr.)**
a-Yanardöner
b-Pazarlamacı
c-Koruyucu
d-Bir element
- 11 Lake (İta.)**
a-Buzul
b-Akciğer zarı
c-Laka ile cilalanmış
d-Akılı
- 12 Kadük (Fr.)**
a-İshal kesici
b-Yeteneksiz
c-Bir bitki
d-Değerini yitiren
- 13 Maket (Fr.)**
a-Boru ağız
b-Nesnenin küçük örneği
c-Tepkime
d-Gerçeklik
- 14 Labros (Lat.)**
a-İri lapina
b-Sigorta
c-Erkek ceketi
d-Tiyatroda son söz
- 15 Egosantrik (Fr.)**
a-Otsu bir bitki
b-Benmerkezci
c-Ağtabaka
d-Saptırıcı

Temizlik İşçileriyle Yürüye Yürüye İstanbul'a Gidiyoruz.

METE AKYOL'UN
ANISINA

Dergimizin Kurucu Yayın Yönetmeni, Gazeteci Mete Akyol'un Bir Başkadır Benim Mesleğim kitabında yer alan, Çorum belediyesi temizlik işçilerinin işten çıkarılmalarını protesto etmek için Ankara'dan İstanbul'a yürüyüşlerini anlatan yazısını okuyucularımız için yayımlıyoruz.

Çalışamayacak denli yaşlı oldukları savıyla işlerinden çıkarılan Çorum Belediyesi'nin temizlik işçileri, Türkiye'nin başkenti Ankara'da duyuramadıkları seslerini, bir de basının başkenti İstanbul'da duyurmaya karar verdiler ve... Büyük umutlarla geldikleri Ankara'ya bu kez sırtlarını dönüp, İstanbul'a doğru yürümeye başladılar.

Onların, üç sendika yöneticisiyle birlikte çıktıkları ve "Ölüm Yürüyüşü" adı verdikleri İstanbul yürüyüşlerine ben de katıldım. Kendileriyle birlikte, kimbilir kaç gün boyunca adım adım ben de İstanbul'a yürüyecektim ve yol boyunca karşılaşacağımız ya da başımızdan geçecek olayları her gün gazeteme bildirecektim.

Metem Akyol iŖçilerle

“Yani bizim Ankara’da kimse-
lere duyuramadığımız sesimizi, sen
hem de her gün, tüm Türkiye’ye
duyuracaksın, öyle mi?”

İŖçiler, bu somut sorularının
aynı somutluktaki yanıtını, ertesi
gün Kurtboğazı Barajı’nda verdi-
ğimiz mola sırasında, ellerindeki
gazeteden aldılar.

O günkü Milliyet’te, bir gün
önce yola çıkarken yazdığım notlar
ve bizi uğurlamaya gelen foto
muhabiri arkadaşım Asaf Uçar’ın
çektiği fotoğraflar yayımlanmıştı.

Fotoğraflarını görüp, kendileri-
le ilgili yazımı okuyunca, iŖçilerin
yüzlerinde bir anda renk renk
çiçekler açtı.

“Şimdi bunları aynen bizim
gördüğümüz gibi, Türkiye’nin her
yerindeki insanlar da aynen bizim
gibi görüyorlar, değil mi abi?”

Bir bölümü 50 yaşın üstünde
olan iŖçiler, seslerini Türkiye’nin
her yerindeki insanlara duyurabil-
diklerini gözleriyle görmelerinin

sevinciyle o gün Kızılcahamam’a
değın, delikanlılıklarını kanıtlamak
isterlercesine bir coşkuyla ve umut-
la yürümeye başladılar.

Kızılcahamam’a geldiğimiz-
de iŖçiler, kendi sözleriyle
yazayım, “krallar gibi karşılandılar,
cennete gelmiş gibi oldular.” Çünkü
birçok sendikanın Kızılcahamam
şube yöneticileri, konukseverlikle-
rini kanıtlamak isterlercesine onlara
kollarını açtılar, kaplıca hamam-
larını açtılar, çeşitli armağanlar
verdiler.

Azaphane Deresi yokuşunun
tepesinde verdiğimiz molada iŖçiler,
o günkü Milliyet’i “seyrederlerken”,
bir gün öncesinin “rüyalar âlemi”ni
yeniden yaşıyorlardı.

“Bak, bak, Türkiye haritası
yapmışlar, yürüdüğümüz yolları
çizgiyle belli etmişler” diyerek biri
gazetede ki haritayı gösterirken, öte-
ki ise haritada, noktalarla belirtilen
İstanbul’a doğru uzanan yolu işaret

ediyordu:

“O çizgiler yürüdüğümüz yolları belli ediyor ama bak bu noktalar da önümüzdeki gideceğimiz yolları belli ediyor...”

“Beşi bitirmiş, orta ikiden ayrılmış” temizlik işçisi Resul, arkadaşlarına pek duyuramamaya çalışarak bana bir soru sordu:

“Bizim bu yürüyüşümüz meselesi meğer bu kadar önemliydi de, Ankara’da ne demeye kimse bizi karşısına almadı da, ‘Derdiniz nedir, haliniz niceydi?’ diye sormadı bize?” dedi. Yanıtımı beklemeden bir de merakını gidermek istedi:

“Şimdi bizim burada gördüğümüz bu gazetenin aynısını Ankara’daki büyüklerimiz de görüyorlar, değil mi?.. Yani, bizim ağzımızdan sesimizi duymamış olsalar da, bu gazete vasıtasıyla bizi duymuş gibi oluyorlar, derdimizi dinlemiş gibi oluyorlar, değil mi?..”

Kızılcahamam’dan Bolu’ya değin üç gün, “çocuklar gibi şen ve mutlu” bir ortamda yürüdük.

Yoldan gelip geçen otomobiller yanımızda duruyorlar, içinden çıkanlar “Yaşayın, var olun... Bravo hepimize” diyerek alkış tutuyorlar, arkamızdan ya da karşımızdan gelen otobüsler ise yanımızdan geçerken yavaşlıyorlar, şoför klaksonuyla tempo tutuyor, yolcular pencerelerin arkasından el sallıyorlar, öpücükler gönderiyorlardı.

Mahmut geldi yanıma bir ara:

“Bu insanların bizi böyle ‘Yaşa, bravo’ diyerek alkışladıklarını görünce, yüreğim bir fena oluyor, oturup ağlayasım geliyor içimden” dedi. “Biliyor musun... Şey yani... Hani insan, yeri gelir, Türk olduğu için şeref duyuyor olur ya... Ben de işte aynen öyle oluyorum bizi alkışladıkları zaman...”

İşçiler, yürürken soluk soluğa kaldıkları için az konuşuyorlardı ama molalarda susmak nedir bilmiyorlardı. Yoldan gelip geçenlerin kendilerine sahip çıkması, gazetede her gün boy boy fotoğraflarının yayımlanması, haklarında yazılar yazılması onları kanatlandırıyor, ha-

“Ankara’ya duyuramadık sesimizi ama şimdi Türkiye’nin her bir tarafı duyuyor bizi artık” diyorlardı, keyifle.

valara uçuruyordu. Olanak buldukça yanıma geliyorlar, bu ilgi karşısında kişisel görüşlerini açıklamak istiyorlardı.

“Ankara’ya duyuramadık sesimizi ama şimdi Türkiye’nin her bir tarafı duyuyor bizi artık” diyorlardı, keyifle. “Türkiye’de şimdi herkes, hem de her gün, bizim derdimizi paylaşıyor, bize sahip çıkıyor...”

Ankara’dan yola çıktığımda dördüncü günü, 19 Ağustosta Bolu’ya yaklaşırken, Türkiye’nin

gündemine, kulakları sağır eden güdültüyle bir bomba düştü:

“Varto’da şiddetli bir deprem oldu.”

O gece kulaklarımızı radyodan ayırmadık. Varto’da taş üstünde taş kalmamıştı. Ölü sayısı yüzlerle açıklanıyordu ve... Bu sayının artmasından korkuluyordu.

“Beşi bitirmiş, orta ikiden ayrılmış” Resul geldi yanıma, bir giz söylüyormuş gibi sesini alçaltarak, kimsenin duymasını istemediği bir soru sordu bana:

“Bu Varto denilen yer, Türkiye’de midir, yoksa bizim hudutlar dışında bir yer midir orası?” dedi.

Varto’nun bizim olduğunu, Türkiye sınırları içinde bulunduğunu söyledim. Aynı ses tonuyla bir soru daha sordu Resul:

“Türkiye’nin önemli bir yerinde midir, yoksa gariban takımının olduğu bir yerde midir?”

Zaten kafam bozuktuk, Resul’ün bu sorusuyla daha da bir attı tepem:

“Sen ne diyorsun Allah’aşkına, Resul?” diye çıktım. “Şurası ülkenin önemli yeridir, burası önemsiz yeridir diye bir söz olur mu hiç? Vatan toprağı, bu... Bir karıştı öteki karışandan yok daha az önemli, yok daha çok önemli diye bir şey olur mu?”

Resul, sonunda baklayı ağzından çıkardı:

“Şunun şurasında dört-beş gündür sesimizi ne güzel Türkiye’nin her bir yanına duyuruyorduk, abi” dedi. “Şimdi bu deprem meselesi

çıktı diye artık bize kulak veren de olmaz, bizi duyan da olmaz... Yürü yürü, sonunda hepsi boş... Gözü kör olsun, gariban talihi bizimki...”

Sabah gazete geldiğinde hepimiz, göz ucuyla baktık birinci sayfaya. Milliyet’in birinci sayfası doğal olarak depreme ayrılmıştı. Sayfanın başında, avuç büyüklüğündeki rakam ve harflerle “545 Ölü Var” haberi yer alıyordu.

Resul, eline geçirdiği gazeteye geldi yanıma: “Dün gece bana kızdın ama ben işte bunu soruyordum sana, abi” dedi. “Gördün mü bak, bizim sesimiz yine kısıldı... Bütün gazete, varsa yoksa deprem diyor, başka bir şey demiyor... Bunu diyordum dün gece ben... Günlerce yürümümüz yine boş gitti.”

Elinden gazeteyi çektim, üçüncü sayfadaki yazımı gösterdim:

“İşte sizin sesiniz burada, Resul” dedim. “Bunu neden görmüyorsunuz?”

Benim fotoğraflara da, röportaja da şöyle bir baktı, dudaklarını бүktü: “İstediğin kadar bağır buradan abi” dedi. “Birinci sayfadaki bu güdültü arasında kimin kulağına gider bizim sesimiz, kim duyar bizi?..”

O gün pek kimseyle konuşmak gelmedi içimden. Akşam güçlükle bir-iki lokma bir şeyler yiyip, uyku tulumumun içine girdim, kendimden geçip, uykuma dalıncaya değin kendimi sorguladım, sorguladım, sorguladım:

“İşçimizle, köylümüzle ilişkimizin bir yerinde bir bozukluk var ama...” dedim kendi kendime.

“Nedir bu bozukluk, nerededir, onu bilemiyoruz, onu bulamıyoruz bir türlü...”

Sorumun yanıtını ararken, kendimi kaybettim. Sustum, uyudum.

Ertesi sabah gelen on adet Milliyet’in ya yedisi ya sekizi, getirilip bırakıldıkları yerde duruyordu. Bugün nedense kimse kapışmıyordu gazeteleri... Birini almak üzere giderken Resul yine sokuldu yanıma, elindeki Milliyet’in birinci sayfasını gösterdi.

Sayfa boydan boya, depreme ayrılmıştı. Birinci sayfada, Varto’dan gelen fotoğrafların arasında, bu sabah dünden de acı bir haber vardı:

“Can kaybı 3 bine yükseldi.”

Önce elindeki gazete-ye, sonra yüzüne baktım Resul’ün. Kafamdaki soruyu sanki sormuşum da, o da duymuş gibi yanıtladı: “Ne demek istediğim açık açık belli olmuyor mu, abi?” dedi. “Bundan sonra bizim sesimiz, bütün Türkiye’ye sinek vızıltısı gibi gelecek...”

İçimden yakasına yapışarak sormak geldi ama parmağımı bile kıpırdatmadan, sordum: “Sen ne diyorsun, Resul?” dedim. “Ölü sayısı üç bin olmuş... Sen daha ne sesinden söz ediyorsun, Allahaşkına?..”

Tüylerimi diken diken eden bir yanıt verdi Resul:

“Ben sadece ölülerin değil, yaşayanların da sesi duyulsun diyorum, başka bir şey demiyorum, abi” dedi. “Sesimizi duyurabilmemiz için, ille de yüzlerce yüzlerce, binlerce binlerce ölmemiz mi gerekiyor?”

Bolu’dan çıktık, Bolu Dağı’na çıktık. Bolu Dağı’ndan indik, Kaynaşlı’ya geldik. Bir yol kenarı lokantasında çay, ayran içerken, Resul biraz da gönlümü almak için yanıma geldi ve bu kez beni üzme-yecek sorular sordu:

“Sesimiz galiba duyulmaya

“Ben sadece ölülerin değil, yaşayanların da sesi duyulsun diyorum, sesimizi duyurabilmemiz için, ille de yüzlerce, binlerce ölmemiz mi gerekiyor?”

devam ediyor, abi” dedi. “Biz Bolu Dağı’ndan inerken İstanbul istikametinden gelen Ekrem Bora boşuna mı indi otomobilinden de bizi selamladı, alkışladı?.. Sonra Bolu Dağı’nda otomobillerini durdurup, bizi selamlayan, alkışlayan başka kişiler de vardı. Hatta içlerinden iki karı koca indiler, senle bir şeyler konuştular ayaküstü... Onları tanıyamadık; onlar kimdi abi?”

Gülümsedim ve onların kim olduklarını anlattım Resul’e:

İşçiler yürüyüş molasında

“Onlar, çok değerli dostlarımdır benim” dedim. “İlk duranlar, Cüneyt Gökçer ve eşi Ayten Gökçer’di. Sen onları tanımayabilirsin. Devlet Tiyatrosu sanatçılarıdır, onlar. Cüneyt Bey ayrıca, Devlet Tiyatrolarının genel müdürüdür.”

“Dağın tepesinden inerken de bir karı koca daha indi arabalarından, senle konuştular...”

“Onlar da Oktay Aksoy ve eşiydi.”

“Onlar da meşhur artist midir?”

“Hayır, onlar artist değildir.

Oktay Aksoy diplomattır. Cenevre’de Birleşmiş Milletler Delegasyonu’nda başkâttiptir. Yanındaki de eşi Bengü Hanım’dır.”

Resul’ün gözleri büyüdü:

“Yani bu büyük adamlar da şimdi bizim sesimizi duymuş oluyorlar da, ondan bizi selamlıyorlar, değil mi abi?”

Dayanamadım, yanaklarından öptüm Resul’ü...

“Hadi hazırlan, yola çıkıyoruz...” dedim. “Unutma, on sekiz

kilometre sonra Hamit Kaplan Tesisleri’ne davetliyiz...”

Düzce’nin girişinde, ünlü güreşçi Hamit Kaplan’ın tesislerinde Düzceli sendikacıların davetlisiydik o akşam. Ertesi gün Hendek’te ise, Hendekli sendika-

cılar akşam yemeğine bekliyorlardı bizi. Hendek’ten sonraki gün ise, Adapazarı’nda bir kontraplak fabrikasının sahibine davetliyedik öğle yemeğine.

Hendek’te işçilerden üçü yanıma geldiler, yalnızca kendilerinin değil, arkadaşlarının bu konudaki görüşlerini de bildirmek istediler:

“Adapazarı’nda yarın öğle, arkadaşlarımız ve biz, bir fabrikatörün yemeğini yemek istemiyoruz, abi” dediler. “Bizim sendika yöneticilerine söyledik bunu, onlar da bizi size gönderdiler.”

Günlerdir birlikte yürüdüğümüz sendika yöneticilerine baktım, onlar da birlik olmuşlar, bana gönderdikleri işçilere ve bana bakıyorlar, kıs kıs da gülüyorlardı.

“Hadi şimdi bir güzel uyuyalım da, o konuyu sabah uyanınca görüşürüz” dedim ve işçilere “İyi geceler” diledikten sonra ben de sendikacı arkadaşların yanına gittim, onların gülüşmelerine katıldım.

Yol kenarında, Adapazarı'na yakın bir ormanda kurulmuştu o gece çadırlarımız. Ben uyku tulumumu aldım, fermuarını çeneme dek çektim ve bir ağacın altında uyudum.

Sabah, gözlerimden önce kulaklarım açıldı:

“Uyuyor, uyuyor... Rahatsız etmeyelim” diyordu tanıdık bir ses.

Gözlerimi açtım, Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal'la karşılaştım. Birkaç arkadaşıyla gelmiş, sabah güneşiyle birlikte karşılıyordu bizi. Sarmaş dolaş kucaklaştık, öpüştük. Hayrettin Uysal, Adapazarı'na dek bizle yürüdü ve biz kent içine girerken özür diledi, ayrıldı.

“Bu davranışımı yanlış yorumlamak isteyenler çıkabilir” dedi. “Sizi de, kendimi de onlara malzeme yapmak istemem.”

Bu kez, daha bir içtenlikte sarmaş dolaş olduk, kucaklaştık, öpüştük Hayrettin Uysal'la.

Adapazarı'ndan çıkıp, İstanbul yoluna yaklaştığımız sırada, yol üzerindeki Sak Kontraplak Fabrikası'nın bahçesine soktum bizim “Ölüm Kervanı”nı...

Bahçe kapısından adımımızı atar atmaz, nefis bir döner kokusu doldu burunlarımıza...

Zaman, tam öğle zamanıydı. Öğle güneşi tam üstümüzdeydi.

“Haydi size afiyetler olsun arkadaşlar” dedim ve... Binanın merdivenlerinden inmekte olan babama koştum, ellerini öptüm.

Babam yanaklarımı öptükten sonra, on iki-on üç günlük sakalımı oğşadı.

“Yalnızca, böyle bir nedenden ötürü görmezden gelebilirim sakalını” dedi. Beni bir kez daha kendine çekti ve bu kez galiba yanağımı değil, sakalımı öptü.

Sendika yöneticileriyle tanıştırdım babamı. Sonra da kendisini tüm işçilere göstererek, onlara tanıttım:

“Bugün öğle yemeğinde, bu fabrika sahibinin misafiriyiz arkadaşlar” dedim. “Kendisi babamdır...”

Hafifçe gülümseyerek, “İtirazı olan, aç kalır” demek üzereydim ki, işçilerden kocaman bir alkış yükseldi. İşçiler ayranlarını içip, döner pilavlarını yerken, babam da yanlarına gitti, tek tek hepsine “Hoş geldiniz” dedi, ayaküstü hal hatırlarını sordu.

Günlerdir birlikte yürüdüğümüz işçiler, o gün yolda kendi aralarında sıraya girdiler, kimi tek tek, kimi ikişer ikişer yanıma yaklaştılar, hepsi de, akşama dek bana hep aynı soruyu sordular: “Bir fabrika sahibinin oğlusun da, ne demeye bizle böyle ilgileniyorsun, ne zoruna günlerdir bizle böyle yürüyorsun?”

O gün akşama dek de, o günden sonraki günlerde de bir türlü anlamadım işçilere, bu meraklarının nedenini...

Günler ilerledikçe gazetenin birinci sayfasında Varto depremiyle ilgili haberlerin yanında, “Ölüm yürüyüşü” haberleri ve röportajları da yer almaya başladı.

“Kervan”ımız İzmit'i de geride bırakmış, İstanbul'a daha çok yaklaşıyordu. Biz İstanbul'a yaklaştıkça,

yürüyüşümüzle ilgili haber ve röportajlar ise, birinci sayfada giderek daha büyük bir yer kaplıyordu.

İstanbul'a iki günlük yolumuz vardı. Artık son iki günde birinci sayfadaki yerimiz daha da büyüyecek, sesimizi daha gur bir biçimde duyurabilecektik.

Yürüyüşümüzün on beşinci günündeydik o gün. Gebze'ye giriyorduk. Birden önümüzde, az ilerimizde, kocaman bir uçak belirdi gökyüzünde... Yok yok, gökyüzünde değil, sanki yol üstünde bu uçak... Duman çıkıyor uçaktan... İniyor uçak... Hayır düşüyor uçak... Yanıyor uçak... Dört yüz, bilemediniz beş yüz metre ötemizde, yol kenarında, Allah'tan yerleşim yeri olmayan bir tepenin üzerine düştü mü, kondu mu uçak, anlayamadık... Fakat havadayken motorundan çıkan simsiyah duman, şimdi daha bol çıkıyor ve daha yukarılara yükseliyordu. Yolda, gerektiğinde sağlık gereksinimlerinde kullanılmak üzere bizi izleyen minibüse koştum ve şoförden beni hemen, uçağın düştüğü tepeye götürmesini istedim.

Üç-dört dakika sonra uçağın yanına geldiğimizde, minibüsten fırladım ve uçağa biraz daha yaklaşıp o ilk yanma anını fotoğraflarla saptamaya başladım. Her fotoğrafı çektikten sonra ise, birkaç adım daha yaklaşıyordum uçağa.

Birden, sert bir sesle irkildim:

“Çabuk yere yat...”

Sesin geldiği yönde kocaman bir kaya vardı. Kayanın arkasından aynı

ses yine geldi:

“Her an patlayabilir... Çabuk yere yat, buraya sürün...”

Uçaktan kurtulan bir astsubay, kayanın arkasında yüzükoyun yatıyordu. Sürünerek yanına gittim, ben de onun yanına, kayanın arkasındaki sipere geçtim.

Orada olup bitenler... Benim Gebze postanesinden gazeteye binbir güçlkle telefon edip, bir uçak düştüğünü, düşer düşmez de ilk fotoğraflarını çektiğimi bildirmem...

Filmleri benden alması için yürüyüş kafilemizin bulunduğu yere bir arkadaşa göndermelerini istemem... Ve her şey olup bittikten sonra, “Amma da gündü, haa...” deyip, ayaklarını uzatıp, tam dinleneceğim sırada, arkamdan gelen tanıdık bir ses:

“Gitti yine bizim sesimiz...”

Döndüm, baktım, bizim “beşi bitirmiş, orta ikiden ayrılmış” Resul, başka bir şey anlatmak istercesine bir ifadeyle, anlamlı bir biçimde acı acı gülümsüyor:

“Depremden sonra ne de güzel başlamıştık sesimizi yine her gün gümbür gümbür duyurmaya” dedi. “Tam da iki günümüz kalmıştı şunun şurasında, İstanbul'a girmemize...”

Ne diyeceğimi bildiği için Resul, bir şey söylememe olanak bırakmadı, kendi kendine söylenir gibi yaptı fakat sesini özellikle yükseltti:

“Tam da iki günlük yolumuz kalmıştı İstanbul'a şunun şurasında” dedi. “Sırası mıydı şimdi bu uçak

kazasının, hem de burnumuzun dibinde, hem de senin gözlerinin önünde?..”

Resul bunları söyledikten sonra, bizim gazetenin ertesi günkü birinci sayfasını bugünden gördü, şimdi de onu anlatmaya başladı:

“Yarın günlerden 30 Ağustos... Birinci sayfanın yarısı, tabii ki, bayrama ait olacaktır, öteki yarısı da, kaçarı göçeri yok, taze düşmüş uçak kazasına ait olacaktır” dedi. “Bizim her gün yavaş yavaş yükselterek duyurmaya başladığımız sesimiz de, böylece yeniden kesilmiş olacaktır demektir...”

Ertesi gün Milliyet’i elimize aldığımızda, Resul’ün dediği gibi, gazetenin bir bölümünde 30 Ağustos Zaferi’nin 44’üncü yıldönümü nedeniyle bir anma tablosu, öteki bölümünde ise, uçak kazası haberi ve kazanın “taze” fotoğrafı yer alıyordu. Türk Silahlı Kuvvetleri Atıcılık Yarışması’na katılan İzmir ekibini taşıyan uçak, Tuzla’dan kalktıktan kısa bir süre sonra motoruna giren bir martı nedeniyle yanmaya başlamış ve Gebze’ye düşmüştü. Beş subay ve astsubayın şehit olduğu kazada dört astsubay yaralanmış, bir astsubay ise uçak düştükten sonra kendini kapıdan atarak kurtulmuştu.

Resul yanıma geldi ve gazeteyi gösterdi:

“Nasıl ama aynen dediğim gibi değil mi, abi?” dedi.

Bu iki bölümün hemen altında yer alan başka bir haberi gösterdim: “Bak, burada da ne yazıyor”

dedim ve başlığı, yüksek sesle okudum:

“Yürüyen işçiler, yarın İstanbul’a varacaklar.”

Resul de, bana yanıt olarak, uçak kazası haberini gösterdi:

“Şu kaza olmasaydı, şimdi bizim sesimiz bunun yerinde, sayfanın tepesinden duyurulmuş olacaktı... Yalan mıyım, abi?”

İstanbul’a, ertesi gün girdik. O gün Türkiye’de, yürüyen işçilerin sesini bastırabilecek önemde bir olay olmadı ve... Yürüyen işçiler, Milliyet’in birinci sayfasının tepesinden alt yarısına değin yükselttikleri seslerini, tüm Türkiye’ye gönüllerince duyurabildiler: “Ölüm Kervanı’ İstanbul’a Vardı”

Ben o gün gazetenin birinci sayfasının önemli bir bölümünün kaplayan bu haberi okurken, yanımda Resul’ün olmasını ve ona “Bak, gördün mü?” demeyi çok isterdim ama...

Ben o gazeteyi okuduğumda Ankara’daydım.

İstanbul’a vardığımız günün gecesi trene binmiş, yürüyerek on yedi günde gittiğim yoldan bir gecede dönmüş ve sabah Ankara’ya varmıştım.

Çok geçerli bir nedenim vardı, bir an önce Ankara’ya dönmek için: “Sesimizin Ankara’da nasıl duyulduğunu” görmek istiyordum...

O nedenle gittim Ankara’ya ve görmek istediğimi de gördüm:

Ankara’da hiçbir makam bu konuya “karıştırılmak” istemiyordu. •

Promete
Necdet Pamir

VEFALI İHTİYAR

RAMAN KUYUSU 8

Bu kez köşemizi, ülkemizde Cumhuriyet döneminde yapılan petrol aramalarına ve ilk ekonomik petrol keşfi olan Raman 8'in öyküsüne ayırdık.

Petrol İşleri Genel Müdürlüğü raporlarında, Cumhuriyet dönemi faaliyetlerinin 1954 yılına kadar olan dönem anlatılırken, şu bilgiler yer almaktadır: “Bu devrede Hükümet, Türkiye sınırları içindeki petrol olanaklarını bizzat kendisi araştırmayı bir prensip olarak ele almıştır.”

“...1930 yılında ilk defa Türk mühendis ve jeologlarının da yer aldığı bir grup teknisyen, 1 yıl süreyle, yurdun petrol olasılığı olan yörelerinin jeolojik etütlerini yapmıştır. Bunları yapan grup, Dr. Lucius, Cevat Eyüp Taşman ve Kemal Lokman'dan oluşmuştur.”

20 Mayıs 1933 tarihinde “Petrol Arama ve İşletme İdaresi” kuruldu. Yapılan etütler sonucunda; yurdumuzda ilk kez petrol arama amacıyla, derin bir kuyu açılması kararlaştırıldı. Midyat’a bağlı Baspirin yakınlarında, 1934 - 1936 yılları arasında BASPİRİN-1 arama kuyusu açıldı ve 1351 metrede kuru kuyu olarak tamamlandı.

20 Haziran 1935 tarihinde “Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü” (MTA) kuruldu. Petrol Arama ve İşletme İdaresi de MTA’ya bağlandı. Petrol aramalarına; İskenderun, Van, Adana, Trakya ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde devam edildi. İskenderun bölgesinde açılan kuyularda bir belirti bulunamadı, Adana ve Trakya’da ekonomik olmayan bazı gaz belirtilerine rastlandı, Van bölgesindeki sınırlı petrol bulguları ise ticari değerde görülmedi.

Ticari değerdeki ilk petrol keşfi, Raman’da gerçekleştirildi. “Bölgenin jeolojik etüdü, 1934’de başladı; 1937 ve 1938’de devam edildi. 24 Temmuz 1939’da Raman Dağı’nda Raman-1 sondajına başlandı. 20 Nisan 1940’da, 1048 metre derinlikte petrole rastlandı ve kuyu 1052

metrede 3 Haziran 1940 tarihinde bitirildi. Kuyunun günlük verimi 10 ton olarak raporlandı.” Bu miktar da ekonomik bulunmadı. Daha sonra, Raman 2, 3, 5 ve 6 numaralı kuyular açıldı . Raman 2 ve 3, kuru kuyu olarak tamamlandı, 5 ve 6’da ise “kuvvetli emare mahiyetini aşmayan” bir miktar petrole rastlandı.

1945 YILI SONUNDA RAMAN-8 KUYUSU TAMAMLANDI VE İLK KEZ TİCARİ MİKTARDA PETROL BULUNDU

Depolama kapasitesinin yetersizliği nedeniyle, uzun süre üretim yapılamadı. Yeni kuyularla üretim artınca, Temmuz 1948’de, günde 200 ton arıtma kapasiteli Batman Rafinerisi inşaatına başlandı ve Kasım 1948’de tamamlandı. Raman 8’in yanısıra, daha verimli bir kuyu olarak devreye giren Raman 9 ve 10’un lokasyon tespitlerini yapan Dr. Necdet Egeran, Raman 8’in ilk verimini, günde 5 ton olarak vermektedir. Sayın Egeran, “1948’de tamamlanan Raman 9’un günde 40-50 ton verimi olduğunu, daha sonra 12 tona düştüğünü; asitleme işlemi sonrasında 60 tonda sabitlendiğini” söylemektedir .

Petrol Mühendisleri Odası Başkanlığı görevim sırasında (1990-94); zorlu bir eğitim, çalışma ve çoğu zaman fedakarlık gerektiren petrolcülük faaliyetlerinin, kamuoyunda bilinirliğini arttırabilmek amacıyla, bir panel ve fotoğraf sergisi düzenlemeye karar verdik.

İlk kez ticari anlamda petrol bulunması.
(İnönü, Berent'i tebrik ediyor. 3 Mart
1948, Raman)

Bunun için de ülkemizdeki ilk ekonomik petrol keşfinin yapıldığı günü seçmenin anlamlı olacağını düşündük. İlk ekonomik keşfin, kimlerin emeği ile, hangi kuyuda ve tarihte gerçekleştirildiğini bulmakla işe koyulmalıydık. İlk keşif, Cumhuriyet'in ilk yıllarında bu görevi yüklenen MTA tarafından yapılmıştı.

MTA arşivindeki çalışmamız, kuyunun Raman 8, petrol keşfi tarihinin ise 17 Aralık 1944 olduğunu gösteriyordu. Kuyu, yukarıda değinilen teknik zorluklara bağlı olarak; gerekli yatırımlar yapılarak, dönemin Cumhurbaşkanı sayın İsmet İnönü'nün de Raman'a gelmesiyle, resmi olarak 3 Mart 1948'de üretime alındı.

Araştırmamıza göre; Raman

keşfinin yapıldığı dönemde MTA Genel Müdürü, sayın İhsan Ruhi Berent'ti. Kuyunun lokasyonunu, Jeolog Dr. Necdet Egeran vermişti. Sondajı yöneten, 2 petrol mühendisi vardı: Hulusi Berilgen ve Abdurrahman Durukal. Ra-

man keşfi sırasında, ekpte jeofizik mühendisi yoktu.

“Baş sondörler kimdi?” diye sorduğumuzda, “O yıllarda baş sondörlüğü Amerikalılar'ın yaptığı ve yanlarındaki Türk işçilerin, hem yardım etmeye, hem de faaliyetleri öğrenmeye çalıştıkları” söylendi. Amerikalılar bir süre sonra ülkelere dönünce, kamp şefi Abdurrahman Durukal, Raman Sahası baş

İhsan
Ruhi
Berent

Raman 8, günde 10 varillik sembolik üretimiyle hâlâ çalışıyor

sondörlüğüne, işçilerden Muhittin Eren'i, Garzan sahasına da Yusuf Öney ve Eren, sonraki yıllarda, TPAO tarihinin efsane isimleri arasında yerlerini aldılar.

Etkinliğimize tüm bu isimleri ve meslektaşlarımızı davet ettik. O dönem yitirdiğimiz sayın Berilgen'i, sevgili kızı Şule Berilgen temsil etti.

Yerli petrol üretimini başlatan bu tarihi isimlerin, paneldeki konuşmalarından seçkiyle sürdürelim yazımızı:

Abdurrahman Durukal:
"ABD'den 1945 Temmuz'unda döndüğüm zaman Raman 8'in sondajı 372 metre derinlikte durmuştu. Kuyuda eski bir Alman sondaj makinesi var. Kullanışı çok güç. Vitesi

Abdurrahman Durukal, Celal Bayar (ortada) ve Adnan Menderes'e (sağda) bilgi veriyor

değiştirmek için 3 kişinin çekmesi lazım. Biri Yusuf Öney, diğeri Muhittin Eren. Biri kolu çekiyor, öbürü başka kolu, diğeri pedala basıyor! Sayın Egeran ve büyüğümüz Cevat Eyüp Taşman devamlı kuyuya geliyorlar. 1372 metrede kuyuyu bitirdik. Boruları indirdik. Testleri yaptık. Neticede günde 4,5-5,5 ton petrol

verdi. Petrolü tanklara koyuyoruz; kullanacak yer yok tabii o zaman. Bir süre üretime devam ettik. Bu arada 'Çıkan miktarın ekonomik olmadığı, Raman Dağı'nda petrol aramanın manası olmadığı' gibi bazı fikirler de ortaya atıldı.

İhsan ve Necdet beylerle ve genç jeologların iştirakiyle bir toplantı yapıldı. Bizim İhsan bey, o zamanki kovboy havasıyla 'Raman'da bir kuyu daha açılacak' dedi ve yumruğunu şiddetle masaya vurdu. Necdet bey 15-20 gün odaya kapandı. Raman'ın jeolojisini çıkardı. O

zaman sismik, gravite yok. Tamamen satıhta gördüğü üzere, Raman 9 numaralı yeri tespit etti. MTA'dan topograf geldi. Baktı ki Raman 8 ile 9 arasında kuş uçuşu bir kilometre. Zor geçilebilen, tamamen kaya, yol imkanı olmayan bir arazi. O zaman dozer, grayder yok. 'Uzak' diye itiraz ettik. 'Burada açılacak' dedi. Dinamit atarak, kazmayla kırarak 9 numara açıldı. Bu kuyu, başlangıçta günde 50 ton verirken, daha sonra 14 tona düştü. Her gün MTA'ya telgraflar geliyor (o zaman telsiz falan yok); çünkü Bakan her gün İnönü'ye rapor veriyor: 'Bana 50 ton dediniz. Bunu tutturacaksınız' diyor. Kuyuya asit yapmaktan başka çare yok. O güne dek Türkiye'de asit denenmemiş. Biz okulda okumuşuz, 'asit bazı kuyularda üretimi artırıyor' diye. Bazılarında hiç fark etmiyor; bazısında düşürüyor. Asit yapıldı ve üretim 60 tona çıktı. Raman 8'e de tatbik ettik. O da günde 50- 60 ton veren ticari kuyu haline geldi.

Bu arada söyleyeyim; "8 numaraya 'Old Faithful' (Vefalı İhtiyar) denir. Bu ismi, ben verdim."

Necdet Egeran anlatıyor: "Sayın İnönü, Raman'ı ziyarete geldi. İhsan bey, 'izahatı sen ver' dedi. Kuyuya gittik. 'Hiç olmazsa petrolü akarken görsün' dedim. Pompa çalışıyor ve tanka gidiyor petrol. Vanayı açtım. Petrol akınca; 'Aman kapat. Birkaç damlanın bile zayi olmasını istemiyorum ben' dedi."

İhsan Ruhi Berent: "1944' de ben MTA'ya geldim. MTA çok iyi ta-

azzuv etmişti . Dışarıya talebe gönderiyordu. İlk gidenlerden petrolcü olarak gelenler vardı. Rahmetli Reşit, Turgut Uluğ gibi. Sonra ikinci takım geldi. Abdurrahman Durukal, Melih Genca, Kasım Önder, Hulusi, Ali Dramalı, Kenan Manioğlu ve bir de T. S. vardı. Bu T. S. 'Raman'da eğer petrol varsa, ben diplomasını yemedi, ama profesör oldu!'"

Türkiye'deki ilk petrol keşfinin ve sayın Durukal'ın isim babalığı ile "Vefalı İhtiyar Raman 8" kuyusunun öyküsüne dair bir kesit sunmaya çalıştım. Raman 8, günde 10 varil de olsa, hâlâ üretiyor. Raman 9'un açılması kararı verilmeseydi, terk edilecek olan Raman sahasından, bugüne dek toplam 102 milyon varil petrol üretildi. Şu sıralardaki petrol varil fiyatı olan 50 dolar esas alınsa, Raman'ın sadece sağladığı petrolün değeri, yaklaşık 5.1 milyar dolardır.

Amacım, 1990'lardaki etkinliği düzenlediğimiz günlerdekiyle aynı. Petrolcülüğün zorluğunun ve öneminin altını çizmek... Emeği geçenleri saygıyla anmak... Bağımsızlığımız nasıl şehit ve gazilerimizin kanları, canları pahasına kazanıldıysa, Cumhuriyet nasıl o sönmeyen mücadele ateşinin, çağdaş devrimlerin bizlere armağanı ise; yerli petrol üretimimizin sadece bir kısmının adını paylaşabildiğimiz kahramanları, yüreklerimizdeki saygın yerlerinde yaşasınlar. •

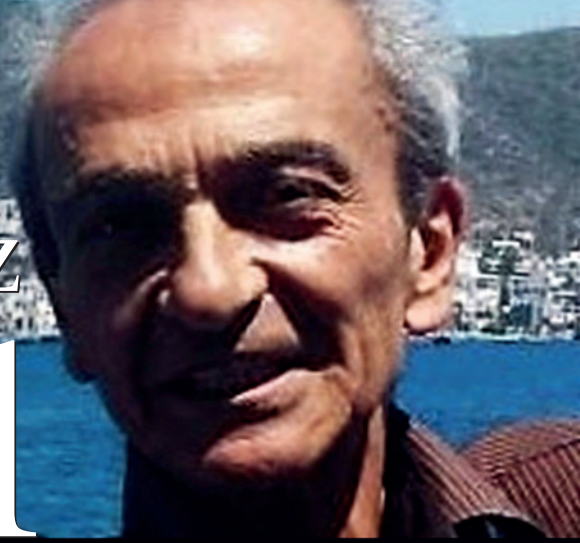
necdetpamirbd@gmail.com

Büyük Yapıtlarımız Konur Ertop

Devrimci bir
kültür-sanat
adamıydı

Mümtaz İdil

“Bütün Dünya” dergisi yazarlarından Mümtaz İdil, Mete Akyol’un ardından kaleme aldığı duyarlıklı yazısına, “Ölüm... Seni Yazmak Hep Bana mı düşecek” başlığını koymuştu.

Kendisi de ağır hastalıklarıyla yıllardır savaşım içindeydi, hastaneye girip çıkıyordu. Amansız koah hastalığıyla kanser yüzünden 42 kiloya düşmüş, boyu da 4 santim kısalmış! Ama yazılarını hiç aksatmıyordu. Onlar arasında önem-

sedığı, örnek saydığı kişiler için ağıt-yazılarının ayrı bir yeri vardır. Mete Akyol için yazısı, insanoğlunun kaçınılmaz yazgısının korkunç yanını gösteriyordu:

“Yedi yıl önce ‘ölümle pençeleştığım’ hastane odalarından nasıl çıkacağımı düşünürken, o kadar çok yakın dostumu kaybettim ki, neredeyse ölmediğim için utanacağım. Ben ‘öleceğim’ diye numara yaparken, dostlarım gerçekten ölüp gitti bile.”

Giden iyi insanların yarattığı boşluktan yakınır:

“*Terk ediyorlar bizi ve yalnız bırakıyorlar. Onlarsız Cumhuriyet’i*

nasıl savunacağız, bilemiyorum. Bu kuşak Atatürk'ü gardiropattan çıkarıp gerçek kimliğini verdi. 'En büyük asker' demek yerine 'en büyük devrimci' lakâbını kullandı. 1923 sonrası Atatürk'ü bize anlattı ve öğretti. Şimdi artık giderek yalnızlaşıyoruz."

Üniversitenin Rus Dili ve Edebiyatı bölümünü bitiren Mümtaz İdil, özellikle Dostoyevski, Gorki gibi yazarların yapıtlarını dilimize aktardı.

Ağıt-yazılarda görevlerini en iyi yapmış, başarılı yapıtlar vermiş, ülkesine, insanlığa katkısı olmuş kişiler gerçek birer kahraman olarak canlanmaktadır: "*Zaman zaman sizin de içinizden geçmiştir: Napolyon zamanında yaşamak, onun var olduğu bir dünyada olmak ya da Lenin ile aynı dünyada soluk almak, Atatürk ile aynı kentte yaşamak, Einstein'ın var olduğu bir dünyada onu görebilme umudu taşımak...*

Fidel Castro da benim yaşımdaki insanların çoğu için böyleydi."

"Vedat Türkali, benim kuşağım için olduğu kadar, gelecek kuşaklar için de dönemine ışık tutan son cumhuriyet yazarlarımızdan biri olarak çok önemliydi. Sosyalist bir yazardı ve bundan hiç ödün vermedi. Yavaşlamadı, bükülmedi, üzülmedi ve hep dik durdu. Bu tutarlılığı da doğal olarak romanlarına, şiirlerine yansıdı."

"Demirtaş Ceyhun, 'dinozor' grubunun temsilcilerinden biriydi ve tüm hayatı boyunca toplumsal gerçekçi çizgisinden ödün vermedi. Bu yüzden de 'büyük kanallarda', önemli 'edebiyat programlarında' boy gösteremedi."

Üniversitenin Rus Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirmişti Mümtaz İdil. Özellikle Dostoyevski, Gorki gibi yazarların yapıtlarını dilimize aktardı. **Bir Sevgi'nin Öyküsü: Sevgi Soysal, Gerçeklik ve Roman, Sovyet Romanı** gibi edebiyat incelemeleri yayınladı.

Tarih boyunca baskıya başkaldıranları, özgürlükleri baskı altında tutanları, inanç sömürücülüğünü konu edinen yapıtları vardır: **Dehşetin Kanlı Gölgesi Caligula, İsyancı Köle Spartacus, Çılgın Keşiş Rasputin...**

Okumaya tutkun, kitap meraklısı, özgürlükçü kültür adamının tarihte, günümüzde, dünyada, ülkemizde özgürlüklerin sınırlandırılmasına, kitabın yasaklanmasına, dışlanmasına, ortadan kaldırılmasına

elbette hiç hoşgörüsü olamayacaktı. Kitapların yazgısını sık sık konu edinecekti:

“1984 yılının Eylül ayında İstanbul’da toplanan İslam Tıp Kongresi’nde, tepsi içinde tıp kitapları yakılmıştı. Aynı yıllarda Mis sokağında Cumhuriyet Kitap Kulübü’nün kitapları yakılmıştı. 1980 sonrası resmi kurum ve kuruluşların kütüphanelerindeki kitaplar SEKA’ya hamur olmak üzere kamyonlarla götürülmüş, SEKA da almayınca yakılmıştı.

Kitabın yararı, dostluğu, kazançları konusunda herkesin bir araba dolusu edecek lafı vardır. Ama söylenen sözler, kitap okuma sevgisini arttırmıyor, belki azaltıyor bile denebilir. Çok satan kitabın çok iyi kitap olduğu safsatası okuma alışkanlığını da bozmaktadır. Kolay ve rahat okuma tembelliği yaratmaktadır.”

“Mahkeme Marquis de Sade’in Yatak Odasında Felsefe’si ile Erje Ayden’in İkinci Caddenin Çılgın Yeshili’ ve Hauptbahnhoftan Bir Trene Bindim’ adlı kitaplarını imha etme kararı aldı.

Geçtiğimiz yıllarda Ayrıntı Yayınları’ndan Dragan Babic’in ‘Son Sürgün’ kitabı için ‘imha’ kararı verilmişti. Dört kitabın da imha edilme nedeni Türk Ceza Kanunu’nun 426 ve 427’nci maddesine dayandırılıyor: Halkın ar veya haya duygularının incitilmesi veya cinsi arzuları tahrik ve istismar eder nitelikte genel ahlâka aykırı yayın yapılması.”

Düşün ve sanat dünyası, yayıncılar, okuyucular ve bu ülke bizim diyen herkes diken üstünde. Çünkü kimse kitapların imha edildiği bir ülkede yaşamaktan memnun değil. Ancak TCK’da böyle bir madde var.”

Onun yaşamına, çalışmalarına tanıklık edenler bir dönem Kültür Bakanlığı’nda, daha sonra basın alanında, siyaset dünyasında üstlendiği görevleri nasıl en iyi biçimde özveriyle yerine getirdiğini açıkladılar. Cenaze töreninde bu geniş alanı birlikte paylaştığı eski yeni bakan, milletvekili, gazeteci, sanatçılardan oluşan bir topluluk yer aldı.

Mümtaz İdil Kültür Bakanlığı’nda Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü, Bakan’ın basın danışmanlığı gibi görevlerinin ardından 1998 yılı sonunda Çorum’a Kültür Müdürü olarak sürülmüştü. Bu küçük kentin o dönemde hareketli, zengin bir kültür merkezi olmasına büyük katkısı oldu. O dönemi anan yerel basından bir meslektaşı, “Mümtaz İdil döneminde Çorum, sanatta altın çağını yaşadı. Saymakla bitmeyecek kadar ‘nitelikli’ sanat organizasyonu gerçekleştirildi. Üst düzey konserler, Çorum’da harika bir izleyici kitlesinin var olduğunu da ortaya çıkardı,” diyecekti.

Çorum’da yeni başlamış Şapinuva arkeolojik kazıları sürüyordu. Burası Hititlerin Hatuşaş’tan önceki başkentiydi. Mümtaz İdil çalışmalarını gerçekleştiren Prof. Dr. Aygül Süel ile bugün hayatta olmayan eşi Dr. Mustafa Süel’in çalışmalarına

kol kanat gerdi.

Mümtaz İdil tarihe meraklıydı. Geçmişin olaylarına ilişkin ayrıntıları inceler, bulgularını güncel olaylara uygulamayı, oradan ufuk açan sonuçlar çıkarmayı başarırdı. Örneğin **Türkiye'de Dreyfus çok ama bir Emile Zola yok!**

yazısı Fransa'da haksız suçlamayla mahkûm edilmiş Yüzbaşı Dreyfus'un nasıl mahkûm edildiğini, onun aklanması için başta Zola olmak üzere aydınların yıllar boyu nasıl savaşım verdiğini anlatır. Bu ayrıntılı incelemeyi bir ibret dersi vererek noktalar:

"Türkiye'de yüzlerce Dreyfus var..."

Onların sayısından çok daha fazla 'sanatçı' var, 'gazeteci' var, 'aydın' var, 'üniversitelerin hukuk adamları' var, 'yazar-çizer' var, 'siyasetçi' var...

Çok...

Ama bir tane Emile Zola yok."

Satranç oyununa düşkün olan Mümtaz İdil'in bu alanda yazılmış **100 Soruda Satranç, Atak Oyunun İki Dehası-Alyehin ve Tal** gibi kitapları bulunmaktadır. **"Vezir'in yetkileri Şah'a devredilse satranç nasıl bir oyun olurdu?"** yazısında ustası olduğu oyunun kurallarını, bu kurallarda değişiklik yapma olasılığını tartışır. Amacı yine okuru günün sorunu olan siyasal yapı değişikliği üzerinde düşünmeye çağırmaktır: *"Satranç tahtasına birer dikey (veya yatay) sütun eklenirse ne olur?"*

Cevap basit: Satranç dışında bir oyun olur:

Peki, daha karmaşık olan şu soru için ne düşünüyorsunuz? Satranç tahtasında Şah, kendinin en büyük koruyucusu ve yardımcısı olan Vezir'in tüm yetkilerini eline alırsa ne olur?"

Cevap yine aynı: Satranç dışında bir şey olur: Kaos meydana gelir. Şah-Mat sonucu olanaksızdır, zira karşınızda bildiğiniz Şah yoktur artık..."

"Böyle bir durumda Şah'ın bireysel gücü çok artar, ancak korunması da aynı oranda güçleşir. Rakibin Veziri, Kaleleri, Filleri ve Atları Vezir yetkisini üstlenen Şah'ı çok zor durumda bırakır ve yenilgi kaçınılmazdır. Vezir yetkileriyle donanmış Şah'a diğer taşları ve piyonları yardımcı olmaya çalışsa da, en basit aritmetik kuralı uygulanır da rakip taş değişme işlemine girerse, Vezir yetkisini de üstlenmiş Şah için yapacak fazla bir şey yoktur.

Bu, yalnızca Vezir'in tüm yetkilerini üstlenmesi halinde Şah'ın başına gelecek olandır. Diğer taşları, yani Bakanlar Kurulu'nu feshetmesi halinde durum komediye; parlamento, yani piyonları da feshetmesi ve tüm yetkileri üstlenmesi durumunda da kaosa dönüşür."

Mümtaz İdil'in bütün çalışmaları yaşadığımız dünyayı böyle bir "kaos"tan kurtarmaya, kültürü, sanatı, siyaseti insancı, aydınlanmacı görüşle şekillendirmeye yönelikti...•

konurertopbd@gmail.com

Hawking Yüzünden Siniri Oynamayan Var mı?

“Sorunları çözmek entelektüellerin işidir, sorunların çıkmasını önlemek ise dahilerin...” Bu sözler Albert Einstein’ın.
“O der ki, bu der ki” diye başlayan söylevlerden, yazılardan hiç hoşlanmam, *“Onun bunun laflarını bırak sen ne diyorsun”* demek gelir hep içimden.

Yazan: NECEF UĞURLU

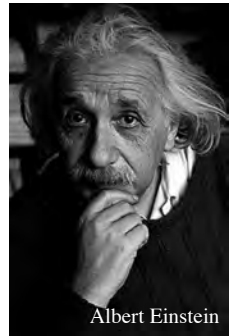
Kalkmışsın bir konuşma yapıyorsun, senin fikrin yok mu başkalarının sözleriyle nereye kadar, *“Sen ne diyorsun?”* diye sorulmaz mı? Bu hastalık şimdilerde mezuniyet törenlerine de sıçradı, başkalarının sözlerinde mutluluk arayan arayana.

Ama iş bilimadamlarının söylediklerine gelince hele Einstein ise üstüne bir söz ara ki bulasın.

Bilim adamlarına hayranlığım

bilimsel araştırmalarıyla sınırlı olmadığı için bir başka severim Einstein’ı.

“Bir masa, bir sandalye bir kâse meyva ve bir de keman...”

Albert Einstein

Bir adamın mutlu olması için başka neye ihtiyacı olabilir ki?” diyen de odur, “Nasyonalizm bebeklerde görülen bir hastalıktır. İnsanlığın kızamağıdır” diyen de...

“Eğer basit biçimde anlatamıyorsan, yeterince anlamamışsın.” sözleri ise iki kulağıma iliştiirdiğim her mevsim kiraz küpelerimdir.

Rahmetli belki yıllar sonra doğacak benim gibi vasat altı zekalılar rahatlatmak için söyledi bu sözleri, gibi gelir üstüme alırım.

“Dinsiz bilim eksik, bilim olmayan din ise kördür.” sözleri hem işime gelir hem rahatlatır.

“Sorunları, problemleri, onları yarattığımız düşünce tarzımızla çözemeyiz.”

“Davranış zafiyetleri karakter zafiyetine dönüşür.” sözlerinin yerine hangi sözleri koyabiliriz, deha sözlerinde tarif ediyor kendini.

Velhasılıkelam Einstein canım-
dır, öldükten sonra vasiyeti üzerine yakıldı malûm, lakin küller nereye savruldu belli değil, Hudson nehri rivayet edilir, ben her nehir, her dağ, her denizde gördüğümde duamı ederim, böyle çıktım işin içinden.

Ölümünden hemen sonra beyni dehasının nedenini belki buluruz diye kavanoza konmuş, dehanın nedeni kavanozda saklı mı bilemem, ama şu ana kadar açıklanmış bir bilgi okumadım.

Hiç bir yazılı resmi kaydı olmayan askeri Rainbow Projesi yani Philadelphia Deneyi için Tesla kendisinden yardım istediğinde “İnsanlığa faydası yok” diye reddeden bir insandır Einstein.

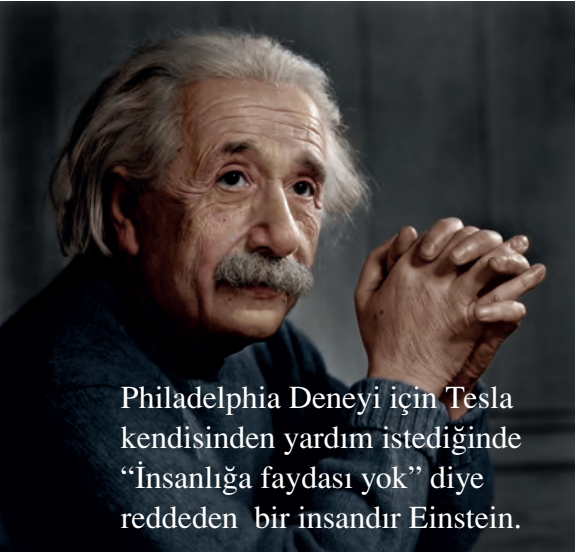
Bilimi insanlığın iyiliğine kullanmak meselesi onu farklı kılan.

Kendilerini insanları iyileştirmeye adayan tıp adamları yani doktorlar, hemşireler, teknisyenler, uzmanlar bu yüzden hep dualarımdadırlar.

Hele hastasını gece yarısı gelip uykudayken takip eden üstünü örten bu adamların hikayeleri kimselere benzemez.

Bilim adamları içinde en sinirimi bozan ise Albert Einstein'dan sonra dünyanın en önemli fizikçisi olarak görülen Stephen Hawking, Oxford'ta fizik, Cambridge'de evrenbilimi eğitimi almış .

Kuantum fiziği ve karadelikler ile ilgili araştırmalar yapan Hawking, 21 yaşında sinir sistemini felç eden ALS

Philadelphia Deneyi için Tesla kendisinden yardım istediğinde “İnsanlığa faydası yok” diye reddeden bir insandır Einstein.

hastalığına yakalanıyor.

Şimdilerde 75 yaşındaki Hawking, hayatını tekerlekli sandalyeye bağlı olarak geçiriyor ve ancak kendisi için hazırlanan özel bir bilgisayar ile iletişim kurabiliyor.

2015 yılında gösterime giren James Marsh'ın yönettiği "Her şeyin Teorisi" adlı film Hawking'in boşandığı eşinin kitabından alınan biyografik-dram tarzı bir yapıt, Hawking'in dehası ve sağlık açısından acılarla dolu yaşam öyküsünü anlatıyor.

Filmde İngiliz fizikçi ve teorisyen Stephen Hawking'in hayatı ve karısı Jane Hawking ile olan ilişkisi, üniversite döneminden itibaren ele alınmış .

Stephen Hawking'in Cambridge Üniversitesi'nin dehasıyla dikkat çeken bir öğrencisiyken 1965 ve 1991 yılları arasında evli kalacağı Jane Wilde ile tanışması, ikisinin mutlu birlikteliği, Hawking'e henüz 21 yaşındayken teşhisi konulan hastalıkla başka bir boyut kazanıyor. Herşeye rağmen evlenip çocuk sahibi olmaları, Hawking'in hastalığının daha da şiddetlenmesi ve sonunda ilişkilerinin sınırlarını zorlayan bir noktaya gelmeleri filmin ana eksenidir. Oyuncular Eddie Redmayne, Felicity Jones ve Emily Watson'un performansları bile filmi izlenmeye

Stephen Hawking ve Jane Wilde evlilik törenlerinde (1965)

değer kılıyor.

Ancak; Hawking önce "kara-delik' yuttu yutacak, girersin ama çıkamazsın" dedi, daha sonra "girersin çıkarsın ama sen olmazsın" diye işi genişletip benim iyice sinirimi bozdu.

Çıkınca bazı bilgiler orada kalıyormuş, bana ne kalıyor belli değil hoş yutulursak çıkacağımız da garanti değil.

Tam bu sırada "Fringe" dizisi yani alternatif evrenler arasında mekik dokuyanlar devreye girince ben iyice gerildim.

Başka bir evrende senin aynın var ama sen değil, hatta zaman zaman rakibin, bu ne sinir bozucu iştir yahu.

Hawking'in "Her Şeyin Teorisi" adlı filminin afişi

Karadelik meselesi iyice ruh durumumu bozdu, söyleyen bilim adımı ciddiye alacağız elbette, sabah yürüyüşlerimde huzur kalmadı, bu gün yutar mı, Caddebostan'ı görebilecek miyim, yürürken gözlerim göklerde, böylece Hawking beni yarı manyak yaptı.

Eşim bilimsel araştırmalara ben-
den fazla meraklıdır, endişele-
rimi kendisine açtığımda *“Takma
kafana, ne karadeligi, şimdi kahve
içeriz, korkma yanında ben varım”*
diyeceğine *“Her an herşey olabilir,
ikimizi de yutabilir, elimi tut ben
yalnız gitmek istemem, sen de gel”*
deyince Ahmet Uğurlu ile anlaşan
çiftler olmamızın hiç de iyi bir fikir
olmadığını evliliğimi sorgulamaya
başladım bu Hawking yüzünden.

Neyse ki Hawking *“kara delik
var ama çıkarısın”* gibi bir şey söy-
ledi, derken Fringe dizisi bitti ben
de gönül rahatlığıyla Göztepe'ye
tekrar yürümeye başladım ki Haw-
king yeni bombasını patlattı:

Hawking *“Yeni bir gezegen
arayışında insanlığın karşı karşı-
ya olduğu en büyük tehditlerden
biri dünya dışı varlıklar olacak.”*
demesin mi?.. Daha önce de uzayda
farklı bir yaşam türü ile karşılaşılır-
sa, bu durumun olumsuz sonuçları
olabileceğini bildirmişti.

Hawking'in insanoğlundan çok

daha gelişmiş olması muhtemel
uzaylıların, insanı bir bakteriden
farksız göreceğini düşünüyor olması
karadelik bizleri yutmasından
daha bir beter durum.

Oryantalistlerin bizi mikroskop
altında incelemesine alıştığımız da
uzaylılar tahammül edilecek bir şey
değil.

Bizi kurbağa gibi açıp bakacak-
lar mı yani...

Sabah yürüyüşlerimde hu-
zur bırakmayan bilim adamı mı
olur, şimdi yürürken uzay gemisi
arıyorum etrafta, tam da bu sırada
Pendik açıklarında artık doğru yalan
bilmem uzaylıların bir açığı gemi-
lerine kaçırıp tecavüz ettiği haberi
kulaktan kulağa yayılınca bende
huzur kalmadı.

Ben bilimadamlarının insana
huzur verenini seviyorum, Einstein
gibi.

Bilimden vaz geçmem, hele
doktorlardan asla ve esasen Haw-
king sınırlarımızı bozduğunda bizi
tedavi edecek olan yine doktorları-
mız.

Bilim adamları demek ikiye
ayrılıyor, sinir bozanlar, tedavi
edenler.

Uzaylılar beni hâlâ kaçırma-
dıysa, karadelik yutmadıysa veya
kaldırımda yürürken pizzacının
motosikleti üstüme çıkmadıysa
önümüzdeki ay görüşmek üzere. •

Biz sıradan ortalama bir yıldız olan ufak bir gezegende ki
gelişmiş maymun türleriyiz. Ancak evreni anlayabiliyoruz.
İşte bu bizi çok özel kılıyor.

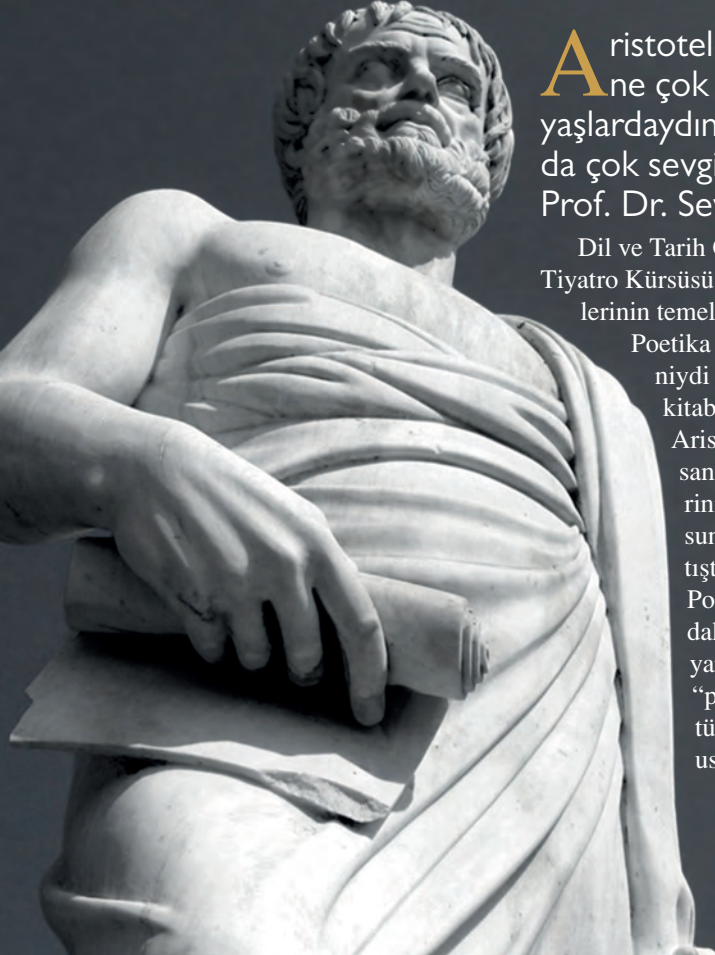
Stephen Hawking

Kültür ve Sanat Dünyasından
Tekin Özertem

Aristoteles

Poetika & Politika

Aristoteles'i^[1] tanıdığımda ne çok genç ne de ileri yaşlardaydım. Bizi tanıştıran da çok sevgili öğretmenim Prof. Dr. Sevda Şener oldu.

Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Kürsüsü birinci sınıf öğrencilerinin temel derslerinden biri olan Poetika adlı dersin öğretmeni idi Sevda Hanım. Dersin kitabının adı da Poetika.

Aristoteles'in şiir sanatı ve sanat hakkındaki görüşlerini bir bütün içerisinde sunduğu, kuramlarını tartıştığı tarihteki ilk eseri Poetika. Eski Yunanca'daki yapmak, üretmek, yaratmak anlamına gelen "poiein" sözcüğünden türetmiş bu sözcüğü ustaların ustası.

Aristoteles'in onca yapıtı içinde bir diğeri de Politika. Kökeni, halkla ilgili, halka dair anlamına gelen "politokos" sözcüğünden türetilmiş bir sözcük politika sözcüğü. Aristoteles'e göre de toplum tarafından halka dair gerçekleştirilen tüm etkinlikleri kapsar. Politikanın Türkçemizdeki karşılığı siyaset. Siyaset, Arapçadan dilimize geçmiş bir sözcük. "Seyis" sözcüğünden türeyen bu sözcüğün birinci anlamı at bacaklığı, azgın bir hayvanı idare etme, sakinleştirme; ikinci anlamı da devlet yönetimi ve idare etme...

Politika sözcüğünün Antik Yunan'da, Atina'da; halkla ilgili, halka dair anlamına gelen "politokos" sözcüğünden türetilmiş olmasının nedeni Atina'nın gü-

nümüzün demokrasi anlayışından oldukça farklı olsa da demokratik bir toplum olmasından. Demokrasi sözcüğü de "demos" (*halk*) ve "kratos" (*egemenlik*) sözcüklerinden türemiş. Kısaca, halkın egemenliği demek. Atina'nın demokrasi anlayışının çağdaş demokrasi anlayışından ne denli farklı olduğunu hain bir suikast sonucu yaşamını yitiren Kültür Bakanımız Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı yıllar önce bakın nasıl açıklamış:

"... Her kentte bir kral ile soylulardan oluşan bir 'Yaşlılar Meclisi' bulunuyordu. Çok önemli sorunlar söz konusu olduğunda tüm yurttaşlar bir alana toplanarak konunun tartışılmasına katılabilmekteydiler. Ama köleler, kadınlar ve çocuklar bu çerçevenin dışındaydı. Bu siyasal

Perikles

Atina demokrasisi en parlak ve en demokratik

dönemini, **demokrasinin birkaç kişinin değil, tüm yurttaşların katkılarıyla olacağına, herkesin eşit hak ve özgürlüklere sahip olduğuna ve yönetimde yeteneklerine göre görev alabileceğine inanan, Perikles döneminde yaşadı.**

yapının oluşmasında, kan bağına dayalı kabilelerin büyük rolü vardı. Krallığın bu kabilelere bağlı olması, kralın her önemli kararda kabilelerin ve büyük aile reislerinin görüşlerine başvurmasını zorunlu kılmıştı.

İşte 'Yaşlılar Meclisi' nin ve dolayısı ile aristokrasinin temeli böyle oluşmuştu.

Geniş toprakları ellerinde bulunduran soylular Atina'da MÖ 8. yüzyıldan başlayarak kralın yetkilerine ortak olma mücadelesi

vermeye başladılar. Yargı yetkisi de dahil olmak üzere giderek bu yetkiler yüksek memurluklara dönüşerek, soylu kişilerin eline geçti. Kral da, soylular tarafından belirli bir süre için seçilen, yüksek bir kamu görevlisi durumuna düştü. Böylece tek kişinin yönetiminden, bir azınlık yönetimi demek olan ‘Oligarşi’ye geçilmiş oldu...”^[2]

Atina demokrasisi en parlak ve en demokratik dönemini, demokrasinin birkaç kişinin değil, tüm yurttaşların katkılarıyla olacağına, herkesin eşit hak ve özgürlüklere sahip olduğuna ve yönetimde yeteneklerine göre görev alabileceğine inanan, Perikles^[3] döneminde yaşadı. Milattan önce 431 yılında, Pelopennesos Savaşı’nda ölen askerlerinin cenaze törenindeki söylevinde bakın nasıl tanımlamış aynı zamanda büyük bir komutan da olan Perikles, demokrasi anlayışını.

“Yönetim sistemimizin başkalarının kullandığı sistemin aynısı olmadığını da söyleyebiliriz. Biz başkasını taklit etmiyoruz, başkaları bizi örnek alıyor. Yönetim biçimimize demokrasi denmektedir, çünkü egemenlik azınlığın değil tüm halkın elindedir. Kişisel anlaşmazlıkları çözümlenmek söz konusu olduğunda, herkes yasalar önünde eşittir; kamu görevine getirilirken bir kişiyi bir başka kişinin önüne koymak söz konusu olduğunda, önemli olan o kişinin belli bir sınıftan üyesi olması değil, sahip olduğu yetenektir.

Devlete hizmet edebilecek durumda olan hiç kimse, sırf yoksul

olduğu için kamusal alandan yoksun tutulamaz... Yoksulluğa gelince, kimse yoksul olduğunu itiraf etmekten utanmamalıdır. Asıl utanılması gereken şey, yoksulluktan kurtulmak için gerekli önlemleri almamaktır.

Burada her birey, sadece kendi özel işleriyle değil, aynı zamanda devletin işleriyle de ilgilenir.

Kendi işlerine gömülmüş olanlar bile genel siyasi konular hakkında son derece geniş bilgiye sahiptirler. Bu bizim özelliğimizdir.”

Ama Perikles’in günümüz demokratik yönetim anlayışının milâdı sayılan bu düzen ne yazık ki Atina’da çok uzun sürmedi. Aristoteles’in yaşadığı yıllarda (MÖ 384-MÖ 322), Atina demokrasisi eskisinden pek farklı değildi. Belki de öğretmeni Platon (Eflatun) gibi onun da demokrasiye karşı olmasının nedeni Perikles’in sürdürülemeyen bu girişimiydi. Onun da öğretmeni gibi eşit olmayanlara eşitlik verilmesinin eşitsizlik yarattığı düşüncesinin altında bu gerçek yatıyordu. Onun da “Akademia”-sında yirmi yıl öğrencisi olduğu öğretmeni Platon gibi, insanların bazılarının doğuştan efendi, bazılarının ise doğuştan köle olarak yaratıldıklarına inanması; tüm insanlara eşit haklar tanıdığına iki tarafında zarar göreceğini öngörmesi bundandı. Kim bilebilir?

Ne Aristo’yu ne de Platon’u bu düşünce ve öngörülerinden dolayı aklamak gibi bir niyetim yok.

Demokrasiye ilişkin düşüncelerini öğrendiğimde de çok, ama çok şaşırılmışım. Ama bu düşüncelerinin zaman zaman akımlı kurcaladığını da itiraf etmeliyim.

Politika sözcüğünün, hanidir Latince üzerinden anlamlandırılarak tanımlanır olması, politika yapmanın giderek gözden düşmesi de sanırım insanların demokrasiye olan inançlarının sarsılmasından.

Politikanın halkla, toplumla ilgili; halkın, toplumun yarına olduğu anlamı giderek unutuldu ve ne yazık ki daha da unutulacağı benziyor.

Latince “poli” ve “tika” sözcüklerinin anlamları “çok” ve “yüz”. Politika da çok yüzlülük, daha iyi çevirecek olursak iki yüzlülük demek oluyor. Çünkü, politikanın halkla, toplumla ilgili; halkın, toplumun yararına olduğu anlamı giderek unutuldu ve ne yazık ki daha da unutulacağı benziyor. Perikles’in yukarıda bir bölümünü alıntıladığım söylevinde söz ettiği; Atinalılara sakınmalarını öğütlediği halk dalkavuğu politikacılar giderek çoğalmakta, halkların çoğunluğu da bu gibilerden fevkalâde hoşnut. 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra ne yazık ki tüm dünyada az ya da çok

giderek yaygınlaşmakta bu tutum. Aristoteles’den sonra Nietzsche’yi^[1] inadına doğrulamak gibi iç güdüsel bir çabası söz konusu. Siyaset, toplumun ve halkın yararına daha iyisini gerçekleştirme yarışından çok kişisel hırsların malzemesi olma yolunda hızla mesafe almakta.

Poetika ve politika arasındaki temel çelişkinin halen sürüyor olmasının nedeni de bu. Çünkü sanat, insanın kendisini yüceltmeyi; daha

iyiyi, daha doğruyu, daha güzeli arama çabası. Bu çabanın özünde de eşitlik ve adalet arzusu yatıyor. Bu çelişkiyi gidermenin yolunun Aristo’nun Poetika’sından / sanatın vazgeçilemezliğinden geçiyor olması, garip bir çelişki gibi görünüyorsa da öyle değil.

Çünkü gerçek demokrasi kültürüne sahip olabilmenin yolu, toplumların sanatla buluşup bütünleşmesinden geçiyor. Toplumların ideal toplumlar, insanların ideal insanlar olabilmeleri; politikanın gerçek amacını ve bu amaca ulaşmanın kurallarını belirleyip benimsemeyle gerçekleşebilecek. Bunun için de sanat ile eğitimin bütünleşmesi, birbirini tamamlaması vazgeçilmesi mümkün olmayan bir zorunluluk. Sanat, iyileştirir... •

tekinozertembd@gmail.com

[1] Aristoteles (MÖ 384 - MÖ 322) [2] Doç.Dr. Ahmet Taner Kışlalı, Eski Yunan’da Demokrasi ve Demokratik Düşünce, Amme İdare Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 1, s.64-65, 1984 [3] Perikles (M.Ö 495-429) [4] Friedrich Wilhelm Nietzsche (1844-1900) Alman filolog, filozof, kültür eleştirmeni, şair ve besteci

Tarımı Başlatan İlk Canlı, İnsanoğlu Değil Karıncalardı

İnsanoğlu tarımla yaklaşık 12 bin yıl önce tanıştı. Fakat bizden çok önce, zamanımızın 55 milyon yıl gerisinde bunu başaran ve çiftçilik yapan başka türler de vardı. Bu tür aslında ne Neanderthal ne de bir başka maymun türüydü. Bunu başaran, bir böcek türüydü: Karıncalar.

Bu alçakgönüllü karıncaları belki de, vahşi yağmur ormanlarını konu alan bir belgesel sahnesinde görmüş olabilirsiniz. Fakat yağmur ormanlarındaki davranışları, onların asıl özelliklerini ortaya koymamış olabilir. Eğer yaprak kesen karıncaları bir karınca çiftliğine yerleştirir ve onların bir koloni kurmasını sağlarsanız, bu kurduğunuz yapı yalnızca bir “karınca çiftliği” değil, aslında “karınca çiftliğinin çiftliği”

Karıncalar yaprakları yemek için değil tarım için, mahsul yetiştirmek için yuvalarına taşıyorlar.

de olacaktır. Çünkü mısır ya da inekler yetiştirmezler ama... Mantar yetiştirirler!

Yaprak kesen karıncalar ya da diğer adıyla Atta karıncaları, yaprakları keser ve sırtlarında kolonilerine taşırlar. Peki bu yaprakları kolonilerine ulaştırmalarından sonra neler olur? İlk aklımıza gelen, bu taşıdıkları yaprakları yedikleri olabilir. Ama hayır, onlar bu yaprakları yemiyor; tarım için, mahsul yetiştirmek için kullanıyorlar. Tarımın bildiğimiz tanımını, toprağı işleyerek bitki büyütme ve yiyecek, yün ya da başka ürünler için hayvan yetiştirme

Karıncalar, yetiştirdikleri mantarları bölüm bölüm hasat ederek koloniyi besliyorlar.

işi, yani çiftçilik bilimi ya da uygulamasıdır. Karıncalar işte tam olarak bunu yapıyorlar!

İçerideki sıcaklığı kontrol edebilecekleri derin tüneller ve bu tünellerin değişik noktalarına doğru büyüyen odacıklar kazan karıncalar, taşıdıkları

yaprakları buraya getirirler. Mahsullerinin nem oranını ayarlamak için ise, yüzeyden bu tünellere ve odacıklara su damlacıkları taşırlar.

Atta karıncaları, özsuyunu içerek yaprakları temizlerler ve bu yaprakları ezip, kendi dışkılarıyla karıştırarak bir kompost hazırlarlar. Ve karıncalar tarafından hazırlanan bu özel toprak üzerinde tozlu mantarlar yetişir. Karıncalar, yetişen bu mantarları ise bölüm bölüm hasat ederek koloniyi beslerler. Tıpkı çiftçilik yapan insanlar gibi.

Biz insanlar, tarım alanında henüz çok yeniyiz. Örneğin, ekilip biçilen en eski tahıllardan biri olan buğdayın milyonlarca insanı besleyebilmesi, ancak Norman Borlaug'un iki özel buğday cinsinin ıslahında çalışarak, ürün verimi yüksek yeni bir cins ortaya çıkarmasıyla mümkün olabildi. Ve Borlaug bu çalışmasıyla 1970 yılında Nobel Ödülü'nü kazandı. Ama milyonlarca karıncayı beslemek için, üstelik milyonlarca yıldan bu yana tarım yapan Atta karıncaları ile kıyaslan-

dığında, bu bilimsel çalışma dahi oldukça basit kalıyor.

Atta karıncaları bu milyonlarca yıllık tarım tecrübelerinde, mahsul yetiştirirlerken yanı sıra, mahsullerin zararlılarını temizleme, bakımını yapma ve sulama konularında da gelişme gösterdiler. Örneğin, yaprak kesen karınca türünün alt cinslerinden biri, daha fazla karıncayı besleyebilmek için yüksek verim sağlayan bir mantar hattı bile kurmayı başardı.

Tarım alanında gelişen 250 karınca türü, öylesine çok mahsul üretip kolonilerini beslediler ki, eğer bu karıncalar tarımcı olmasalardı, yetiştirdikleri bitki türlerini bugün tanıtmıyor olabilirdik. Aslında çiftçilik yapan tek hayvan türü karıncalar da değil. Termitler de mantar yetiştirirler. Ülkemizde rahip balığı ya da papaz balığı olarak da adlandırılan balık cinsi, kendi tüketimi için yosun yetiştirdiği bilinen tek türdür. Tarım yaptığı bilinen başka böcek ve salyangoz cinsleri de vardır.

İnsanoğlu yalnızca 12 bin yıldır tarım yapıyor. Üstelik biliminsanları tarımın sürdürülebilir bir uygulama olup olmadığından dahi halen emin değil. Dünya üzerindeki milyarlarca insanın beslenme gereksinimleri yaşamsal öneme sahip. Ve bu noktada, tarım yapan ilk canlılar olan karıncalardan öğreneceklerimiz var: Monokültür.

Şunu biliyoruz ki, daha fazla insanın doymasını sağlayacak verimli bir tarım için monokültür tekniği iyi bir seçenek olabilir. Tıpkı Borlaug buğdayı gibi yüksek verime sahip melezlenmiş yeni bitki türleri de... Ancak şunu da biliyoruz ki, böyle bir ürün yetiştiriciliği kullanılan toprakların yorulmasına ve fakirleşmesine yol açabiliyor ve tıpkı monokültür muzlarda olduğu gibi, bitkiler hastalıklara maruz kalabili-

Ağaçlardan kestikleri yaprakları kompostlayarak mantar bahçeleri kuran karıncalar, yetiştirdikleri mantarlarla kolonilerini besliyorlar.

yor. Atta karıncaları ve diğer tarımcı türler, milyonlarca yıldır monokültür tarım tekniklerini başarıyla kullanıyorlar. Eğer karıncalardan disiplinli çalışmayı, çalışkan olmayı, topluluk olarak uyum içinde hareket etmeyi öğrenmenin yanı sıra, yetiştirdikleri bitkileri hastalıklardan ve zararlılardan nasıl koruduklarını da öğrenmeyi becerebilirsek, kolonimiz insanlığın gıda kaynaklarını artırmayı da başarabiliriz.

sabriyeasirbd@gmail.com

Fırçalayarak
Serdar Günbilen

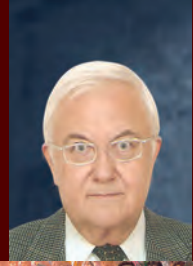
GÜNEŞ Mİ KAVURDU BEY?

OTEL PARASI HANIM!...

Bir Resim-Bir Öykü

Haluk Erdemol

Resam : Jean Léon Gérôme
(1824-1904)

Çevrik Parmaklar

(*Pollice Verso*)

Antik Roma'da MS 2. yüzyıla kadar süren gladyatör dövüşlerinde rakibini yere serdikten sonra bir ayağını onun boynuna bastıran gladyatör bakışlarını şeref locasına çevirir ve oradan gelecek bir hareketi beklerdi. Bu hareket ileri doğru uzatılan bir elin başparmağının, diğer parmaklar kapalı iken alacağı konuma bağlıydı. Gladyatör

izlediği elin başparmağının hangi tarafa çevrik olduğuna göre hareket eder, yani rakibini ya öldürür ya da serbest bırakırdı. Bu arada seyirciler de şeref locasındaki serinkanlılığın aksine ateşli davranışlarla kendi tercihlerini yine aynı yöntemle yansıtırırdı.

Başparmağın 'Aşağıya çevrik' hareketine bildik olumsuz anlamı

Şeref localarında oturan Vesta rahibeleri yaptıkları el hareketleriyle dikkat çekiyor.

yükleyerek onun popüler bir gösterge haline gelmesine neden olan şeyin yukarıdaki resim olduğu ileri sürülüyor. Fransız ressam Jean-Léon Gérôme'un 1872'de yaptığı ve kendi dilinde değil, Latince isim verdiği bu tabloda, yere serdiği rakibinin gırtlığına basan bir gladyatör seyircilere bakar ve onların tepkisini bekler durumda betimlenmiş. Seyirciler arasında ön sıralarda Vesta rahibelerinin yer aldığı görülüyor. Kendilerine özel şeref localarında oturan rahibeler sadece beyaz giysileriyle değil, yaptıkları el hareketleriyle de dikkat çekiyor: Sağ ellerinin yumrukları sıkı ve başparmakları aşağıya çevrili veya dönük. Arka sıralardaki seyircilerin davranışları da farklı değil. Konusunu antik Roma'dan alan ressam tablonun ismini de gladyatör dövüşlerinden söz eden Latince metinlerden almış: 'Pollice Verso.' Ancak uzmanlar 'çevrik' (veya dönük) başparmak' anlamına (İng.

Turned thumb) gelen bu iki sözcüğe ilişkin, başparmağın hangi tarafa döndürüldüğünü ve herhangi bir dönü işaretinin neyi ifade ettiğini belirten yazılı bir kanıt bulunmadığını söylüyor.

Başparmağın aşağı yöndeki hareketinin olumsuz anlamı bürünerek günümüze dek gelmesini 'Pollice Verso'nun 'başparmak aşağı' (İng. *Thumbs down*) olarak çevrilmiş veya anlaşılmış olmasına bağlamak gerekiyor. Öte yandan söz konusu tablodaki rahibelerin aşağı dönük başparmaklarının bu konuda büyük rolü olduğuna kesin gözle bakılıyor. Olumsuzluk anlamı öylesine yaygınlık kazanmış ki Latince'den doğan modern İtalyanca'ya bile bir deyim olarak yansımış: 'Fare pollice verso' karşı çıkmak, kınamak anlamına geliyor. (*Fare: Yapmak.*)

Bağışlama eylemi ile el hareketi arasındaki ilişki 1997'de Fransa'da

bulunan ve MS. 2. yüzyıl sonuna tarihlenen bir madalyonla önemli ölçüde aydınlanmış görünüyor. Madalyonda betimlenen gladyatör dövüşü sahnesinde hakemin başparmağını diğer parmakların içinde kalacak biçimde sağ elini yumruk yaptığı görülürken kenarda okunan Latince ‘Stantes Missi’ sözcükleri serbest bırakılma durumunu ifade ediyor. (*Cavillargues Madalyonu, Nimes Arkeoloji Müzesi.*)

Başparmağın yumruk dışındaki dik durumunu açıklayan bir kaynak yine MS. 2. yüzyıldan: Romalı ozan Juvenalis (60(?)-127) ‘Taşlamalar’ isimli yapıtında arenalardaki gösteri dövüşlerinden söz ederken seyirci kitlelerinin ‘başparmaklarını dışa doğru çevirerek (Verso pollice fulgi) dilediklerini ölüme gönderdiklerini yazıyor. (*Taşlamalar, III-36.*) Bu yapıtı Fransızca’ya çeviren Montaigne de benzer bir ifade kullanmış.

(*Denemeler, II. Kitap, 26. Bölüm.*)

Bir ipucu da 1880’de yayımlanan bir sözlükten: Latince ‘Pollex’ (*başparmak*) maddesinde ek bilgi olarak veriliyor: **“Başparmağı içe kapatmak uygun görme, dışarda tutmak uygun görmeme işaretiydi.”** (*A Latin Dictionary, Lewis and Short, 1880.*)

Sonuç olarak ölüme işaret eden, başparmağı aşağıya çevrik bir el hareketine ilişkin kesin bir kanıt bulunmadığı söyleniyor.

Başparmağın ‘aşağıya çevrik’ hareketinin ‘yenilenin öldürülmesini istemek’ anlamında kullanılması Gérôme’un söz konusu tablosunda ateşli davranışlar içinde betimlenen Vesta rahibelerinin Roma toplumundaki seçkin konumları ve barışçıl nitelikleriyle bağdaşmıyor. Vesta aile ocağının tanrıçasıydı. •

halukerdemolbd@gmail.com

ÖLÜMDEN YAŞAMA

Gladyatör dövüşleri haricinde, halk gösterileri, taklit deniz savaşları, hayvan avcılığı, infazlar, meşhur savaşların yeniden canlandırılması, klasik mitolojiye dayanan dramalar için de kullanılmış olan Coliseum, Roma İmparatorluğu’nun uzun zamandan beri ikonik sembolüdür. Roma’nın en çok turist çeken yerlerinden biri olan bu köklü mekân, 7 Temmuz 2007 tarihinde, Dünyanın Yeni Yedi Harikası’ndan biri seçilmiştir.

Kullanıldığı 300 yıl boyunca 300 bin kişinin can verdiği bu arenada, günümüzde dünyanın herhangi bir yerinde idam cezası kalktığında ışıklar bir hafta gece gündüz açık bırakılıyor. Yani antik Roma’da ölümü temsil eden yapı, günümüz İtalya’sında ölüm cezasına muhalefetin simgesidir.

Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

A Alberobello

“Güzel ağaç” adlı masal kasabası

Alberobello'nun dar sokaklarında trulli denilen evlerin arasında yürürken resimli bir masal kitabı sayfalarının içindeymişim gibi hissediyorum. Koni şeklindeki taş çatılarıyla sanki birer çam ağacı olmaya özenmiş bu küçük evler birbirine sarılıp dev bir orman oluşturmak istemiş gibi...

Bitişik nizamdaki evlerin çatılarının dalgalar gibi birbirine bağlanmış görünümü tepeden bakınca dalgalı bir denizi andırıyor. İtalyanca tekil olarak trullo, çoğul olarak trulli denilen bu evler Pamuk Prenses ve 7 Cüceler'in evleri gibi görünse de içinde masal kahramanları değil gerçek insanlar yaşıyor.

İtalya'nın Puglia bölgesindeki Bari kentine trenle 1,5 saat uzaklıkta yer alan bu şirin kasabanın Rione Monti bölgesindeyim. Bir tepenin üzerindeki bu mahallede adı Yunanca kubbe anlamındaki "tholos" kelimesinden gelen bine yakın trullo var. Tipik bir trullo, kalın duvarlara sahip kare ya da yuvarlak bir gövde üzerine dizilen taşlarla koni biçimli bir çatının oluşturulmasıyla harç kullanmadan inşa ediliyor. Gövde geleneksel olarak beyaz renge boyanırken taş çatı orjinal gri renkte

Rione Monti

bırakılarak çatının üzerine beyaz boya ile çeşitli semboller çizilerek en tepeye beyaz renkli süslemeler konuyor. Tıpkı yılbaşında süslenen bir çam ağacının en tepesine parlak bir yıldız süsü konması gibi... Sembol ile süslemeler dini ve batıl inançları simgeleyebildiği gibi yapının dükkan, ev, kilise gibi işlevini de gösterebiliyor.

Bu yapı şekli genellikle kırsal bir mimari tarzla tarım, hayvancılık ve depolama amaçlı kullanılıyor gibi görünse de Alberobello'da halkın bu tarzı ev olarak benimsemesinin bir hikayesi var.

14. yüzyılda yerleşik konumda olmayan basit yerleşimler daha az vergi ödediği için bu bölgede yaşayanlar vergi için denetime

gelindiğinde yıkılıp daha sonra yeniden inşa edilebilecek basit bir ev modeli geliştirmişler. Bu model 16. yüzyılda günümüzdeki görünümünü alarak 1797 yılında kasaba statüsüne geçilmesiyle harç kullanılarak inşa edilmeye başlan-

St. Antonio kilisesi

miş ve günümüzde de kullanılmaya devam ediyor.

Alberobello'da bir trullo'da kalmıyorsanız evlerin içini görmek için Rione Monti'deki dükkan, bar ya da restoranlardan birine girebilirsiniz. Hediyelik eşya satın alabilir, likör tadabilir ya da küçük terasların manzarasına bakabilirsiniz. Tepenin sonunda trullo tarzıyla inşa edilmiş St. Antonio Kilisesi'ne kadar yürüyüp, daha sakin başka sokaklardan aşağı inerek Piazza del Popolo'ya gidebilirsiniz. Ben de böyle yaptıktan sonra kasabanın ana caddesi olan Vittorio Emanuele'den yürüyerek Basilika dei S. S. Cosma e Damiano'nun arkasında kalan Trullo Sovrano'ya gidiyorum.

18. yüzyılda harç kullanılmadan oldukça zor bir teknikle inşa edilen bu iki katlı ev, 14 metre yüksekliğindeki ana koni çatının etrafındaki daha küçük 12 koni çatının altında yer alıyor.

Ulusal anıt olarak müze gibi dü-

zenlenerek ziyarete açılan bu yapı, geçmişte ibadethane, manav, manastır, ev gibi farklı amaçlarla kullanılmış. 19. yüzyılda burayı satın alan ve hâlâ sahibi olan Sumerano ailesinden kalma orijinal eşyalarla birlikte korunan evin giriş katında oturma odası, kiler, mutfak ve yatak

odası yer alıyor. Giriş kapısının hemen yanındaki yatak odasında kalın duvarın içinden dışarıya uzanan bir

Casa D'Amore

gözetleme deliği gelenlerin kim geldiğini görme imkanı veriyor. Arkada küçük bir bahçesi olan evin mutfak kapısının yanındaki merdiven ikinci kattaki yatak odası ve dokuma odasına çıkıyor.

Trullo Sovrano'dan çıktuktan sonra kasabadaki ilk

harç kullanılarak yapılmış yapı olan Casa D'Amore'nin önünden geçerek Rione Aia Piccola mahallesine geliyorum. Burası Rione Monti'den farklı olarak daha çok konut olarak kullanılan trullo evlerinden oluştuğu için daha sessiz ve sakin.

1996 yılından beri UNESCO Dünya Kültür Mirası listesinde bulunan kasabanın en güzel yanı bu evlerin hâlâ aynı şekilde yapılmaya devam edilip içinde yaşıyor olması.

Buradaki Trullo evlerinin bir kısmı zeytinyağı, şarap ve el sanatları gibi küçük müzelere de ev sahipliği yapıyor. Ben de camlı kapıları dantel perdelerin süslediği evlerin; mor salkımlar, leylaklar ve bahar çiçeklerinin açtığı sokakların arasından yürüyerek tren istasyonuna yürürken bu eşsiz kasabanın hep böyle güzel kalmasını diliyorum. •

izlensentokerbd@gmail.com

Son aylarda yapısal oluşumunu bireysel hatalarla zedeleyen spor gazeteciliği, futbol yazarlığı hegemonyasının ağır baskısına karşın varlığını korumaya çalışıyor.

Arşiv verilerine göre; İskoçyalı Henry Archibald'ın 1876 da yazdığı boks karşılaşmasıyla startı verilen oluşumun aslında; başta Amerika olmak üzere, birçok latin Amerika ülkelerinde başlatıldığı da biliniyor. Bu tarihten itibaren sınır çizgilerini genişleten spor olgusunun gazetelere yansıma şekli teknolojinin gelişmesi, fotoğraf sanatının doruklara tırmanmasıyla okuyucunun keyif aldığı, bilgi edindiği bir alan haline geliyor. Baskı makinelerinin, kalıp sistemlerinin modernleşmesi, sayfa sayısını artı-

rırken, spor gazeteciliğinin yükseliş trendi de önlenemez bir yerde adeta keyif çatıyor. İşte böylesine bir yapının bozulması yüzyılın, kan, barut ve ölüm kokan hazin tablosunda bozuluyor.

Nazi Almanyası'nın lideri katil Adolf Hitler, bir başka faşist lider Mussolini'nin 1934 yılında İtalya'nın Dünya Kupası'nı nasıl kazandığının belgelere dayalı organizasyonunu 1936 Berlin Olimpiyat Oyunları'nda adeta kopya çekiyor. Yöntem aynı ama yollar zaman zaman değişiyor. Değişmeyen tek

şey “spor gazeteciliği”nde çalışan basın mensuplarının, ölüm korkusu altında mesleki icraatları. Sipariş yazılar ve övgü dolu tümceler. Ve de “*Yalan söyleyin ve yazın. Size mutlaka inananlar çıkacaktır.*” diyen, toplumunu üst ırk komikliğine inandırmaya çalışan, en büyük yalancı Almanya’nın Paul Joseph

Jesse Owens

Goebbels adındaki propaganda bakanı. Yarışmalardan önce olimpiyatın yıldızı olacak Amerikalı siyahi atlet Jesse Owens'e, kendi emrindeki **National Sozi realistische, Briefe ve Der Angriff** gazetelerine, havuzdan çıktığı belli “*Pis zenci, üstün ırk sana olimpiyat stadını dar edecek!*” şeklinde centilmenlik kurallarına aykırı manşetler atıran insanlık düşmanı Goebbels. Ve Mussolini'nin emir subayı Alfredo Gentilemeno'nun İtalya'nın milli futbolcularını yazdığı akıl almaz mektupların birer kopyalarının sonradan kapatılan **İl Rome, Viva Muso** adındaki yandaş gazetelerde yayımlanması...

Spor Yazarı Domingo Carpacino'nun eşi Silvia'ya yazdığı acıklı

mektubun satır aralarındaki göz yaşartan tümceler: “*Slvia beni affet. Lütfen çocuklarıma iyi bak. Sizler için biriktirdiğim parayı lütfen bankadan al ve lütfen bu faşistlere muhtaç olma.*”

Carpacino'nun cesedi Roma'nın bir kenar mahallesinde ve alkol kokan bir sokağında bulunmuştu. Spor yazarının beynine üç kurşun isabet etmişti.

14 Nisan 1963 yılında, ülkemizde Türkiye Spor Yazarları Derneği ve Spor Kulübü adı altında bir dernek kuruldu İstanbul'da. Hedef; spor gazetecilerini bir çatı altında toplamak, eğitmek ve kamuoyuna sporun yalnızca futbolla eşdeğer bir anlam taşımadığına dikkat çekmekti. Geçtiğimiz nisan ayında ellidördüncü yılını kutlayan, ülkenin en değerleri spor gazetecileri **Samim Var, Necmi Tanyolaç, Namık Sevik, Rıdvan Yelekçi, Kahraman Bapcum, İhsan Biricik, Haluk San, Adnan Akın** gibi daha birçok usta tarafından kurulan, ülke genelinde şube ve temsilcilikleriyle örgütlenen TSYD bugün görevini en iyi şekilde sürdürmeye çalışıyor. Ancak; ekonomik güçlerin, taraftar portföylerinde yoğunlaşan çilinginlerin ve siyasal gücün egemenliği, ülke sporunun en büyük sivil toplum örgütünün sıkıntısı oluyor.

Faşistler dünya sporunun temel taşlarına yalan ve baskılarla dinamit koymuşlardı. Bizim ülkemizde ise futbolun egemen güçleri, bir milli oyuncuyu, bir spor gazetecisinin gırtlığını sıkımsaya gönderebiliyor. •

metingorenbd@gmail.com

Gözle Gönül Arası
Mehmet Uhri

Korkuların Normalleşmesi

En son ne zaman bir sokak köpeği ile göz göze geldiniz?
Sokak köpeklerinin insanlara nasıl ürkek, korkak ve tedirgin baktıklarının farkında mısınız?
Nasıl oldu bu?

Şehirler kalabalıklaşıp apartmanlar yükseldikçe insanlar sokaklardan ve birbirinden uzaklaştı. Artan kalabalık ve karmaşa güvenlik gereksinimini artırdı. Eskiden mahallelerinde kendini güvende hisseden insanlar apartmanlarda daire kapısının ardında bile güvenlik endişesi taşımaya başladı.

Artan yabancılaşma ve yalnızlık, apartmandaki diğer insanların kendileri için güven sorunu oluşturabilecek potansiyel tehdit olabileceği algısını normalleştirdi.

Sokak hayvanlarının şehrin sakinleri için tehdit oluşturduğuna herkesi ikna etmeyi başaramasalar da bu konuda kararlıydılar.

Sonra sıra şehrin savunmasız sakinlerine geldi. Alerji oluşturabilecek polen yapan ağaç dikimi yasaklandı, yaşayanlar ise yaşına başına bakılmadan kesildi. Ağaçlar kesilirken herkes en doğrusunun bu olduğuna inandırıldı. O ağaçlarla anısı olanlar dışında kimsenin gözü yaşarmadı. İtiraz edenler de toplumun huzurunu bozup “güven ortamını” zedelemekle suçlandı. Marjinalleştirildi.

Ağaçların hizaya getirilip tek tipleştirilmesi, gereksiz ve sorun oluşturabileceklerin ortadan

kaldırılması birilerini yüreklendirirken zihinlerdeki güvensizlik algısını azaltacağına arttırdı. Birbirini görüp tanıyıp korkuları aşmak için bir araya gelmek yerine iç içe yaşasa da görünmez duvarları sağlamlaştırılmayı seçti, insanoğlu. İçine kapanma ve yalnızlaşma güvensizlik algısını beslemeyi sürdürdü. Bir şeyler daha yapılmalıydı.

Sokak hayvanlarına gözlerini diktiler. Sokak hayvanlarının şehrin sakinleri için tehdit oluşturduğuna herkesi ikna etmeyi başaramasalar da bu konuda kararlıydılar. Hayvanlar sahipli olacak, sahibi olmayan hayvanlar

ise şehir dışında barınaklarda toplanacaktı. Halbuki sokak hayvanları sağlık sorunu yaşanmaması için yerel yönetimler tarafından aşılanıp kısırlaştırılıyor, kontrol altında tutuluyordu. Sokakta olmanın verdiği kirlî görüntü dışında hayvanların insanları rahatsız ettiğine şahit olmuyorduk. Zihinlere yerleşmiş korku ve güvensizlik algısı onları potansiyel sorun ve kolay hedef olarak görse de birbirimizi ikna etmekte zorlandık. Kendimize bile söyleyemediklerimizi çocuklarımızı bahane ederek dile getirdik. Çocuk-

lar korkuyor yalanına sığındık.

Çocuklarımıza korkmayı kim öğretmişti acaba?

Sokak hayvanlarının toplama kamplarına alınarak şehrin sterilize¹ edileceğine inanmamız istendi. O hayvanların akıbetini ise merak edenimiz pek olmadı. Gözden irak olan gönüllerden de iraktı, ne de olsa. Önceleri ekonomik gerekçelerle toplama kamplarında toplu halde öldürüldüklerine inanmak istemedik. Gerçek ortaya çıktığında da yetkililer hiç utanmadan gözümüzün içine bakarak acı çekmediler, “uyutuldular” şeklinde açıklama yaptılar. Uyutulmanın ölümleri meşrulaştıracağına, yumuşatacağına inanmamızı istediler. Buna tepki gösterenlere ise şaşırdılar. Onlar görevlerinin gereğini yapıyordu. Toplumun huzurunu kaçırmak isteyen birkaç kendini bilmez de ne oluyordu? Hayvanları kurtarmak için sahiplenmeye kalkanları apartmanda evcil hayvan olmaz masalı ile caydırma-ya çalıştılar. Sokak hayvanlarını şehrin uzağına kırsal yerleşimlere kaçırıp kurtarmaya çalışanlara da engel oldular, yapanları teşhir edip halk düşmanı ilan etmeye çalıştılar.

Tüm bu yaşananlar tanıdık gelmiyor mu?

Zamanında ülkenin birinde kendi toplumu için tehdit unsuru olduğuna inandığı

bir ırk veya dinin mensuplarına aynısı uygulanmış önce gettolara ve toplama kamplarına alınmış sonra da soykırıma uğratılmıştı. Tüm bunlar yaşanırken toplum olanları masumiyet içinde sesini çıkarmadan izlemişti.

Güvensizlik hastalığımız ve korkularımıza esir olma rahatsızlığımızdan kurtulamadığımız sürece içe kapanma, yalnızlaşma ve gerçekle ilişkisi olmayan potansiyel korkular üzerinden bu arındırma, “steril etme” arayışlarının devam etmesi kaçınılmaz görünüyor.

Kentsel dönüşüm adı altında şehrin mahalle kültürünü yitirmemiş görece geri kalmış yörelerinin boşaltılıp yıkılmasının altında da benzer korkular yatıyor. Sokak hayvanlarını toplayıp ortadan kaldırmak onlara sorulmadığı gibi mahalleliye sorma gereksinimi duymadan, direnıp karşı çıkanları yine toplumun huzurunu bozan marjinaller olarak yaftalayanlar burada

da anahtar sözcük olarak “mutenalaştırma”² sözcüğünü kullanıyor. Şehrin arındırılıp saflaştırılması için çabalayanlara haksızlık etmemek gerektiğini söyleyip gerektiğinde güç gösterisinde bulunmayı da ihmal etmiyorlar. Dahası insanların bir araya gelip tanışıp konuşabileceği, korkularının yersizliğini anlayıp huzur bulacağı şehir meydana

Sokakta evsiz yaşayanları da tinerci diye yaftalayıp ötekileştirdik

benzeri alanlar da trafiği rahatlatma bahanesiyle kullanıma kapatılıyor.

Ağaçları hizaya soktuk, sokak hayvanlarını ortadan kaldırıp iyice yalnızlaştık, şehrin geleneksel mahalle kültürünü barındıran muhitlerini rant uğruna “mutenalaştırma” adı altında yok edip şehrin dışına attık. Şehir meydanlarını insanlara kapattık. Tüm bunlar kendimizi güvende ve huzurlu hissetmemizi sağladı mı?

Daha ne yapacağız? Sokakta evsiz yaşayanları da tinerci diye yaftalayıp ötekileştirdik. Onları da bir şekilde göz önünden kaldırdıktan sonra arındırma işlemini hemşerilik, ırk veya din temelli olarak sürdürmemiz gereken gibi görünüyor.

Kendini Türk olarak tanımlayanların güvenlik kaygılarıyla sözgeli mi Kürt aileler ile bir arada oturmak istemeyeceği, “dincileri” görmek istemeyip tehdit unsuru olarak algılayan “laikçilerin” kendi gettolarını oluşturma çabasına yöneleceği şehir yapılanmalarına doğru mu gideceğiz? Güçlü olanın kendini güvende hissetmek uğruna ötekini ortadan kaldırmaya sesini çıkarmayacağı

akıl tutulmaları içine insanoğlu daha önce de sürüklendi. Bir süreliğine gerçeği çarpıtmayı başarsalar da bu durum insanlık adına utançtan başka bir şey getirmedir.

Bu süreci başlangıç aşamasında durduramaz, kendi korkularımızı ve güvensizlik algımızı gözle görünür hale getirip yüzleşmezsek çocuklarımızı da aynı utanca mahkûm etmiş olacağız.

Kendimizi güvende hissetmiyor, korkuyor olabiliriz. Gerçekten korkulması gerekeni görebilmek için ise ne yazık ki sokağın acımasızlığında her şeye rağmen yaşama-ya çabalayan bir sokak köpeği ile göz göze gelip, onun size nasıl karakarak baktığını görmemiz yeterli.

Sahi en son ne zaman bir sokak köpeği ile göz göze geldiniz?

mehmetuhridd@gmail.com

1- Mikroplardan arındırma

2-Özenilmiş, özenli bir biçimde yapılmış, seçkin, önemli (TDK)

Budin'in son valisi
"Kahraman Düşman"

Abdurrahman Abdi Paşa

Yazan: DENİZ BENER

1526 yılındaki Mohaç Zaferi'nin ardından Osmanlı topraklarına katılan Budin, yaklaşık 150 yıl boyunca Osmanlı idaresinde oldu. 1683'teki Viyana Bozgunu'ndan sonra Avusturyalılar ile yapılan ve yıllarca süren savaşlarda kahramanca savunulan Budin, 1686'da Avusturya tarafından işgal edildi.

Budin'in son valisi Arnavut asıllı Abdurrahman Abdi Paşa, Yeniçeri Ocağı'nda yetişen tecrübeli

bir devlet adamıydı. Yeniçeri ağası olarak katıldığı seferlerde yararlılık göstermesinin ardından; vezirlik, Bağdat ve Mısır valilikleri, Bosna beylerbeyliği, Kamenice eyaleti muhafızlığı gibi görevlerde bulundu, tarih yazıcılığı yaptı. 1685'te son olarak Budin valiliği görevine getirilen Abdurrahman Abdi Paşa, 17 Haziran 1686'da 90 bin askerlik, Haçlı destekli Avusturya kuvvetlerinin Budin'i kuşatmaya başlaması

Abdurrahman Abdi Paşa'nın Budapeşte'deki mezarı

üzerine, bazı kaynaklara göre 6 bin bazı kaynaklara göre ise 10 bin askeriyle 3,5 ay boyunca şehri savundu. Bu 3,5 ay süresince Haçlı ordularının art arda 18 taarruzunu püskürten 70 yaşındaki Abdurrahman Abdi Paşa, Avusturya kuvvetlerine ve onların müttefiklerine ağır kayıplar verdi.

Ne var ki, Osmanlı ordusuna yardım çağrılarını yanıtsız kalan Abdurrahman Abdi Paşa, Avusturyalıların teslim olması yönündeki tekliflerini de reddetti ve... 2 Eylül 1686 günü elinde kılıcıyla Budin Kalesi'nin içinde bizzat savaşarak şehit oldu.

Şiddetli çatışmaların yaşandığı Bali Paşa Meydanı'nda şehri savunan tüm Osmanlı askerleri yaşamlarını yitirmişler ve günümüze aktarılan bilgilere göre, Budin'in düşmesiyle şehirdeki tüm Müslümanlar öldürülmüştü.

Son Budin Valisi Arnavut Abdurrahman Abdi Paşa'nın mezarı, Budin Kalesi surlarının hemen içinde, Askeri Tarih Müzesi'nin önünde yer almaktadır. İlerlemiş yaşına rağmen elinde kılıçla son nefesine kadar kaleyi korurken şehit düşen Abdur-

rahman Abdi Paşa'nın naaşının, oğlunu arayan bir Macar tarafından bulunup aynı yere defnedildiği belirtilmektedir.

Mezar kitabesinde eski rik'a ve sülüs harflerle **"Budın Vilayeti Valisi Arnavut Abdurrahman Abdi Paşa, 1686 senesinin Eylül'ünün ikisinde bad ez zuhur işbu mahal civarında şehid olmuştur. Rahmetullahi aleyh"** yazmakta, mezar levhasında Türkçe ve Macarca: **"145 yıllık Türk egemenliğinin son Buda Valisi Abdurrahman Abdi Paşa bu yerin yakınında 1686 Eylül Ayının 2. günü öğleden sonra, yaşamının 70. yılında maktul düştü. Kahraman düşmandı, rahat uyusun."** sözleri yer almaktadır.

Bugün Macaristan'ın başkenti olan Budapeşte, nehrin iki yakasındaki Budin (Buda) ve Peşte'nin 1873'te birleştirilmesiyle tek bir şehir olarak anılmaya başlanmıştır.

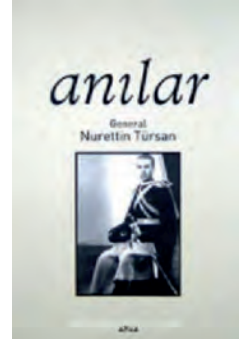
Bir Cumhuriyet Paşası'nın "Anılar"ı NURETTİN TÜRSAN

Yazan: GÜRBÜZ TURGAY

Ömürlerini askerliğe adanmış bir çok paşamız emekli olunca kayboluveriyor, derin tecrübe ve anılarını da beraberlerinde götürüyorlar. Gönül ister ki gelecek nesiller bu tecrübe ve anılardan ders alsın. Daha önce anısını yazmış bir paşanın kitabını okuyunca, mutluluğumu teşekkür telefonumla paylaşmış, tanışmıştım; Ankara Merkez Komutanı Kemal Yamak, kitabı ders alınacak anılarla dolu idi. Yıllar sonra yine böyle bir paşamızın, General Nurettin Türsan'ın "Anılar" kitabını okudum. Az sayfalı ama unutulmuş bir çok olay ve muhteşem anılarla dolu. Özellikle komutan-

larımızın, siyasetçilerimizin ve tarihçilerin okuması gereken bir kitap.

2 Nisan 1917'de İstanbul'da doğdu. 1937 yılında subay, 1947 yılında kurmay yüzbaşı oldu. Paris'te Ecole Superior de Guepre'de iki yıl eğitim gördü. 1966 yılında general, 1969 yılında da kadrosuzluktan emekli oldu.

Nurettin Türsan'ın "Anılar" adlı kitabı

“60 yaşının 19 yılı eğitimle geçti” der. Atina görevinden sonra, Yunan Kralı Pavlos’un “Komandör Birinci Yorgi Nişanı” ve bir çok takdir belgeleri ile ödüllendirilir. 30 yaşından itibaren yayımlarla ilgilenir.

1-Servir. II. Dünya Savaşı’nda Fransız Genelkurmay Başkanı Gamelin’in Savaş Hatıraları. Çeviri. 1949.

2-Alman Rus Savaşı. II. Dünya Savaşı. Çeviri. 1949

3-Askeri Vesikalar ve Harp Planı. 1969

4-Askeri Karar Alma. 1974

5-Liddell Hart’ın Dolaylı Strateji adlı eserine eleştiri. 1969

6-Yunan Sorunu. 1969

7-Ankara’nın Başkent Oluşu. 1981

8-Atatürk’ün Türk Kurtuluş Savaşı Stratejisi. 1983

9-Mahmut Şevket Paşa’nın “Osmanlı Teşkilat ve Kıyafet-i Askeriyesi” eserinin yeni dile çevirisi. 1983

10-Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği. 1979

Askerliği yanında aynı zamanda iddialı bir askeri tarih ve strateji uzmanıdır. Yüzlerce makalesi var; çok sayıda da konferanslar vermiştir.

Fransız Harp Akademilerinde hayranlıklarını kazanır ve bir çok

Nurettin Türsan
genç bir subayken

takdirlerini alır.

Bir gün, bir albay öğretmenin “Türsan, yetişmiş bir subaysın, biliyor musun, geçen gün okul komutanı bize ne emir verdi? Birinci yılın sonunda, Fransız subaylarını Türk subayının düzeyine çıkarın.” dedi.
“Neden Fransa’ya bu okula geldin?”

Türk subayının yabancı ülkede yarattığı

hayranlığı yaşar. Böyle bir subayımızı da tanıdığımı şu cümlelerle anlatır: “Türk ordusunda böyle çok subay tanıdım. Özellikle NATO Karargâhlarında ve Türkiye’yi bir çok tuzaklardan kurtaranlar... Ben böylelerine ‘Meçhul Kahramanlar’ adını takmıştım.”

89 yaşında da kitap yazar...

“İkinci Dünya Savaşı, Türk ulusunu bir çok geçirirken yakaladı. Savaş başlamadan 9 ay önce, 10 Kasım 1938 günü Atatürk ölmüştü. On sekiz milyon Türk ulusu, özellikle gençlik matem havasından kurtulabilmiş değildi. Yaşlı, genç, kadın, erkek, çocuk on beş yıllık Altın Çağ’ını yaşamıştı. Bu Altın Çağ’a nasıl varılmıştı” diyerek şaşkınlığını ifade eder.

1911 Trablusgarp Savaşı ile başlayan kâbus dolu günler, Balkan Harbi, Enver Paşa’nın 86 000 askerini Allahu Ekber Dağları’na gömmesi, dört yıllık maceracı dönemde iki milyon Türk insanına, Fi-

listin, Irak ve Kafkasya’da kaybına sebep olmuştu. Düşman, Türk’e hiç nefes aldırılmak istemiyordu. Mondros Antlaşması ile devlet parçalanmıştı. Anadolu’yu işgal ve istila etmek hevesinde idiler. Küçük Yunan ordusunu Anadolu’ya saldırtılar. Mustafa Kemal Paşa Milli Mücadeleye başladığı günlerde yüz binlerce yaralı, gazi, hasta Türk asker ve subayı esir yaşadıkları Hindistan, Mısır, Afrika, Yunanistan ve Sibirya’dan anavatanlarına dönüyorlardı. Üniforma yok, maaş yok, iş yok, yiyecek yok. Bazı subaylar askerlik şubelerine giderek ekmek dileniyorlardı. Halk korkunç fakirdi. Tarlada çalışacak erkek yoktu ki kadın ve yaşlı erkekler sabanla tarla sürüyordu. Tohum, tarla, köy, kasaba, kent, insan ve at, koyun, inek kalmış mıydı?.. Anadolu Yunan tarafından yakılmış, yıkılmıştı. Bu durumda bir ulus nasıl üç yıl daha, Anadolu’da hem iç hem dış düşmanlarla savaşmış ve kazanmıştı?

İşte Atatürk’ün taparcasına sevdiği Türk ulusu buydu!

İstiklal Savaşını konferanslarda ve kitaplarda anlatır:

“Anlatmadığım konu: Atatürk’ün önderliğinde on beş yıl içinde yarattığı mucizelerdir. Osmanlı Devletinin yabancılara borçları ödeniyor, yabancı şirketlerin malı olan demiryolları teker teker satın alınıyor, demiryolu Ankara’dan başlayarak Erzurum’a, Elazığ’a, Batman’a, Zonguldak’a, Nusaybin’e uzatılıyor, şeker ve bez fabrikaları kuruluyor, demir-çelik, makine-silah sanayile-

ri, uçak fabrikaları inşa ediliyordu. Ve en önemlisi de halk sağlığına kavuşuyor; sıtma, verem, trahom, frengi (kolera, tifüs...Diyarbakır’da aşu üretim merkezi kuruluyor!) mücadeleleri yıldırım hızıyla ulusu sağlığa kavuşturuyordu. Telefon, telgraf hatlarıyla ulus haberleşiyor ve çok daha önemlisi yaşlı, genç, kadın, insanlarımız Millet Mektepleri’nde okuma yazma öğreniyorlardı. Özetlersek, on beş yılda mutlu bir Türk ulusu yaratılmıştı.”

“...Telefon, telgraf hatlarıyla ulus haberleşiyor ve çok daha önemlisi yaşlı, genç, kadın, insanlarımız Millet Mektepleri’nde okuma yazma öğreniyorlardı. **Özetlersek, onbeş yılda mutlu bir Türk ulusu yaratılmıştı.”**

İkinci Dünya Savaşı başlayalı dört ay olmuştu. Erzincan Depreminde 39.000 kişi hayatını kaybetmişti!.. 1916 yılında Atatürk’ün de komutanlığını yaptığı 2. Ordu cephesinde biz 30 bin, Ruslar 100 bin kişilik bir kayba uğramıştı. Stalin, Türkiye Gürcistan sınırından 16 500 Türk ailesini Sibirya’ya sürmüş, çoğu yollarda ve Sibirya’da açlıktan ölmüştü.”

Bulduğu bir belgeyi makale yapar:

“1930’larda bir Fransız uçak mühendisi heyeti Türkiye’deki yeni uçak fabrikalarımızı geziyorlar ve Fransa’ya döndüklerinde şöyle bir rapor veriyorlar:

Türkiye’deki uçak fabrikaları, bizim Fransa’daki uçak fabrikalarımızdan daha ileri ve tekniktir. Fakat...”

1957 sonbaharında Fransız Harp Akademisinde “Savunma Stratejisi” ile derse başladık. Üniformalı bir korgeneral ilk dersi verecekti. Söze şöyle başladı: *”Ne gariptir ki, bize İkinci Dünya Savaşının ve modern savunmanın stratejisini doğulu bir general, Mustafa Kemal öğretti. ‘Hatthı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır’ doktrinini koydu.” dedi. Yaşamımda kalbimin bu kadar heyecanla çarptığını o an duydum.*”

Genç kurmay yüzbaşı olarak çalışırken “*Seni ikinci başkan çağırıyor*” dediler. Hemen odasına girdim. Masasının karşısında bir sivil oturuyordu. Muzaffer Paşa “...Milletvekili... Bey” dedi. Bana “*Otur, dinle!...*” buyurdu.

Milletvekili Türkiye’de eğitimin pahalı olduğundan, bütçenin çoğunu ordunun yediğinden, daha bir takım sözlerden sonra: “*Askeri Liseleri kaldırmak istiyoruz*” dedi. Beynimden vuruldum. Hemen ayağa kalktım ve “*Komutanım şahsımdan bahsetmeme müsaade eder misiniz?*” diye sordum.

Generalim: “*Konuş oğlum*”

Nurettin Türsan

dedi. “*Generalim, ben beyninde kurşun taşıyan emekli bir yüzbaşının çocuğuyum. Babam ben on bir yaşında iken öldü. Üç çocuklu annem, üç ayda yirmi yedi lira dul ve yetim maaşıyla bizleri okuttu. İki oğlundan büyüğü olan beni askeri liseye verdi ve ben karşınızda kurmay yüzbaşayım. Komutanım Askeri Lise olmasaydı, şimdi ben Saman Pazarı’nda işportada limon satıyordum!*” dedim.

“23 Haziran 1941 de İngiltere’ye gemici ve pilot yetişecek gençleri, subayları götüren **Refah** isimli gemimiz batırılır. **143 askeri insanımız kaybedilir.** Gemiden 32 kişi kurtulur. Erzincan Depreminden

sonraki en büyük acı ve yas yaşanır. “Türk Milleti”nin bir özelliği vardır: Başka uluslar gibi yas günleri ilan etmezler. Ama yaslarını ozanlar ve şairler dile getirirler, bestecilerimiz de şarkılar, türküler yaparlar. İşte bu günlerde büyük şairimiz Abdülhak Hamit ilk eşi Fatma Hanım için “Makber” şiirini besteledi. Bir deniz

halkına kurtlu mercimek yedirirken on binlerce Balkan ve Yunan göçmenini beslemeye çalışıyor. 1941 Nisan ayında Batı Trakya’da Alman ordusuna esir düşmek istemeyen on binlerce Yunan subay ve erleri, karadan ve denizden Türkiye’ye geçtiler. Bu sırada açlık çeken Yunanlıya yardım amacıyla “Kurtuluş”

Refah gemisinin batırıldığı haberini veren 27 Haziran 1941 tarihli Cumhuriyet gazetesi

astsubayı olan ve bu gemiyle boğulan kocası için Hamiyet Yüceses, o muhteşem gür sesiyle gazinolarda “Her yer karanlık” şarkısını ağlayarak söylüyordu, dinleyicileri de ağlatıyordu. Gemi batar, Meclisi de sarsar. Günlerce tartışmalara sebep olur, iki bakanının da başını yedi istifa ettiler.” Bu olayı niye yazdığımı da “Milletvekillerimizin bugünün gençlerine öğretmek için. O yıllardaki siyasi ahlâk ile bu yıllardaki siyasi ahlak anlayışımızı karşılaştırmaları için” diye açıklar.

Türkiye, 1941’in son aylarında göçmenlerin akınına uğramış, kendi

adlı gemimizle Yunanistan’a erzak sevkettik. Atına görevim sırasında yaşlı hizmetçim Kristinai “kurtuluş” kelimesinin Yunan halkı için nasıl bir moral destek olduğunu anlatmıştı. Çünkü kedi, köpekleri yiyerek kurtulmuşlardı.

İlber Ortaylı, tanıdığı Nurettin

Türsan için “Zaman Kaybolmaz” adlı eserinde:

“İstanbul’da nev-i şahsına münhasır bir general vardır, emekli bir general Nurettin Türsan... 19. asırda ‘Prusya ve Fransa tipi’ paşalara benzer. Prusya Genelkurmayı gibi tarih bilir ve yazar...”

Kendilerine sığınan üç beş subayımızı iade etmeyen Yunanistan’a, vatandaşı zor temin ettiği karne ile ekmek alabilirken on binlercesine bakan ülkemizin fedakâr insanı, 15 Ekim 2014 yılında, 97 yaşında iken İstanbul’da vefat etti.

Rahmet ve şükranla anarız. •

İnsanlığa Adanmış Adamlar

Yücel Aksoy

isaac newton

1

Yıl 1650... Henüz elektrik icat edilmediği için Avrupa'da özellikle küçük yerleşim yerlerinde geceleri koyu karanlık içinde oluyordu. Yine böyle bir gecede İngiltere'de Woolstrophe kasaba halkı gökyüzünde ışıklı bir cisim gördüler. Korku ve heyecan bir anda köyü sardı. Hayretten açılmış gözleri gökyüzünde, köy meydanına koştular.

durum kısa zamanda aydınlandı; köyün afacan çocuğu İsaac Newton, kuyruğuna fener bağladığı uçurtmasını uçuruyordu. Endişe ve heyecanla köy meydanına koşan köy halkı homurdanarak evlerine döndü.

Isaac Newton, 25 Aralık 1642'de Woolstrophe kasabasında, çiftçilikle yaşam mücadelesi veren bir ailede dünyaya geldi. Babası, onun doğumundan üç ay önce ölmüştü. Annesinin dediğine göre zamanından önce doğan küçük İsaac o denli zayıf ve küçüktü ki bir litrelik bir kavanoza bile sığabilirdi. Soğuk bir kış gününde olumsuz şartlar-

da erken doğan çelimsiz bebeğin öleceği tahmin ediliyordu. Ancak o herkesi şaşırtıp yaşama tutundu.

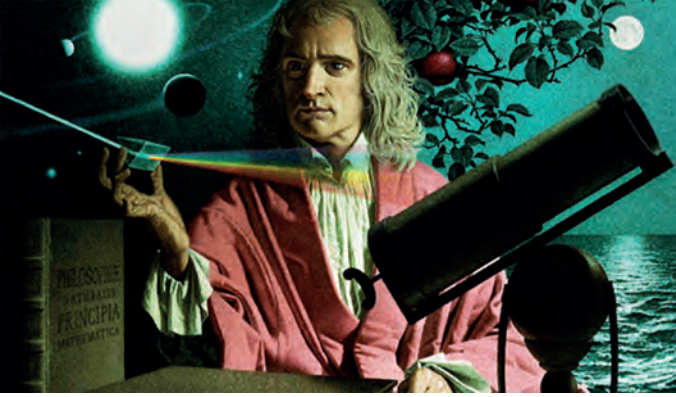
Hem çocuğuna bakmak hem de çiftçilikle uğraşmak zorunda kalan annesi, Newton henüz 3 yaşındayken, North Witham'da din adamı olan Barnabas Smith ile evlendi. Ama küçük İsaac Woolsthorpe'da büyükannesinin yanında kaldı.

Afacan olduğu kadar zeki olan küçük İsaac, ilginç buluşları ve gözlemleriyle dikkatleri üzerine çekmeyi başarıyordu. Diğer arkadaşlarıyla birlikte olmak yerine olağanüstü zekâsını kullanarak kendi eğlence ve oyunlarını kendi yaratıyordu. Örneğin, tümüyle kendi yaptığı hareketli oyuncaklar, su çarkları, kız arkadaşları için birbirinden güzel iş kutuları, güneş saatleri, onun ilerideki büyük başarılarının ayak sesleriydi.

Kitap okumak büyük tutkusuydu; Doğada dolaşiyor, gözlemliyor ve sorguluyordu.

Erken doğan çelimsiz bebeğin öleceği tahmin ediliyordu. Ancak o herkesi şaşırtıp yaşama tutundu.

Veri topluyor, hipotezler oluşturuyor, deneyler yapıyor ve sonuçta da hipotezini ya onaylıyor ya da reddediyordu. Tüm bunları büyük bir heyecan ve istekle yapıyor, yaparken de sanki kendinden geçiyordu. Bazı çalışmalarının sağlığını olumsuz etkileyeceğini düşünmüyordu bile. Örneğin, o zamanlarda henüz özellikleri tam olarak anlaşılmamış olan cıva ile yaptığı deneyler hastalanmasına neden oldu ve bir süre çalışmalarına ara vermek zorunda kaldı.

newton'un üstün öğrenme yeteneği amcasının gözünden kaçmadı. Bir din adamı olan amca aydın bir kişiydi; çocuğun çiftçiliğe değil, okumaya yatkın olduğunu fark etmişti. Amcasının sağladığı destekle Newton, 1654 yılında, yani 12 yaşında yörenin seçkin okulu

İsaac Barrow

Grantham King's School'a verildi. Ancak, çocuğun bu okulda dikkat çeken bir başarı gösterdiği söylenemez. Grantham'da okula devam ederken, köyün eczacısı Mr. Clark'ın evinde kalıyordu. Mr. Clark'ın çok güzel bir kitap koleksiyonu vardı; Newton tüm

kitapları yutarcasına okudu.

1661 yılında Grantham'daki okulu bitiren Newton, hiç zaman kaybetmeden aynı yılın Haziran ayında Cambridge'deki ünlü Trinity College'e girdi. Parasal yönden sıkıntı içinde olduğundan hem eğitimini sürdürüyor hem de çeşitli işlerde çalışıyordu.

Newton'un matematik öğretmeni Isaac Barrow hem saygın bir matematikçi hem de ilahiyatçıydı. Öğrencisinin kariyeri üzerinde derin olumlu etkisi oldu. Çünkü öğrencisinin,

bilimsel açıdan kendisinden çok ileride olduğunu kabul ediyor ve onu destekliyordu. Nitekim ileride (1669 yılında), yöneticisi olduğu matematik kürsüsünü öğrencisi Newton'a bırakacaktı.

Newton, 1665 yılında okuldan mezun olduğunda yüksek eğitimini de tamamlamak düşüncesindeydi ama

veba salgını nedeniyle okulda eğitime ara verilince, o da evine dönmek zorunda kaldı. Ancak burada geçirdiği iki yıl boyunca çalışmalarını kesintisiz sürdürdü. Matematik olmadan birşeylerin eksik kaldığını ve araştırmalarını matematikle bütünleştirmek zorunda olduğunu biliyordu.

Diferansiyel ve integral hesabı, Newton'un en büyük buluşu olarak kabul edilir. Bunu başardığında yaşı henüz 24 idi. Yaşadığı dönemin en büyük matematikçisi ünvanını aldı. Hatta dünyada gelmiş geçmiş üç büyük matematikçiden biri olarak kabul

edilir. Biraz önce belirttiğimiz gibi, Newton başlıca kuramlarının ana çizgilerini genç yaşında oluşturmuştu. Ne var ki, ulaştığı sonuçları açıklamada acele etmek şöyle dursun, onu bu yolda yıllarca geciktiren bir çekingenlik içindeydi.

Newton adı, başına elma düşüncesi yer çekimini bulan bilim adamını çağırıştırır. Daldan düşen elma Newton'un başına ya da yanına düşmüş olsun, esas olan, bu basit gibi görünen doğa olayından "Yerçekimi Genel Kanunu"nu yine bu yıllarda geliştirdi. Ama yayınlamak için 20 yıl bekledi.

1667 yılında Cambridge'e yüksek lisans eğitimi için geri döndü ve ders vermeye başladı. 1668 yılında "yansımali teleskop"u yaptı ve uyduları incelemede kullandı. 1669 yılında, henüz 27 yaşındayken Cambridge Üniversitesinde matematik profesörlüğüne getirildi.

1671 yılında ilk "aynalı teleskop"u geliştirdi. Böylece kendisinden öncekilerden daha sağlıklı gözlemler yapılmasını olanaklı kıldı. Ertesi yıl da en prestijli bilimsel topluluk olan "Royal Society" (Kraliyet Bilimler Akademisi) üyeliğine seçildi. 1675

Newton'un
Yansımali
Teleskobu

yılı Newton için fırtınalı geçecek bir dönemin başlangıcı oldu. Optik konusunda Kraliyet Bilim Akademisine sunduğu renk olgusuna ilişkin bildirisi eleştirilere hedef oldu. Özellikle Robert Hooke, makalesindeki bazı sonuçların kendi buluşu olduğunu, Newton'un bunlara sahip çıktığını iddia etti.

Ürkek yapılı, sinirli, çabuk kızan ve eleştirilmekten korkan bir yapıda olan Newton, bu eleştirilerden dolayı ruhsal bunalıma girip bilim dünyası ile ilişkisini kesti. •

(Devam edecek)

yucelaksoybd@gmail.com

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Önemli doğal varlıklarımızdan “Peri bacaları” hangi bölge-mizdedir?

- a-Marmara
- b-Ege
- c-İç Anadolu
- d-Doğu Anadolu

2-Balıkçılık denince ilk akla gelen bölge-miz hangisidir?

- a-Akdeniz
- b-Karadeniz
- c-Ege
- d-Marmara

3-Gerçek ölçülerin küçültülerek çizilmesine ne ad verilir?

- a-Kuşbakışı
- b-Çizim
- c-Plan
- d-Kroki

4-Hentbol maçı kaç hakemle yönetilir?

- a-1
- b-2
- c-3
- d-4

5-Aşağıdakilerden hangisi gece ve gündüzün eşit olduğu tarihlerdir?

- a-21 Aralık-21 Haziran
- b-21 Mart-23 Eylül
- c-21 Mart-21 Haziran
- d-23 Eylül-21 Aralık

6-Organ nakline konu olan organlar arasına aşağıdakilerden hangisi giremez?

- a-Pankreas
- b-Akciğer
- c-Kemik
- d-Göz

7-İnsanlar kaç yaşına kadar yasalar karşısında çocuk kabul edilmiştir?

- a-12
- b-14
- c-16
- d-18

8-Basketbol maçı toplam kaç dakikadır?

- a-30
- b-40
- c-20
- d-50

9-Tenis maçını kaç hakem yönetir?

- a-10
- b-8
- c-13
- d-5

10-Türkiye'nin en büyük ovasının adı nedir?

- a-Çukurova
- b-Konya ovası
- c-Harran ovası
- d-Çarşamba ovası

11-Yurt dışında ilk kez maç yöneten Türk hakem kimdir?

- a-Fuat Hüsnü Kayacan
- b-Ahmet Fuat Kırtay
- c-Ali Rahmi Körülü
- d-Hamdi Edip Çap

12-Dünya’da sadece ülkemizde bulunan kelaynak kuşlarının yaşadığı ilçenin adı nedir?

- a-Nizip
- b-Siverek
- c-Besni
- d-Birecik

Yanı Başımızdaki NASA Teknolojileri

Yazan: SABRIYE AŞIR

Dünyanın öncü uzay araştırmaları kuruluşu Amerikan Uzay ve Havacılık Dairesi (NASA)'nın çalışmaları, içinde bulunduğumuz evreni tanımamızı sağlamasının yanı sıra, günlük yaşamlarımıza da dokunuyor. NASA teknolojisi, birçok eşya ve cihazla yaşamlarımızı kolaylaştırıyor.

1958 yılında kurulan NASA'nın, 6 bin 300'ün üzerinde patent kaydı bulunuyor. Uzay alanındaki araştırmalarda yararlanmak üzere ve çoğu kez astronotların kullanımı için NASA tarafından geliştirilen

araçların yanı sıra, NASA, kimi zaman da özel şirketlerden ürün geliştirilmesini istiyor. NASA'nın geliştirdiği

bu teknolojilerin bazıları ise, bugün hemen hemen hepimizin yaşamlarını kolaylaştırıyor. Bu teknolojilerden birisi olan, hafızalı ya da akıllı sünger adıyla da bilinen memory foam,

dokunduğumuzda ya da yattığımızda vücudumuzun şeklini alan akıllı bir sünger özelliğinde. Bu süngerler; yataklar, yastıklar ve hatta spor ayakkabılarımızın tabanlarında kullanılmasıyla bizlere konfor sağlayan bir NASA teknolojisi.

Bugün, gerek bebeklerin gerekse yetişkinlerin ateşlerini ölçmek için kullanılan kulak içi termometreyi de NASA'ya borçluyuz. Kızılötesi ışınımı okuyarak yıldızların ve gezegenlerin ısılarını ölçmeyi amaçlayan bir araştırma sırasında geliştirilen kulak içi termometre, özellikle de bebeklerin ateşini kolay, güvenli ve çok çabuk ölçme olanağı sunuyor.

Yarı saydam, çelikten daha

Yaşamımızda konfor sağlayan birçok ürünü NASA teknolojisine borçluyuz.

güçlü ve kırılmaya karşı dayanıklı seramik diş telleri de, NASA tarafından bir füze araştırma çalışması sırasında geliştirildi.

Başta şarj edilebilir matkap olmak üzere, tüm kablosuz ev aletlerinin geliştirilmesini de NASA'ya borçluyuz.

Astronotların görüş kabiliyetlerini korumak için DLC adı verilen bir malzeme geliştiren NASA, böylelikle

gözlük merceklerini çizilmelere karşı dayanıklı hale getirdi. Bu teknoloji bizim yaşamlarımıza ise önce güneş

gözlükleriyle, ardından da televizyon ekranları ve otomobil camlarıyla girdi.

NASA'nın, astronotların temiz su gereksinimi için geliştirdiği su arıtma sistemi de, bugün tüm dünyada yaygın olarak kullanılıyor.

NASA'nın uzun uzay yolculukları için geliştirdiği yosun bazlı gıda çalışması ise, vitamin ve minerallerle güçlendirilmiş bebek mamalarının öncüsü oldu.

Cep telefonlarımızdaki kameralar ve duman detektörleri de birer NASA teknolojisi.

YÜKSELEN YENİ TÜR **HOMO VIOLENTS**

Yazan: LEVENT ALTAŞ

Puzul çağının başlangıcında, çağdaş insan, akıllı insan, yani Homo Sapiens ortaya çıkmaya başlamıştı. Homo Sapiens gelişti ve 5.000 yıl kadar önce insanoğlu yazıyı keşfetti. Böylece yazılı tarih başlayarak Dünya'nın bazı bölgelerinde uygarlık çiçeklendi...

Ve uygarlık tarihinin başlangıç dönemlerinde Homo Sapien'lerden biri,

büyük filozof Descartes ünlü sözünü söyledi "Düşünüyorum o halde varım..."

(*) *Homo Violents:*
Şiddet kullanan insan

Bedenimizi, benliğimizi, çevremizi, mevcut görünüşümüzü her şeyi bir an için gözlerimizi kapatıp yok sayabiliriz. Ama o sırada varlığımızı inkar edemediğimiz tek şey düşünmekte olduğumuzdur. O halde biz düşünen bir varlığız. Bu deyiş aynı zamanda bilimin, bilginin hareket noktasıydı...

Sağlıklı düşünmek

Peki düşünüyoruz ki varız ama ya sağlıklı düşünemiyorsak? Öyle ya artık günümüzde sadece düşünmek yetersiz. Sağlıklı, yaratıcı, işlevsel, eleştirel, sorgulayıcı, yol ve yöntem bulucu ve disiplinli düşünmemiz gerekiyor.

Nedir bunun yolları? Beyni eğitmek... Eğitim ve öğretim...

Okumak, kitap dostu olmak, böylesi en sağlıklı düşünen insandır. Yanlışları eksiklikleri en iyi o

görür. Kitapların yaydığı aydınlık, er ya da geç düşünceye egemen olur insanı hedefe vardırıır. Uygar olmak, çağdaş insan olmak, kitap okuyarak kazanılabilir...

Artık kimse gereği gibi okumuyor hatta bununla övünür olduk. Kitap okumak demode oldu küçümseiyor... Son yıllarda çok sayıda kitap basılıyor, üniversiteler, eğitim kurumları bunca insan yetiştiriyor, ama kitap satışları yarıya düştü. Okumayan bir toplum olduk. Halbuki geçmişe göre Türk yazını çok daha güçlendi, çeşitlendi. Çeviriler çoğaldı. İletişim araçları büyük olanaklar kazandırdı yazıya. Tüm dünya dillerinde yazılan sanatsal, bilimsel yapıtlar neredeyse günü gününe dilimize çevriliyor, ama okuyan nerede?

Olağandışı bir kütüphane

Geçenlerde Sunay Akın'ın izlencesine gittim. Dehşet içinde kaldığım ve hayatımda hiç unutamayacağım bir fotoğraf karesi gösterdi Sunay Akın. Siyah beyaz 2. Dünya savaşındandır görüntü. Galiba Almanya'da çekilmişti. İlk bakışta bir harabe, yıkıntı bir yapı ama yan duvarlar sağlam tavan neredeyse tamamı çökmüş yerlerde tandandan kopan büyük kereste parçaları her yer virane. Resim, üzerine bomba düşmüş bir kütüphaneyi gösteriyordu...

Uyarlık nedir sizce dendiğinde bu tek bir kare fotoğrafta gizli işte size her şeyi anlatıyordu...

Okumaktan çok görsellik artık yaşamımızın ana konusu oldu. İletişim sektörleri görsel medyayı nasıl daha çok çekici olarak kullandırım da kişileri daha çok etkilerim yarışında...

İnsanoğlunun gözüne ve görmenin yaşamındaki önemine paralel,

Okumaktan çok görsellik artık yaşamımızın ana konusu oldu.

hızla bu alanda yoğunlaşan çabası, iletişim teknolojisindeki gelişmelerin merkezine de "görme, görüntü aktarma ve işleme" uğraşını yerleştirdi. Fotoğraf, sinema, televizyon ve bilgisayar hep bu uğraşın sonucunda yaşamımıza girdi. Yine bu nedenle sade bir görselliğe sahip tiyatro yaşamımızdan hızla uzaklaşmakta. Tiyatronun insanla ikili ilişki kuran, sıcak, buram buram

Yazarımızı tanıyalım: 1954'te İstanbul'da doğan Levent Altaş 1979'da İ.Ü. Fen Fakültesi Astronomi-Fizik Bölümü'nü bitirdi; aynı bölümde master ve doktora çalışmalarını tamamladı. 2005 yılına dek B. Ü. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü'nün Güneş Fiziği Laboratuvarı'nda Astrofizikçi olarak görev yaptı. Birçok ulusal-uluslararası toplantılara, panel, sempozyum ve kongrelere bildiri ve poster sunumlarıyla katıldı. Yurt dışı ve yurtiçinde çeşitli dergilerde yayımlanmış bilimsel çalışmaları ayrıca dört ortak yazarlı bir kitap çalışması vardır. Uluslararası ve ulusal çeşitli bilimsel projelerde görev alan Levent Altaş, tv, radyo ve gazetelere röportajlar verdi. 2005'te emekliye ayrılan ve 2014'e kadar özel bir lisede Astronomi hocalığı yapan Levent Altaş halen Türk Astronomi Derneği üyesidir.

düşünce kokan o kanlı canlı müthiş eserleri, sinemanın olağanüstü ses ve görüntü etkili filmleri karşısında ağır yenilgi almakta...

Görsellik olanca hızıyla yaşamımızda vazgeçilmez yerini alırken okuma alışkanlığı giderek gözden düşmekte... Öyle ki kendine güvenerek yarışma programlarına çıkan üniversite mezunlarının tel tel döküldükleri utanılacak durumlar hiç yadırganmıyor artık. Kendi uzmanlık alanlarından gelen aslında son derece basit soruları dakikalarca düşünerek yine de yanlış cevap veren öğretmenlere de alıştık...

Gariplikler ülkesiyiz ya mahkeme kararıyla kitap okuma cezaları veriliyor. İlk bakışta ceza bile olsa kitap okumayı sevdirici bir uygulama diye düşünülebilir. Ancak kitap okuma bir ceza mıdır? Önemli bir ödül olmalı oysa...

16 yaşında bir genç hırsızlık yaptığı gerekçesiyle yargılandığı mahkeme tarafından 1 yıl süreyle ilçe kütüphanesinde kitap okuma cezasına çarptırılıyor. Bu genç bir yılda tam 30 kitap okuyor ve gerçekten alışkanlık kazanıyor... Bu cezaları arttırmalı sanırım bu durumda...

Giovanni Sartori (üstte) ve Kitabı Homo Videns

İletişim uzmanlarımız; “Dünyada tv izlemekte ABD’den sonra ikinci geliyoruz, Almanya’da bir kişi günde 24 dakika kitap okurken, bizde buna ayrılan zaman 16 sn. Bir Japon yılda 25, bir İsveçli 10 kitap okurken Türkiye’de altı kişi yılda bir kitap okuyor” diyorlar...

Görsel iletişim sektörlerinin ezici baskısı ile bizim gibi okuma alışkanlığından vazgeçilmesi durumundan kaygı duyan bir çok yazın ve düşünce adamı var...

Örneğin; İtalya’nın son yüzyıldaki önemli düşünürlerinden biri olan Gio-

vanni Sartori geçtiğimiz yıllarda “Görmenin İktidarı: Homo Videns, Gören İnsan” adlı bir kitap yazdı... İnsanoğlunun şimdi geldiği noktada düşünen insandan (homo sapiens) seyreden, izleyen insana (homo videns) giderek dönüştüğünü anlatıyor... Öne sürdüğüne göre; elektronik medya ile yaratılan sözde ‘gören insan’, “uyku imparatorluğu vatandaşlığı”na dönüşüyor...

Sadece seyrediyoruz ya tepki?

Gidişatın gerçekten hızla bu yönde olduğunu fark etmeye başla-

madık mı henüz? Bakınız, öteden beri biliriz bakmak ile görmek arasında büyük fark vardır ve bazen ikisi arasında korkunç bir uçurum oluşur. Aksine görmediğimiz pek çok şeye de inanırız hatta öyle ki görmediğimiz halde varlıklarından hiç kuşku duymadığımız da olur... Peki ya gördüklerimiz, “gösterilen” ama gerçekliği tartışılır görüntüler ise buna ne kadar inanabiliriz?

Göz, edilgen bir yapı içinde sadece seyredip tepki de vermeyince, görüntü yalan söylemeye başlamıştır bile. İşte bu noktada “görmek inanmaktır” anlayışı büyük bir yanılgı taşır ki biz giderek yalana inanmaya başlarız...

Elektronik medya ile homo videns’in imaj tüketimi arasında karşılıklı etkileşen bir ilişki mümkün değildir. Çünkü kitlesel medya, toplumda olup bitenler üzerine insanların sahip olduğu enformasyonu artırır, ancak onların bu verileri eyleme dönüştürülmesini de sonsuza dek yasaklar. Televizyona yanıt vermemiz olanaksızdır. Zaten bizden yanıt da isteyen yoktur. Canlı yayınlara telefonla katılımlar sizi aldatmasın.

Medyanın kamusal alanına dahil edildiğimiz çevresel yapıda istenilen davranış; gözlem, pasif katılım ve bir çeşit röntgenciliktir. BBG evi

Medyanın kamusal alanına dahil edildiğimiz çevresel yapıda istenilen davranış; gözlem, pasif katılım ve bir çeşit röntgenciliktir.

gibi gözetleme programları neden çok tuttu dersiniz?

“Global köy”ün fotoğrafı, televizyon, sinema, bilgisayar ve internet gibi en ışıklı teknolojik ‘multi-medya’ araçları, bütün hızlarıyla homo sapiens’i homo videns’e dönüştürmekte.

Dünyayı, saatlerce karşısına kilitlenerek izlediği televizyondan tanıyan “ekran çocukları”ndan, görüntü sihrine dayalı propagandaların sürekli bombardımanı altında kalan yetişkinlere kadar, hepimiz bu gücün kuşatması altındayız. •

(Devam edecek)

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

Gebze Bir Zamanlar Cennetti

Günümüzde Gebze kalabalık nüfusu, üst üste yığılmış sanayi tesisleri ve kirli havasıyla yanlış yapılaşmanın tipik bir örneğidir. Bu haliyle orada çalışmakta olanlar dışında kalan nüfusun yaşamak için tercih edeceği bir yerleşim yeri olduğu söylenemez. Trenle ya da otobüsle geçerken baktığınızda tuğla, beton, metal ve briket karışımı çok sayıda bina gözünüze çarpar ve ister istemez Gebze'nin geçmişten bu yana hep bu iç karartıcı görüntüye sahip olduğunu düşünebilirsiniz. Oysa gerçek hiç de öyle değildir. Bugün Marmara bölgesinin en kalabalık ilçelerinden biri olan Gebze bir zamanlar sakinliği ve güzelliğiyle cennetten bir köşeydi.

Buna inanmak size zor gelebilir. O zaman hep birlikte geçmişe, altmışlı yılların başına gidelim: Bir devlet kurumundan emekli olan amcam, 1960 yılı baharında Gebze'nin merkezine çok yakın bir bölgede geniş bir arazi almış ve bu arazinin ortasına şirin bir ev kondurmuştu. Çalışmalarıyla ilgili haberlerini alıyorduk. Evine yerleştikten sonra bizi ziyarete geldi. Çok heyecanlıydı. İstanbul'un burnunun dibinde adeta cennet gibi bir yerde, gerçek bir köy hayatı yaşadığını ve yaz tatilinde muhakkak onu ziyaret etmemiz gerektiğini söylüyordu. O güne kadar İstanbul dışına hiç çıkmamıştık ve doğru söylemek gerekirse köy nedir, köy yaşamı nasıldır bilmiyorduk.

Yalnızca okuduğumuz bazı çocuk dergilerindeki görüntüler kalmıştı aklımızda.

O yaz kısmet olmasa da bir sonraki sene yani, 1961 yılının haziranında, Gebze'ye, amcamı ziyarete gittik. On dönümlük arazi içinde meyve ağaçları, çiçekler, iki kuyu, iki kümes ve bir koyun ağılıyla çevrelenmiş beyaz badanalı, tek katlı şirin evi gördüğümüzde sözlerinde haklı olduğunu anladık. Evin yeri bugünkü Gebze merkezine çok yakındı. Buna karşın saman yığınlarının birer anıt gibi dikildiği harman yerlerinin ve yemyeşil çayırların arasındaki gelincik tarlalarının görüntüsü doyumsuz bir manzara olarak karşımızda uzanıyordu. Çevrede az sayıda ev vardı ve hepsi de geniş bahçeler içinde tek kat olarak inşa edilmişti. Aralarında dolaştığımızda bahçelerdeki meyve ağaçları ve asma çardakları hemen göze çarpıyor, toprak yollarda koyunlar, keçiler ve ördekler dolaşıyordu. Evet, amcam gerçekten bir cennette yaşıyordu.

Gördüğümüz manzara bizi büyülemişti. Evin önündeki çayırların bittiği yerde yükselen tepelerden lodos rüzgarıyla gelen kekik ve yabani menekşe kokuları burnumuza çalınca masallardaki gibi bir yere geldiğimizi düşünmeye başladık. Çocukluğun verdiği keşif heyecanı ile ilk işimiz, o tepeleri keşfe çık-

mak oldu. Papatya, gelincik, mine ve katırtırnağı çiçekleriyle süslü tepeleri gezerken aşağıda billur sularıyla bir derenin aktığı yemyeşil bir vadi gördük. Birkaç çocuk o derede yüzüyordu. Adeta özenle yapılmış bir yağlıboya manzara tablosuyla karşı karşıyaydık. Daha fazla dayanamayıp tepenin çimenli yamacından aşağıya doğru kendimizi bıraktık. Yuvarlana yuvarlana dere kenarına indiğimizde ilginç bir sürprizle afalladık: Dere adeta balık

*Bülbül seslerini
dinleyerek,
harman
yerlerinde
oyunarak,
kekik kokulu
tepelerde
gezinerek geçti
günler.*

kaynıyordu. O güne kadar balıkların sadece denizlerde yaşadığını biliyorduk. Gebzelilerin "Pınara" ismini verdiği vadideki derede yüzen balıklarla karşılaşınca ister istemez bu balıkları kim koymuş buraya sorusu geçti aklımızdan.

O gün akşama kadar çevreyi gezdik ve ayakta duramayacak denli yorulmuş olarak eve döndük. Günün ikinci sürpriziye, bizi bahçe kapısında karşılayan amcamın sözleriydi: *"Biliyor musunuz, geceleri o tepelerden inen çakallar, kümesteki tavukları avlayabilmek için çitlerin altına tünel açmaya*

çalıyorlar.

Bu kadarı da fazlaydı. Demek orada çakallar da yaşıyordu. Kendimizi bir macera filminin içinde hissetmeye başlamıştık. Öte yandan İstanbul'a yarım saatlik mesafede olan bir ilçede doğal yaşamın ayakta kalabilmiş olmasına da seviniyorduk. Aslında o yıllarda yalnızca Gebze değil, İstanbul da asırlık ağaçlarla süslü korularını, yemyeşil bostanlarını ve rengarenk bahçelerini muhafaza ediyordu.

Vapurla çıkılan bir Boğaz turu tüm o güzelliklerin gözler önüne serilmesi için yeterliydi. Bu nedenle o zamanlar küçük bir ilçe olan Gebze'nin doğal güzelliğine şaşmamamız gerekirdi. Oysa o şirin köy görüntüleri bizde hayranlık ve şaşkınlık yaratmıştı.

Sanırım şimdi okuyacaklarınıza daha da çok şaşıracaksınız. Çünkü o yıllarda Gebze'nin merkez mahallesi dışında kalan bölgelerindeki evlerde elektrik ve şehir şebeke suyu yoktu. Amcamın evi merkezden biraz uzakta olduğu halde susuz ve elektriksiz evler arasındaydı. İşin ilginç yanıysa, bu durumun bizi hiç ama hiç üzmeme-siydi. Gündüzleri tepelerde, harman yerlerinde, ot, saman, çiçek, böcek içinde oynuyor, akşamları bahçedeki kuyudan çekilen suyla şöyle bir yıkanıp bu kez gece lambalarının solgun ışıkları altında harman sürmeye devam eden köylülerin yanında soluğu alıyorduk. Öküzlerin

çektığı düvenlere binmeye, saman yığınlarının üstüne tırmanıp atlamaya ve ateş böceklerinin gezindiği bahçelerde koşurmaya doyamıyorduk. Yorgunluk ve uykusuzluktan ayakta duramayacak hale geldiğimizdeyse eve dönüp titreş ışıklı gaz lambası altındaki yer yataklarında deliksiz bir uykuya dalıyorduk.

1961 yılının o unutulmaz Gebze tatilinde evde kullanılacak suyu kuyulardan ya da çevredeki pınarlardan temin etmek bize gerçek bir köy yaşamının içinde olduğumuz hissini veriyor, yaz geceleri bahçede oturup gökyüzündeki milyonlarca yıldız seyrederken sonsuzluk duygusunu tadıyorduk. Göz alabildiğine tüm çevre boş çayırlar ve tepelerle kaplı olduğu için en küçük bir ışık kirliliği bile yoktu. Bu sayede geceleri gökyüzü siyah renkli bir kadife kumaşın üzerine sayısız kristal taş işlenmiş güzelliğiyle görünüyordu gözümüze. Geç saatlere kadar bahçede kalıyor, kimi zaman çardağın altında ya da hamak salıncakta uyuyorduk.

Bazı geceler, uzaklarda, karanlık tepelerin ardından hızla geçen ışık kümeleri görürdük. Demiryollarında çalışmış olan amcam o kayan ışıkların Anadolu'ya giden trenlere ait olduğunu söylerdi: *"Bu geçen Doğu Ekspresi, birazdan Toros Ekspresi de geçer."*

Bazı geceler, karanlığın içinde çok sayıda fosforlu ışıltının bahçeye doğru yaklaşmakta olduğu görüyorduk. *"Bizim çakallar geliyor"* derdi amcam. Biraz daha yaklaşma-

larını bekledikten sonra bir istasyon düdüğünü var gücüyle üfleyerek hepsini kaçırdı. 1961'in yazında, yemyeşil bir Gebze'de unutulmaz bir tatil yaşadık. Hepimizde anısı kaldı. Bülbül seslerini dinleyerek, harman yerlerinde oynayarak, kekik kokulu tepelerde gezinerek geçti günler. Sabahları bahçeden toplanan sebzeler, kümeden gelen yumurtalar ve ağıldaki koyunların sütleriyle nefis bir kahvaltı yapar, her öğleden sonrasında Pınara vadisindeki dereye yüzmeye giderdik. Bazı geceler yengem bahçedeki fırını yakar ve bizlere hamur işleri ve güveç yemeği pişirirdi. Çevredeki evlerin hemen hepsinin bahçesinde bir fırın vardı ve ekmeklerini kendileri yapıyordu.

Ne yazık ki çabuk geçti o güzel günler. Yetmişli yılların başında taşradan göçle birlikte Gebze kalabalıklaştı. Bahçeler, bostanlar içindeki evler beton ve briketten yapılmış çirkin binalara döndüler. Ardından bölgeye çok sayıda atölye ve sanayi işletmesi taşındı. Amcam vefat edince maddi sorunlarla baş edemeyen yengem o güzelim bahçeyi kat karşılığı inşaata verdi. Bir zamanlar tavşanların, ördeklerin ve kuzuların dolaştığı bahçede şimdi sıra sıra otomobiller park ediyor ve çocukluğumun cennet Gebze'sini bu halde görmek beni çok üzüyor. O altın sarısı harman yerlerindeyse şimdi kim bilir hangi sanayi tesisi, hangi beton bina yükseliyor...•

mehmetunverbd@gmail.com

Mutluluk Bir Yolculuktur

Yazan: ZEYNEP ABURAS

Kendimizi evlenince, bir bebek sahibi olunca, sonra bir tane daha olunca yaşamın daha güzel olacağına inandırmışızdır. Sonra çocuklarımızın yeterince yetişkin olmadığını düşünerek bunalırız ve onlar büyüdüklerinde bunun da iyi olacağını düşünürüz.

Sonra büyüler ve biz yine bunalırız, çünkü onlarla didişmemiz

gerekir. Şu delikanlılık çağını atlatsalar daha mutlu olacağız tabii...

Eşimiz başarsa, bir arabamız ya da daha iyi bir arabamız olsa, tatile çıksak, sonunda emekli olsak yaşamın daha iyi olacağını düşünürüz.

Gerçek şu ki, mutlu olmak için şu andan daha iyi bir an olamaz.

Öyle değilse ne zaman?

Yaşamınız hep güçlüklerle dolu olacak. Olduğu kadar çok kabullenip her şeye karşın mutlu olmaya karar vermek en iyisi.

Uzun bir süre yaşam yeni başlayacak sandım. Gerçek yaşam...

Fakat yolda hep bir engel vardı;

bitirilecek bir iş, aşılması gereken bir sıkıntı, tanınacak bir zaman, ödenecek bir fatura. Sonra başlayacaktı yaşam. Sonunda anladım... Bu engeller yaşamın kendisiydi.

Bu bakış açısı, benim mutluluğa bir yol olmadığını anlamama yardımcı oldu. Yol, mutluluğun kendisi idi.

Yani, her anın tadını çıkarın. Mutlu olmaya karar vermek için, okulun bitmesini, okula geri dönmeyi, beş kilo kaybetmeyi, beş kilo almayı, işe başlamayı, evlenmeyi, Cuma gecesini, Pazar sabahını, bir araba almayı, araba yenilemeyi, ev ipotekinizin bitmesini, ilkbaharı, yazı, sonbaharı, kışı, ayın birini ya da on beşini, radyoda melodinizin çalınmasını, ölmeyi ya da yeniden doğmayı beklemeyin.

Mutluluk bir yolculuktur, bir varış noktası değil.

Mutlu olmak için en iyi zaman, şimdi...

Anı yaşayın ve doya doya tadını çıkarın.

Şimdi, aşağıdaki soruları düşünüp yanıtlamaya çalışın.

1. Dünyadaki en zengin 5 kişinin adını söyleyin.
2. En son seçilen 5 dünya güzelinin adlarını söyleyin.
3. Son 10 Nobel ödülünü kimler kazandı?
4. En iyi erkek oyuncu Oscar ödülünü en son hangi 10 oyuncu

aldı?

Yapamadınız mı? Zor değil mi? Tasalanmayın, hiç kimse bunları anımsamıyor.

Alkışlar söner, ödüller tozlanır.

Kazananlar çabuk unutulur.

Şimdi de şu soruları yanıtlayın:

1. Eğitiminize katkıda bulunan 3 öğretmeninizin adını söyleyin.

Yol,
mutluluğun
kendisidir.
Her anın
tadını
çıkarmak.

2. Gerektiğinde yanınızda olmuş 3 dostunuzun adını söyleyin.

3. Size özel olduğunuzu hissettiğin birkaç kişi düşüner.

4. Birlikte zaman geçirmek istediğiniz 5 kişinin adını söyleyin.

Yapabildiniz mi? Daha kolay, değil mi?

Yaşamınızda anlamı olan kişiler, “en iyi” olarak dereceye girmiş, en çok parası olan, en büyük ödülleri kazananlar değil... Sizi seven, sizi gözetten, ne olursa olsun yanınızda olanlar.

Bir an düşünün. Yaşam çok kısa. Ya siz, hangi listedesiniz?

Bir süre önce, Seattle Olimpiyatlarında, zekaca ve ya vücutça engelli dokuz atlet, 100 metre yarışı başlama noktasında duruyorlardı.

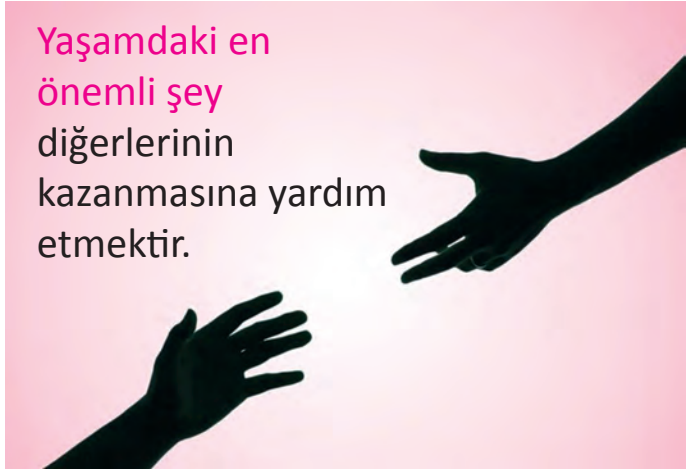
Tabanca atıldı ve yarış başladı. Hepsı koşmuyordu ama herkes katılmak ve kazanmak istedi. Üçlü gruplar şeklinde koşuyorlardı. Bir çocuk takıldı ve düştü, bir iki yuvarlandı ve ağlamaya başladı. Diğer sekizi onun ağladığını duydu. Yavaşlayıp arkalarına baktılar. Durdular ve geri geldiler... Hepsı de...

Down sendromu hastası bir kız, çocuğun yanına oturdu, sarıldı ve sordu: "Şimdi kendini daha iyi hissediyor musun?"

Sonra, dokuzu birlikte omuz omuza bitiş çizgisine yürüdü.

Kalabalık ayağa kalktı ve daki-

Yaşamdaki en önemli şey diğerlerinin kazanmasına yardım etmektir.

kalarca bu görüntüyü alkışladı...

Bu olaya tanık olanlar, hâlâ bunu anlatıyor. Niçin? Çünkü yüreğimizin derinliklerinde hepimiz biliyoruz ki, yaşamda en önemli şey kendimiz için kazanmanın ötesindedir. Yaşamdaki en önemli şey diğerlerinin kazanmalarına yardım etmektir. Bu yavaşlayıp kendi yarışımızı değiştirmek anlamına gelse bile...

Bir mum, diğerini yakmak için kullanıldığında hiçbir şey kaybetmez... •

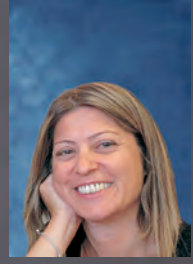
Bardağın dolu tarafı

Bir psikoloğun biri iyimser diğeri son derece karamsar ikiz oğulları vardı. Bir yılbaşında ne olacağını görmek için, karamsar çocuğun odasını harika oyuncaklarla doldurdu. İyimserin odasına bir kova at gübresi boşalttı. O gece baba, kötümser çocuğu hediyelerin ortasında ağlarken buldu. "Sorun nedir?" diye sordu baba.

Çocuk, "Bir sürü oyuncuğım var ama oyuncaklar için pillere ihtiyacım var... Oyuncaklarımın hepsi sonunda ya bozulacak ya da kırılacak!" diye ağlayarak söylendi. İyimser çocuğun odasına geçen baba çocuğu gübre yığınının etrafında sevinçle dans ederken buldu. Baba "Neden bu kadar mutlusun?" diye sordu. İyimser çocuk sevinçle bağırdı: "Burada bir midilli olmalı!"

Anne Babalarla Başbaşa
Nilay Karatosun

Sınav Kaygısı

**Heyecanımızı ve
Sinirlerimizi
Nasıl Yatıştırırız?**

Bir okul dönemini daha geride bıraktık, fakat okul hayatı boyunca sınavlar öğrencilerin yaşamlarının çok önemli ve stresli bir parçası olmaya devam edecek. Bu yazıyı özellikle sınav stresinin olmadığı yaz tatili döneminde sizlere ulaştırmak istedik.

Bir yandan sınavla hazırlanıp projelerini teslim etmeye çalışırken bir yandan da başarabilecek miyim ve bir üst seviyeye geçebilecek miyim istediğim okulu ya da bölümü kazanabilecek miyim kaygısı öğrencilerin içlerini kemirir.

Yarattıkları korku ve endişe çocukların net ve temiz düşünmelerini engeller. Öğrendiklerini hatırlamada zorluk yaşarlar.

Maalesef bu tür bir gerginlik ve korku çocukların düşünme becerileri üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. Kaygılı çocuklar düşünce-lerinin netliğini kaybederler, sonuç olarak da sınav kaygısı sebebi ile performans kaybı yaşarlar. Çocuklarımıza zihinlerini sakinleştirebileceklerini öğretebiliriz. Birazdan bahsedeceğim 3 yeni düşünce kalıbını çocuklarınıza öğrettiğinizde zihinsel olarak da sınavlara hazırlanmış olurlar

Çocuklarınızın sınavlar hakkında olumlu düşünceler üretmelerini sağlayın.

Genellikle çocuklar, sınav denildiğinde kızgın ya da hayal kırıklığı içinde olurlar:

“Umarım başarısız olmam.”

“Bu ders çok zor.”

Bu düşünceler iyi notlar almaya yardımcı olmaz elbette.

Yarattıkları korku ve endişe ço-

cukların net ve temiz düşünmelerini engeller. Öğrendiklerini hatırlamada zorluk yaşarlar.

Düşüncelerin inanç kalıplarını ve inanç kalıplarının da sonuçları yarattığını unutmayalım. Eğer çocuklar sınavda iyi yapamayacaklarına dair bir inanç yaratırlarsa, bu sınırlayıcı inanç büyük bir olasılıkla sınav sırasında zayıf bir performans göstermelerine sebep olacaktır.

Çocuklarınıza sınavları hakkında neler hissettiğini sorun, düşüncelerini açığa çıkarmalarını sağlayın. Korku, kaygı veya endişe gibi duygulardan bahsetmeye başarlarsa destekleyici düşünceler, inançlar geliştirmenin önemini anlatın ve kendi destekleyici cümlelerini söylemeleri çok önemlidir.

“Yapabilirim.”

“İyi çalıştığımı düşünüyorum”

“Kendime inanıyorum.”

“Bu sınavdan iyi not alacağım.”

Kendileriyle olumlu konuşma

içine girerek yapabileceklerine inanmalarını sağlayın.

İnanmak yapmaktan önce gelir. Aynı zamanda kendilerini sınav sırasında özgüvenli ve rahat olarak imgelemelerine yardımcı olun. Görsel İmgeleme niçin önemlidir;

Görselleme inanmayı yaratır.

Zihin, görsellediğimiz şeyle gerçekte deneyimlediğimiz şeyin ayrımını yapamaz.

Görselleme istediğimiz şey için güçlü nöron bağlantıları kurarak zihnimizi başarıya hazırlar.

Zihninde istediğini yarattığın zaman gerçek hayatta da yarattır.

2 **İnanmayı yarattıktan sonra sıra eyleme geçmektir.**

Sınava iyi hazırlanmış olduklarından emin olmalarını sağlayın. Eğer çocuğunuz sınav hakkında aşırı kaygılı ise fazladan pratik yapmalarına yardımcı olun. Eğer çocuğunuzun “gerçek dünya” tecrübesi kazanmasını istiyorsanız doğru zaman

planlaması ile fazladan çalışmanın önemi hakkında konuşun onunla.

3 **Zihinlerini sakinleştirmeyi öğretin.**

Çocuğunuzun aklına başarısız olma düşüncesi düşmüşse tedirgin ve kaygılı hissetmesi doğaldır. Bu duygular karın nefesi ile dengelebilir ve sınav sırasında beynin diğer bölümü aktive olur. Kişi, korku ve kaygı içinde olduğunda, beynin kaç ya da savaş komutunu kontrol eden “korku beyni” devreye girer, zihni ele geçirir ve sınav sırasında ihtiyacımız olacak olan “düşünen beyni” devre dışı bırakır. Kısacası sınav sırasında zihni ve sınırları gevşetmek beynin oyunda kalmasını sağlar. Bu tekniği çocuklara öğretmek çok önemlidir.

En etkili sakinleşme tekniklerinden biri karın nefesi almaktır. Bu nefes kalp hızını yavaşlatır ve bedenin sakinleşmesine yardımcı olur.

Bir kaç dakikada bu tekniği çocuklarınıza öğretebilirsiniz;

İlk olarak göbeklerini bir balon olarak hayal etmelerini isteyin.

Nefes aldıklarında “göbek balonuna” hava üflediklerini hayal etsinler. Burunlarından yavaşça 3’e kadar sayarak derin bir nefes almaya başlasınlar. “Göbek balonlarını” havayla doldururken göbeklerinin şişmiş olması gerekir.

Daha sonra nefeslerini

En etkili sakinleşme tekniklerinden biri karın nefesi almaktır.

3 saniye tutmalarını bir, iki, üç... ve yavaşça ağızlarından nefesi vermesini sağlayın. Nefes verirken saymaya devam etsinler; bir, iki, üç...

Nefes alma-tutma-verme ile döngü tamamlanır. Daha sonra döngüyü tekrarlamalarını isteyin. Genellikle üç veya dört döngü sonra beden sakinleşmeye başlar.

Göbek nefesi, gergin ve sınırlı hissettikleri her an kullanabilecekleri çok faydalı bir tekniktir.

Tabii son olarak ilave edebileceğim şey, çocukların duruma verdikleri tepki bizim olaya nasıl baktığımız ile çok alakalıdır. Eğer sınav hakkında siz kaygı ve endişe duyuyorsanız, onların da endişeli ve kaygılı olması doğaldır.

Ellerinden gelenin en iyisini yapmalarının, kendilerine ve yapabileceklerine inanmanın önemi hakkında sohbet etmeyi unutmayın!

nilaykaratosunbd@gmail.com

En başarılı eğitim sistemi neden Finlandiya'da

Yazan: Banu ONUK UZKUT

2000 yılından beri uygulanan Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programının (PISA) testin sonuçlarında en başarılı ülke hep Finlandiya çıkıyor. Testte, öğrencilerin, matematik, fen bilimleri ve okumayla ilgili sahip oldukları bilgi ve becerilerin ne kadarını hayata geçirebildikleri, sorunlarla karşılaştıklarında ne kadarını uygulayabildikleri ölçülüyor. Türkiye ne yazık ki Meksika'dan sonra sıralamada sondan ikinci sırada.

Finlandiya eğitim sisteminde sınav stresi yok, mukayese yok; dersaneler, özel hocalar yok. Eğitim saatleri çok kısa (ortalama günde dört saat) olmasına rağmen bütün öğrenciler eşit düzeyde başarılı.

Okullarda okutulacak kitaplara öğretmenler kendileri karar veriyor. Değerlendirme adına herhangi bir ulusal sınav veya yıl sonu sınavı yok; öğrenciler, öğretmenin hazırladığı sorularla değerlendiriliyor. Eğitim test sistemi yerine tamamen öğrenme üzerine.

Okullar ev ortamı gibi rahat dekore ediliyor. Müfredatları "yaparak öğrenme" prensibine göre düzenlenmiş durumda. Çocuklar sınıf içinde dolaşarak,

arkadaşlarından, öğretmen ve ders malzemelerinden bilgiler toplayıp ara sıra da kanepeler üzerinde dinlenebiliyorlar. Öğretmenlerine isimleriyle hitap ediyor ve öğle yemeklerini birlikte yiyor, rahat ortamda öğrenmenin keyfini yaşıyorlar. Okul kantininde sadece süt, su ve meyve bulunuyor (reklamların etkisinde kalınmadan beslenme alışkanlıklarına dikkat ediliyor). Her çocuğa kendi öğrenme yöntemine göre ödev veriliyor. Bazı dersleri farklı yaş grubundaki öğrenciler bir arada işliyor; böylece uyumu öğreniyorlar.

Okuldaki bitkilerin bakımı, kütüphanedeki işler, atık kâğıtların toplanması, bahçe ve akvaryum işleri, mutfak yardımı gibi gündelik işleri öğrenciler sırayla yapıyorlar. Böylece yeterlilikleri geliştiği gibi okullarını da benimsiyorlar. Çocuklar okullarını ikinci evleri gibi görüyor, öğretmenlerini de anne/baba gibi seviyorlar.

Ülkemizde, kendini devamlı geliştiren öğretmenlerin, anne babaların, bireylerin çoğalması dileğiyle...•

Yazının tamamı için: <http://ankakocluk.com.tr/makaleDetay/17/en-basari-egitim-sistemi-neden-finlandiyada>

Bedeli Ödenmiştir

Paranın bulunuşuyla yalnızca ürettiklerimizi değil, doğada var olan her şeyi paraya dönüştürme hırımızın tutsağı olup yeşili, doğada yaşayan canlıları hatta birbirimizi yok etmeye başladık.

Bitmek tükenmek bilmeyen bir güç savaşına dönüştü her şey. Paran varsa güçlüsün!

İnsan, zekâsını, aklını üzerinde yaşadığı gezegeni daha yaşanılır biçime getirmek için kullanmak yerine kendi yarattığı pulun kölesi olup her şeyi yok etmekten yana kullanmaya başladı ne yazık ki. Daha fazla para, daha fazla güç!

Ağaçlar kesilip, yerine betonlar yükselmeye başladı hızla. Meslek seçimlerinde hangi işi zevkle yapacağından çok hangi işten daha çok para kazanılacağı ön plana çıktı. İlişkilerde yüreğinin değil, cüzdânının ne denli zengin olduğu etkili olunca iki kişilik yalnızlıklar çoğaldı. Üstelik alım gücümüz arttıkça daha mutlu olmadık, olamadık! Alım gücümüzle birlikte doyumsuzluğumuz da arttı çünkü.

Sonunda öylesine bir sistem oluşturduk ki, görsel ve işitsel bilinçaltı mesajlarla etkilemeye başladık birbirimizi.

Daha fazla al, daha fazla tüket, daha çok çalış, daha çok kazan ki daha çok tüketebileşin. Paran yok mu, sorun değil, krediler hazır! Hayatımızın en güzel yıllarını ipotek altına aldığımızın ayırında olmadan krediler aldık. Elbette bu değişimler küçük topluluklarla kısıtlı kalmadı, küçük topluluklardan ülkelere yol aldı.

Bireyler bankalara, sayısız taksitlere böldükleri ödemelerini bitirmek için çalışırken ülkeler arası borçlanmalarda yeni doğan bebeler “borçlu” olarak “merhaba” dediler dünyaya.

Teknoloji ilerledikçe sistemin ağı da gelişti. Antivirüs yazılımcıları yeni virüsler üretmeye başladılar daha çok kazanmak için.

Eskiden 10 yıl neredeyse sorunsuz kullandığımız elektronik aletler beş yıl dolmadan bozulmaya başla-

Yoksa gün gelecek ellerimizle yok edeceğiz insanlığı...

daha gösterişle inancını sergiliyorsa gücüne güç kattı. Barış elçileri silah üreticilerine dönüşünce dünyayı idealizm ve zekâ değil para yönetmeye başladı.

“Peki ne olacak bu gidişin sonu, nasıl kurtulacağız bu kendi kendimize kurduğumuz tuzaktan?” diye sorarsanız, doyumsuz, hırslı, bencil, mutsuz bireyler değil, her şeye karşın özenle, ısrarla, kararlılıkla, sabırla, barışa, sevgiye, dürüstlüğe, adalete, insani değerlere inanan çocuklar yetiştirmek için çabalayalım derim. Yoksa gün gelecek ellerimizle yok edeceğiz insanlığı ve mezar taşımıza da “bedeli ödenmiştir” yazılacak.

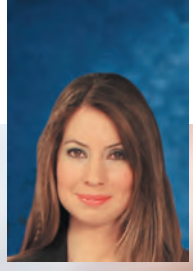
nuraybartoschekbd@gmail.com

dı. Özel kurslar, özel okullar, özel üniversiteler derken parası olan öğrenci “iyi bir müşteri” olarak daha çok seçim yapma şansına sahip oldu. Görünmeyen eller adaletin terazisini bozdu. İlaç şirketleri onlarca para kazanırken belki

de yeni virüsler üretildi yeni ilaçlar satmak için. İnançlar da kendi payına düşeni aldı bu güç savaşından. “İhanet de gizlidir, ibadet de” sözü tarihe karıştı, kim

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Robot Polisler Geliyor

Dubai'de emniyet yetkilileri, kentte görev yapacak ilk robot polisi, kamuoyuna tanıttı. Robot polisler, kentteki alışveriş merkezlerini ve turistik ziyaret yerlerini denetleyecek. Ayrıca insanlar robota suç ihbarında bulunabilecek, ceza ödeyebilecek ve göğsündeki dokunmatik ekran üzerinden bilgi alabilecek. Hükümet, 2030'a kadar polis gücünün yüzde 25'ini robotlaştırmayı planladığını belirtiyor.

Robot polisler, şu an için sadece Arapça ve İngilizce iletişim kurabiliyor; ancak ileride Rusça, Çince, Fransızca ve İspanyolca'yı da kullanabilir olmaları hedefleniyor.

2 İtalya'da Aşı Zorunlu Olacak

İtalya'da aşı karşıtı komplo teorilerinin gittikçe yaygınlaşması ve bazı hastalıklarda artış görülmesi üzerine hükümet, 6 yaş öncesi çocuklara aşı yaptırılmasını yasalaştırdı. Aralarında çocuk felci, kızamık,

difteri, tetanoz, menenjit, kabakulak, suçiçeğinin de bulunduğu 12 aşı zorunlu hale geldi. Çocuklarına bu aşıları yaptırmayan ebeveynlere 7500 Avroya kadar para cezası verilecek. Aşısız çocuklar devlete ait anaokullarına kabul edilmeyecek. Dünya Sağlık Örgütü, nüfusun en az yüzde 95'inin kızamık aşısı yaptırması gerektiğini belirtirken İtalya'da bu oran yüzde 80'in altına inmiş durumda.

3 Alternatif Beslenme Ölümüne Yol Açtı

Belçika'nın Beveren kentinde 7 aylık bebeklerinin "sağlıklı beslenmesi" için mama yerine alternatif gıdalar veren bir çiftin, çocuklarının açlıktan ölmesine neden olduğu iddia edildi. Doğal ürünler satan bir işyeri sahibi olan çift, bebeklerine 3 ayını doldurduktan sonra mama yerine "süper yiyecek" adıyla satılan alternatif gıdalar verdi. Bebek, yedinci ayında sadece 4 kilo 300 grama ulaştı. Giderek daha da zayıflayan Lucas gece kusmaya başla-

yrıca anne ve babası bir alternatif tıp uzmanına götürdü. Alternatif tıp uzmanı da Lucas'ı hastaneye götürmelerini istedi. Ancak bebek yolda hayatını kaybetti. Bebeklerinin beslenme sorunları ile ilgili olarak doktora başvurmayan çift hakkında savcılık tarafından soruşturma başlatıldı. Savcılık Lucas adlı bebeğin anne ve babası için, "ölümüne sebebiyet verdikleri" gerekçesiyle hapis cezası istedi.

4 Çalınan Çocukluklar

"Save the Children" tarafından açıklanan rapora göre; dünyada her dört çocuktan birinin çocukluğu çalınıyor ve dünyada 700 milyon çocuk, çocukluğunu yaşayamıyor. 172 ülkede yapılan araştırmada 5 yaş altı ölüm, yetersiz beslenme, erken evlilik, eğitim, çocuk işçiliği, genç yaşta hamilelik, savaş ve çatışmalar nedeniyle sürgün ve ölümcül sonuçlu aşırı şiddet gibi 8 unsur ele alındı. Araştırma, çocukluğun en çok Batı ve Orta Afrika'da tehdit altında olduğunu ortaya koydu. Çocukluğun en az tehdit altında olduğu

iki ülke Norveç ve Slovenya oldu. Bu ülkeleri Finlandiya, Hollanda ve İsveç takip ediyor. Almanya sıralamada 10'uncu sırada, Türkiye ise 59'uncu sırada yer aldı.

5 Protesto ve Müzik

Bu haberimiz, Caracas'ta yaklaşık iki aydan uzun bir süredir devam eden protestolarda göstericilerle polis arasında kemani susmayan bir müzisyenin hikâyesi. Başrolde ise, biber gazı bulutlarının ve plastik mermi sağanağının ortasında, Venezuela bayrağının renklerine sarınmış bir şekilde hem hükümet karşıtı göstericilere hem de polise ülkenin milli marşını çalan bir kemancı. Neredeyse her gün devam eden gösterilerde, Willy Arteaga, sık sık polise taş atan gençler ve güvenlik güçleri tarafından gölgelenen barışçıl gös-

terilerin bir simgesi haline geldi. 23 yaşındaki sanatçı ve kemani iki hafta önce motosikletli bir ulusal muhafız tarafından yerde sürük-

lenmiş ve sanatçının kırık kemani başında ağırlarken çekilen görüntüleri sosyal medyada paylaşılmış ve her yerden şefkat ve destek mesajları gelmişti. Kolombiyalı pop yıldızı Shakira, imzaladığı bir kemani genç virtüöze gönderdi.

6 BM'den İklim Uyarısı

ABD'nin Paris İklim Anlaşması'ndan çekileceği yolundaki haberler konusunda tartışmalar sürerken, anlaşmanın mimarı Birleşmiş Milletler, iklim değişikliği eylem planıyla ilgili son gelişmeleri açıkladı. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres, yaptığı konuşmada iklim değişikliğinin yüzü için önemini vurguladı. İklim değişikliğiyle ilgili küresel mücadele ve herkese huzurlu bir gelecek sağlamak için sürdürülebilir eylem çağrısında bulundu. Guterres, iklim değişikliğiyle yeterince mücadele edilmezse, doğal afetlerin etkisinin çok daha yıkıcı ve tahrip edici olacağını söyledi. BM Genel Sekreteri,

gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin de iklim değişikliğiyle ilgili olarak kendi ulusal projelerini geliştirmeleri gerektiğini belirtti.

7 Petrolü Emen Sünger

Bilim adamı Seth Darling, Argonne Ulusal Laboratuvarı'nda yüksek teknoloji gerektirmeyen ama çığır açacak bir proje üzerinde çalışıyor. Ardışık İnfiltrasyon Sentezi işlemi çerçevesinde geliştirilen koyu renkli sünger parçaları ile petrolün anında emilmesi sağlanıyor. Bu gelişme, petrol sızıntılarının, özellikle su yüzeyinin altındaki petrolün temizlenmesinde önemli bir rol oynayabilir. Oleo süngeri, petrolü sadece temizlemiyor aynı zamanda israfını da önüyor. Suya sızan petrol, temizleme çalışmalarını bittikten sonra genellikle kullanılmaz hale gelir. Oysa Oleo Süngeri, petrolün gelecekte kullanılmasını sağlayabiliyor. Ayrıca sünger yeni den kullanılabilir.

8 Almanya'da Çocuk Yaşta Evliliğe Önlem

Almanya çocuk evliliklerini yasakladı. Çocuk yaşta evlilikleri engelleyen yasa tasarısı, Almanya Federal Meclisi'nde kabul edildi. Yasa, mülteci akını ile birlikte çok sayıda çocuk yaşta çiftin Almanya'ya gelmesiyle gündeme gelmişti. Buna göre eşlerden birinin 18 yaşından küçük olduğu evliliklere artık Almanya'da izin verilmeyecek.

Daha önce yapılmış evliliklerde ise eşlerden birinin yaşı 16'dan küçükse bu evlilikler de geçersiz sayılacak. Bakanlığın verilerine göre Almanya'daki çocuk yaşta evlilerin sayısı bin 475'i buluyor.

Bakanlık çocuk evlilerin çoğunluğunu kızların oluşturduğunu ve bunların 361'inin henüz 14 yaşını doldurmadığını açıkladı. Yasa kapsamı dar tutulduğu gerekçesiyle insan hakları örgütlerince eleştiriliyor. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

Göz Bağlarımızdan Kurtulmak Yeterli mi?

“Aydın”, kültürlü, okumuş, görgülü, ileri düşünceli, münevver, entelektüel kimse diye tanımlanır.. Entelektüel kelimesinin kökeni ise Latince “intellectus” yani anlamak sözcüğüne dayanır.

Yazan: BERK YÜKSEL

Soru soran, analitik düşünme yetisine sahip, akıl yoran, sorgulayan; bilgi ve birikimi olan düşünür kimse...

Peki, “bilge” kime denir...

Kısaca, bilgili, iyi ahlâklı, olgun ve örnek kimse yani bilgidен bilgelik çıkarabilmiş, eylemi ve söylemi tutarlı sadece sözde kalmayan bir duruş söz konusu değil mi?

“Felsefe yapma!” denilen topraklarda soru sormak önemlidir!

Şöyle de düşünebiliriz...

Toplumun içerisinde geniş bir kitle niye, neden, yaşadığını bilmeden, sormadan ve sorgulamadan sıradan hayatlar yaşarken, bu azınlık soran sorgulayan, soruları ile yolda olan farkında kesimdir.

O zaman bu kesimin bir de yükü

Sana bu gözlerindeki bağları attıran ortamı, eğitimi diğerlerine de sağlamak için çaba sarf etmen gerekmez mi?

oluyor aynı mitolojideki “Atlas” gibi.

Nedir bu?

Sadece kendi için yaşama lüksünü bir yere koyup insan ve insanlık için de bir şeyler yapma kutsal çabasına destek olmak gibi.

Doğru mu?

Peki, bu kısıtlı kitle önüne gelen

üç şıklı çoktan seçmeli sınavda hangi şıklı seçmektedir:

A- Kulağının üzerine yatar, üç maymunu oynar; kendi işine gücüne bakar.

B- Üstlendiği sorumluluğu bir görev bilinci ile yaşama geçirmek için çabalar ve gerekirse bu yolda kitleleri, güçleri karşısına almaktan çekinmez ve iyi-doğru ve güzelin fikri bir şövalyesi olur.

C- Bilgi ve birikimini şahsi menfaatleri, çıkarları için karanlığa hizmetine sunar. Makam, etiket, paye, para ve delice hırs birleşir ve ruhunu satar. Bilgi istiflemiş ancak bundan bilgelik çıkaramamıştır.

Toplumun göz bağlarını çözmek için ne yapıyoruz?

Günümüz aydını kendi kendine sormalıdır...

Ben gözlerimdeki bağları attım,
peki bu yeterli mi?

Şimdi de biz ona soralım...

Sana bu gözlerindeki bağları
attıran ortamı, eğitimi diğerlerine
de sağlamak için çaba sarf etmen
gerekmez mi?

Devir senin gözlerini bağlayan
karanlık bağları söküp atmanın
yeterli olduğu bir devir değildir.

Toplumun göz bağlarını çözmek
gereklidir...

İşte bu, içindeki vicdan azabın-
dan kurtulman için yeterlidir...

Sen kendine “ben ne yapabilirim”
diye sormuyorsan zaten çoktan
“C” şıkkını seçip kendine ihanet
etmişsindir.

Bu tercih yaşarken çürümektir,
yavaş yavaş ve acı içinde bir son...

Karnından Konuşmak...

Topluma ışık saçmak, oturma
odalarında söylenmek ya da sizinle
birebir aynı düşünen insanlar ile
sürekli aynı şeyleri konuşmak
değildir.

Elini taşın altına koymak,

Fikrin ne ise hürce, usulünce
açıklamaktır...

Kimsenin fikrine saldırmadan,
kırmadan incitmeden de senin neyin
yanında; neyin karşısında olduğun
bilinebilir.

Devir, karnından konuşmanın
bittiği devirdir,

“İnsan gibi insan” sorumludur;
neden mi sorumludur?

Zamanını nasıl geçirdiğinden...

Neler yaptığından ve neleri
görmezden geldiğinden...

Tavırlarından, toplum içerisin-
deki davranışlarından...

Kıscacası attığı her adımdan...

Suskunluğun Yükü Ağırdir!

Suskunluğun yükü ağır, sonu ise
kendine yabancılaşmadır.

Zaman şimdi değil ise, ne za-
mandır?

Bağlarımızı çözelim, evet...

Ama...

Esas iş bundan sonra başlıyor
unutmayalım...

Toplumun göz bağlarını çözme-
ye yardımcı olmuyorsak...

Birer “fikri şövalye” olamıyor-
sak...

Aydınlığa harç taşımıyorsak...

Karanlık için yakınmak abesle
iştigaldir. •

**Bir insanı, ancak
gerçekten
uyuyorsa
uyandırmak
mümkündür.
Ama, eğer
uyumuyor da
uyku taklidi
yapıyorsa, dünyanın
bütün gayretlerini
sarfetseniz, nafiledir.**

**Dünyada görmek
istediğinizi değişim kendiniz
olmalısınız.**

Mahatma Gandhi

Machu Piccu

İnka uygarlığı üzerine araştırmalar yapan Amerikalı Senatör Hiram Bingham, sık sık gerçekleştirdiği Peru seyahatlerinden birisinde, Melchor Arteaga isimli bir yerliyle tanıştı.

Kendisine “50 sent karşılığında yüksek dağların üzerindeki geniş alana yayılmış şehir

146

Hiram Bingham

Yazan: DENİZ BENER

kalıntılarını göstermeyi” vaat eden köylünün “bu hizmetinin bedelini” peşinen ödeyen Bingham, bugün dünyanın yedi harikasından biri olarak bilinen ve günümüze gayet iyi korunmuş bir biçimde ulaşabilen, And Dağları’nın ulaştırılması güç zirvesindeki İnka uygarlığının antik şehri Machu Picchu’yu 24 Temmuz 1911’de keşfetti.

Dilleri Nasıl Öğreniyoruz?

12 yaş civarında
bir dili ana dil gibi
öğrenme kapısı
kapanıyor.

Yazan: Uzm. Psk.
SEDEM DEMİR

Anne karnında duymaya başladığımız 32. haftadan itibaren sesleri tanımaya dilleri öğrenmeye başlıyoruz. Dil gelişimi burada başlıyor.

Ancak her gelişimsel özellik gibi dil gelişiminin de başlangıcı, öğrenilmeye en açık olduğu zamanı ve bitişi var. Dil öğrenmeye en açık olduğumuz zaman aralığı doğumla beraber başlıyor ancak 10 yaşlarında öğrenme hızımız yavaşlıyor ve 12 yaş civarında bir dili ana dil gibi öğrenme kapısı kapanmış oluyor. Dil öğrenmek insanlara doğuştan gelen bir özelliktir ama doğduğumuz andan itibaren hiçbir dilin etkisinde kalmazsak beynimizdeki dil bölgesi hiç uyarılmamış olur. Sonuçta dil gelişimi de o denli geç başlar ve bu durumdaki bireylerin yetkinlik düzeyini etkiler.

Genie adında bir kız çocuğu annesi tarafından doğumunun 20. ayından itibaren bodrum katında tek başına bırakılmış, dış dünyayla hiç iletişimi olmamış ve annesi onunla hiç konuşmamıştı. Genie bulunduğu 13 yaşındaydı ve hiçbir zaman bir dili ana dil yetkinliğinde öğrenemedi. Konuşabildiği cümleler gramer kurallarından yoksun “duvar kahverengi”, “ben aç”, “sen güzel”

Eğer bir bireyin iki veya daha fazla dili ana dil yetkinliğinde konuşabilmesi isteniyorsa eğitim 6 yaş dönemi geçmeden verilmelidir.

gibi cümlelerdi, yani kullandığı cümle yapıları düşünüldüğünde 2 yaşında bir çocuğun konuşması gibiydi.

Daha sonraki senelerde aynı Genie gibi bir çocuk daha bulundu: Isabelle... Çocuk bulunduğu 6

yaşındaydı ve o da Genie gibi iletişimden yoksun olarak büyümüştü. Ancak Isabelle kısa sürede büyük bir aşama göstermiş 8 yaşına gelene kadar akranlarının konuştuğu düzeyde ana dil yetkinliğine ulaşmıştı.

Farklı durumlarda dil sorununun yaşandığı örnekler de vardır. Örneğin, Chelsea doğuştan sağır ama doktorlar durumunu yanlış değerlendirmiş ve mental retardasyon

(*zekâ geriliği*) ve duygusal bozukluk tanısı konmuştu.

Bu yüzden Chelsea 31 yaşına kadar işaret dili öğrenmek ve konuşma terapisi almaktan da yoksun kalmıştı. Chelsea 31 yaşına geldiğinde tanılarının yanlış olduğu sonucuna varılmış ve Chelsea'nın sağır olduğu anlaşılmıştı.

Üstelik yapılan dene- melerde Chelsea'nın işitme cihazıyla neredeyse normal şekilde duyabildiği de ortaya çıkmıştı. Ancak daha sonraki dönemlerde Chelsea, Genie'nin

gösterdiği gelişimi gösterememiş gramer kalıplarını bile öğrenememiş, konuşması bebek düzeyinde kalmıştır.

Peki, Isabelle bir dili ana dil düzeyinde öğrenebilirken Chelsea neden öğrenememişti?

Bir dili ana dil yetkinliğinde öğrenmenin uygun bir dönemi vardır. Dil öğrenmede 13 ve 31 yaş çok geç iken, 6 yaşın ideal olduğunu bu yaşta yaklaşık 1 yılda bile ana dil yetkinliğine ulaşılabildiğini görüyoruz.

Bu hassas dönemde birden çok dile maruz kalındığında ne olur?

Eğer bir bireyin iki veya daha fazla dili ana dil yetkinliğinde konuşabilmesi isteniyorsa eğitim 6 yaş dönemi geçmeden verilmelidir. Ne yazık ki ülkemizde İngilizce eğitimi 4. sınıfta yani 11 yaşında başlamakta ve eğitim ana dil yetkinliği kazandırmaktan çok uzak olan ezberle dayalı, gramer kurallarıyla öğrenmeye yönelik yanlış bir sistemle verilmektedir. Bir çocuk doğduğu andan itibaren iki veya daha çok dile konuşulan bir ortamda büyürse bu dilleri ana dil yetkinliğinde öğrenmektedir. Çok dilli birey olmanın birçok avantajı vardır. Zihin gelişiminin (*bir bireyin, başkalarının kendisinden farklı istek ve inançlara sahip olabileceğini anlayabilmesi*) çok dilli çocuklarda çok daha erken yaşta geliştiği gözlenmiştir. Aynı şekilde “çok dilli” çocuklarda bilişsel beceriler olan soyut kavramları

Doğdukları andan itibaren birden fazla dile maruz kalan çocuklar akranlarına göre 1 yıl daha geç ve daha az kelime hazinesiyle konuşurlar.

anlayabilme, sorun çözme, dikkat gibi özelliklerin de akranlarına göre en az 6 ay daha gelişmiş olduğu gözlemlenmiştir. Çok dilli olmanın bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Doğdukları andan

itibaren birden fazla dile maruz kalan çocuklar akranlarına göre 1 yıl daha

geç ve daha az kelime hazinesiyle konuşurlar. Ancak kelime hazinesinin az olması ergenliğe kadar telafi edilebilir ve çok dilli çocuklar tek dil bilen akranlarıyla aynı hazneye iki dilde de sahip olurlar.

Peki; bir adada sadece bir İtalyan ve bir Fransız'ın olduğunu ve bu iki insanın da kendi dillerinden başka bir dil bilmediğini ve çocukları olduğunu düşünün. Anne çocuğuyla sadece İtalyanca konuşurken, babanın sadece Fransızca konuştuğu bir durumda çocuk hangi dilleri nasıl öğrenir?

Çocuk önce iki dilin karışımı kısıtlı kelimelerle konuşur. İki dilin de etkisinde kaldıkça yetkinliği artar ve 5 yaşına geldiğinde iki dili de ayrı ayrı ana dil yetkinliğinde konuşabilir.

Aksanlar nasıl ortaya çıkar?

Türkçe gramerinde ünsüz ayırımının önemli bir yeri vardır (geldim, geldin), İngilizce’de ise ünlüler önemli bir yere sahiptir (sit (oturmak) - seat (oturacak yer), hit (vurmak) - heat (ısı)). İçinde “ea” yan yana olan kelimeler de, “i” olan kelimeler de “i” olarak okunur. Ancak “ea” olanlarda “i” uzatılarak okunur, bu da kelimenin anlamını konuşurken tamamen değiştirir.

Japonca da ise “r” ve “l” ayrımı yoktur. Japonlar “l” harfini telaffuz edemezler çünkü onların dilinde “r” ve “l” için ayrı sesler yoktur, siz onlara “marul” dediğiniz takdirde onların “marur” veya “malur” demeleri onlar için aynıdır, siz “marul” derken onlar kendi söyledikleri arasında hiçbir fark görmezler.

Bebekler bu seslerin ayırımını doğduktan hemen sonra öğrenmeye başlarlar. Japonca konuşulan bir ailede “l” ve “r” seslerini duymadan yetişen çocuklar sonunda onu ayırt edemez hale gelirler.

Duymaya alışkın olduğumuz vurgular ve sesler aksanları oluşturur. Türkçe’de ünsüz harflerin

önemli olması, Türkçe’den sonra bir dil öğrendiğimizde oluşan aksanı etkiler, çünkü ilk önce Türkçe öğrenen birinin beyni, sesleri vurgulu söylemek için şartlanmıştır.

Sonuç olarak, beynimizin dil ile ilgili bölgesi doğuştan gerekli uyarılar ile etkilenmezse bir dilin

öğrenilmesi pek olanaklı değildir. Bir çocuk için doğumdan sonraki ilk yetişme yılları, aynı

Duymaya alışkın olduğumuz vurgular ve sesler aksanları oluşturur.

dil gelişimi gibi başka bir çok beceri (*bilişsel, motor becerileri gibi*) için en önemli dönemdir. Dil gelişimindeki hassas dönemde birden fazla dil öğrenmek her ne kadar geç konuşma olasılığına yol açsa da çocuk için bir avantajdır. Günümüzde ikiden

fazla dil bilmek aranan bir özellik olmuş, Avrupa’daki bazı yüksek lisans programlarında üç veya daha fazla dil yetkinliği tercih nedeni olmaya başlamıştır. •

sedemdemirbd@gmail.com

Kaynaklar

Gleitman, L. R., & Liberman, M. (1995). An invitation to cognitive science: language (Vol. 1). MIT Press.

Johnson, J. S., & Newport, E. L. (1989). Critical period effects in second language learning:

The influence of maturational state on the acquisition of English as a second language. *Cognitive psychology*, 21(1), 60-99.

TEMMUZ AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

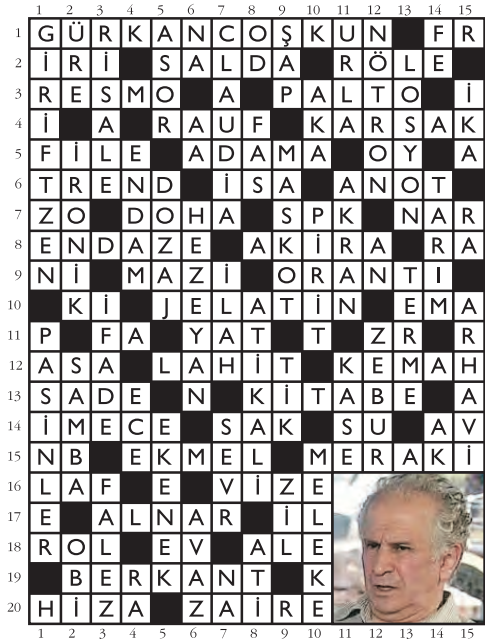
- 1-(b) Boğanotu 6-(c) Bir işi yürütenler 11-(c) Laka ile cilalanmış
 2-(d) Bencilik 7-(c) Gemi bağlama ipi 12-(d) Değerini yitiren
 3-(a) Bir salon dansı 8-(d) Ağılı bir madde 13-(b) Nesnenin küçük örneği
 4-(c) Çığır, tür 9-(a) Halatlı, iki makaralı donanım 14-(a) İri lapina
 5-(b) Küçük maymun 10-(a) Yanardöner 15-(b) Benmerkezci

"Bilginizi Denetleyin"

- 1-(c) İç Anadolu
 2-(b) Karadeniz
 3-(c) Plan
 4-(b) 2
 5-(b) 21 Mart-23 Eylül
 6-(c) Kemik
 7-(d) 18
 8-(b) 40
 9-(c) 13
 10-(b) Konya ovası
 11-(d) Hamdi Edip Çap
 12-(d) Birecik

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

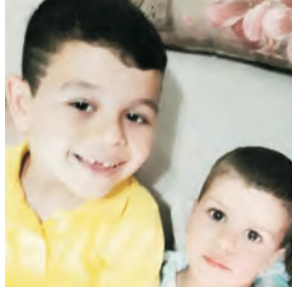
Özge Özdemir, İzmir

Rukiye Neva ve Hayrunnisa Özsoy, Ankara

Boramir Şahin, Aydın

Doruk Kaya ve Kayra Öz, Alanya

Duygu Şanal, Kayseri

Kaan Talha ve Nildadan Sezgin, İstanbul

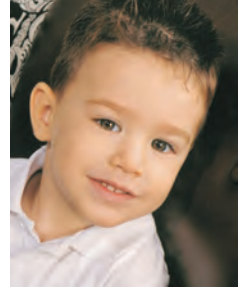
Zeynep Ahsen Meşe,
Giresun

Egehan Yardımcı, *Ankara*

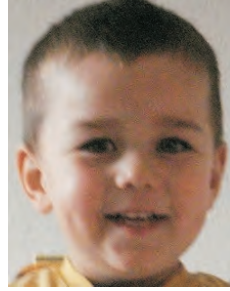
Kaan Efe Ay, *İzmir*

Tarık Aydoğan, *Manisa*

Kayra Tarıkcı, *İstanbul*

Mir Arzen Kalay, *Van*

Kağan Bozoğlan, *İzmir*

Umay Karamahmut, *Rize*

Deniz Uluç, *İskenderun*

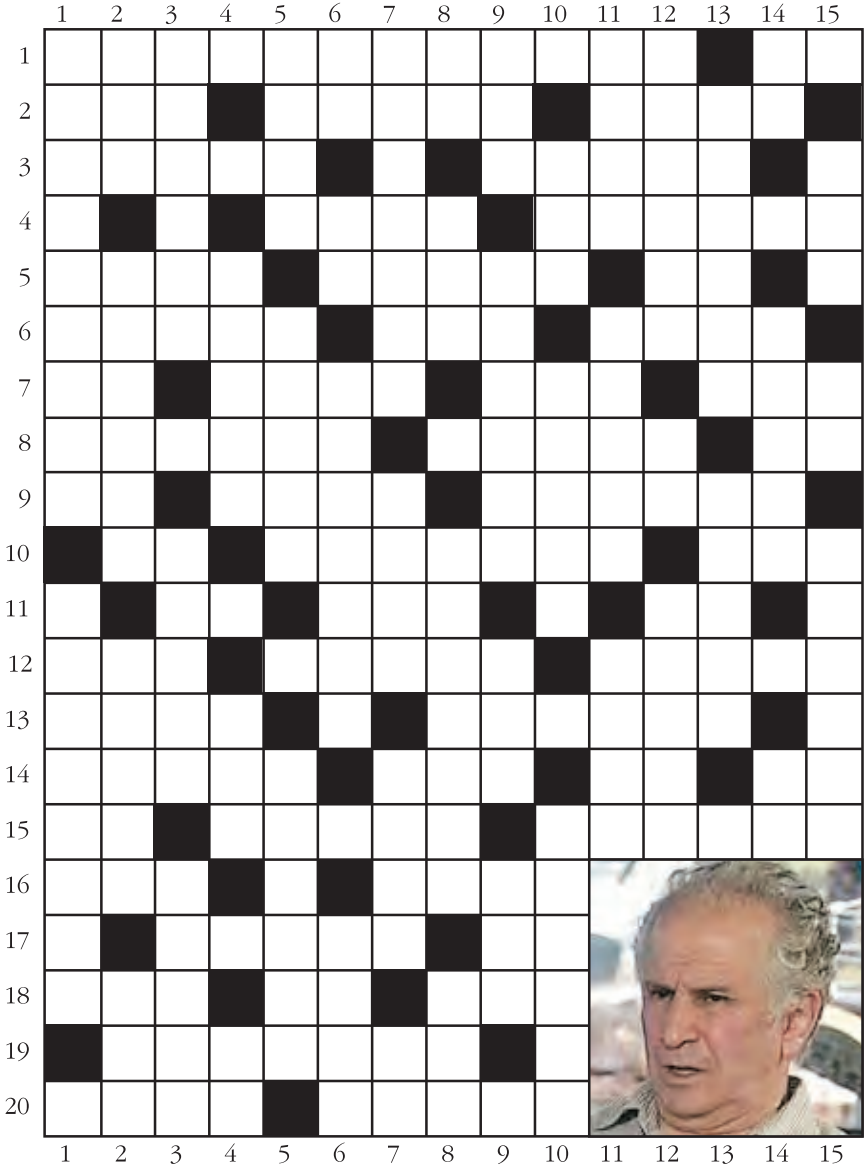
İlsu Meşe, *İstanbul*

Yusuf Onat Tali, *Tekirdağ*

Rüya Gültekin ve Zübeyde Nil Kalay, *Antalya*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-Fotografra görülen ve 'Komet' lakabı ile bilinen ressam,şair ve gravür sanatçımız.-Fransiyumun simgesi. **2-**Emsallerine göre daha cüsseli olan.-Burdur'da bir göl.- Bir cismin veya bir gücün biçimini değiştirmeye yarayan alet. **3-**Girit'te bir şehir.- Nikolay Gogol'un bir yapıtı. **4-**'..... Rauf' (edebiyatçımız).- Soluk kahverengi, karnı beyaz tüylü, kısa kulaklı bir köpek türü. **5-**Yün, pamuk vb. ipliklerden düğümlerle oluşmuş ağ.- Adak yapma işi.- Rey. **6-**Yönelmek, eğimli olmak.- Bir peygamber adı.- Kimyada artı yüklü elektrolit. **7-**Biçilmiş ekin demeti.- Birleşik Arap Emirliklerinde bir başkent.Sermaye Piyasası Kurulu'nun kısa adı. Çok taneli bir meyve. **8-**Eskiden kullanılan bir uzunluk ölçüsü birimi.- '..... Kurosawa' (ünlü Japon yönetmen).- Eski Mısır'da güneş tanrısı. **9-**Nikelin simgesi.- Geçmiş- Bir şeyi oluşturan parçaların kendi aralarında ve parçalarla bütün arasında bulunan uygunluk. **10-**İlgi eki.- Ambalaj için kullanılan ince, parlak, saydam bir madde.-Eski dilde bağirsaklar. **11-**Bir nota.- Gezinti teknesi.- Zirkonyumun simgesi. **12-**Baston.- Duvarları taş veya tuğladan, üstü taş bir kapakla örtülü mezar.- Erzincan'ın bir ilçesi. **13-**Basit, yalın.- Yazıt. **14-**Köy işlerinin köy halkıyla birlikte yapılması. - Uyanık, gözü açık.- Başlıca içeceğimiz.- Şikar. **15-**Niyobyumun simgesi.- En eksiksiz, en olgun.- Ahmet Vefik Paşa'nın Moliere'den uyarladığı bir yapıt. **16-**Söz, lakırdı.- Kırklareli'nin bir ilçesi. **17-**'Ferit' (Türk Beşleri arasında yer alan çağdaş Türk müziği bestecisi.- Vilayet. **18-**Gerçek olmayan davranış, gösteriş.- Konut.- Bir tür İngiliz birası. **19-** 'Samanyolu' şarkısı ile ünlenmiş merhum hafif Türk müziği solistimiz. **20-**Doğru bir çizgi üzerinde bulunma durumu.- Bugünkü adı Demokratik Kongo Cumhuriyeti olan Afrika ülkesi.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-' Asım Bey' (1851-1929 yılları arasında yaşamış olan ney virtüözümüz).- Erzurum'un bir ilçesi. **2-**İdrarda bulunan azotlu madde.- İroni özelliği taşıyan.- Güney Amerika'ya özgü yüksek ritimli bir dans türü.- Asya'da bir nehir. **3-**Küçük kitapçık.- Anlatım, söyleyiş.- Deniz kıyılarında yüksekçe oluşan coğrafi oluşum. **4-**Vücut, beden.- Kraliçe.- Radyumun simgesi. **5-**Atlas Okyanusu'nda Portekiz'e bağlı takımadalar topluluğu.- Tür, yaş ve sağlık durumuna göre ilaçların tedavi miktarının ve uygulama biçiminin belirlenmesi.- Ekime elverişli, ekilecek tarla veya yer. **6-**Sodyumun simgesi.- Bir haber ajansının simgesi.- Saçmalama, sayıklama.- Ses. **7-'**..... Cardinale' (ünlü İtalyan aktrist)- Tanrı.- Birinci Dünya Savaşı sonrası Osmanlı İmparatorluğu ile İtilaf Devletleri arasında yapılan antlaşma.- Olumsuzluk belirten bir ek. **8-**Ateş.- Afrika'da bir ülke.- İstanbul'un bir semti.- Gelecek. **9-**İnce kum ve çimentoyla yapılan düzgün döşeme sıvası.- Uğur getireceğine inanılan şey.-İstemsiz yapılan kas hareketi.- Bir çalgı türü. **10-**Büyük kardeş, ağabey.- Başlıca demir sülfürden oluşan, parlak sarı renkli bir cevher.- Tekrarlama sonucu kazanılan yatkınlık, alışkanlık. **11-**İzmir'in bir ilçesi.- Aynı yaşta olan.- Cam, çini, toprak vb.nden yapılmış derince çanak. **12-**Atomlarda bulunan yüksüz parçacık.-Tarla sınırı.- Kutsal bir kitap. **13-**Deri ve saç bakımında kullanılan alkollü veya alkolsüz, kokulu sıvı.- Samsun'un bir ilçesi. **14-**Demirin simgesi.-Gerekli, yararlı bitkileri yetiştirmek amacıyla toprak üzerinde yapılan çalışmaların bütünü.- Bazı yörelerde ayrına verilen ad. **15-**Yapma, etme.- Arjantin'in plaka işareti.- Artvin'in bir ilçesi.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

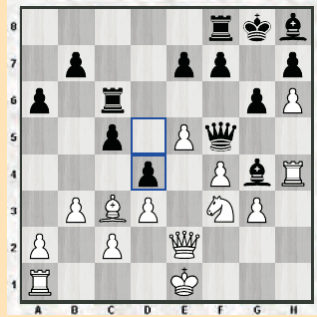
Mustafa Yıldız

AVRUPA BİREYSEL SATRANÇ BİRİNCİLİĞİ

Tamaz Gelashvili - Mustafa Yılmaz, 10. Tur

Siyahın 17...d4! hamlesi derin bir sürüş. 18.Fd2 Fxf3 19.Vxf3 Fxe5! Her şey bu piyon uğruna yapıldı. 20.g4 Vf6 21.Kh3 Fd6 22.0-0-0?! (22.f5!?) Kfc8 23.Şb1 b5 24.f5 c4 25.fxg6 hxg6 26.h7+ Şh8 27.Vd5 Kc5 28.Vh1 cxb3 29. cxb3 Kc2 30.Kc1 Kxc2 31.Fxc1 Vf2 32.Fb2? (32.Vd1 zorunluydu.) 32... Vc3+ 33.Şa1 Fe5 34.Vf3 f6 35.Kh1 Vc6 Beyaz vezirin siyahın bölgesine girişine izin yok. 36.Vh3 Vd5 37.g5 Kc7 38.Ke1 (38.Kf1 veya 38.Kg1 daha iyi.) 38...a5 39.Vh6 Vf7 40.Vh1

Ve8 41.Vd5 Şxh7 Beyaz, durumu düzeltilti, d4 piyonunu da alırsa üstün bile sayılabilir. 42.a3? Kc6 43.Kxe5 fxe5 Hesapsız kalite fedası siyahın işini kolaylaştırdı. 44.Vxe5 Vf8 45.Vxd4 Kd6 46.Ve5 a4 47.b4 Şg8 48.Vxb5 Va8 49.Vc4 Vd5 50.b5 Vxc4 51.dxc4 Şf7 52.Fc3 Şe6 53.Şb2 Kd3 54.Şc2 Kf3 55.c5 Kf8 56.c6 Kb8 57.c7 Kf8 58.Fg7 Ke8 59.Şc3 Şd6 60.b6 Şc6 61.Fd4 Şb7 Piyonlar bloke edildi. 62.Fc5 e5 63.Şb4 e4 64.Fe3 Kf8! Çok saldırgan bir kale olma yolunda. 65.Şc4 Kf1 66.Fc5 Kd1 67.Şb5 Kd5 68.Şc4 Kxg5 69.Fe3 Kf2 70.Şd5 Ka2 71.Fc5 e3 72.Fxe3 Kxa3 73.Fc5 Kb3 74.Şe6 Şc8! Siyah, önlemi elden bırakmıyor. 75.Şd6 a3 76.Şd6 a2 77.Fd4 g5 Beyaz terk etti. 0-1 GM Yılmaz, sabırlı ve dikkatli bir oyun sonu oynadı.

Maxim Matlakov - Pavel Ponkratov 4. Tur

Tam bir "Beyaz oynar kazanır" konumu. 28.d7! (Aslında bu bir çifte tehdit; hem fil isteniyor hem şah ile kaleye çatal atılacak.) 28...Fxd7 29.Ae6+ Şe7 30.Axf8 Kxf8 31.Fc4 Siyah, beyazın açık üstünlüğünü kabul etti ve terk etti. 1-0 Matlakov, turnuva sonunda kendisiyle birlikte 8,5 puan alan Fedoseev ve Jobava'nın önünde averajla birinci oldu.

Emre Can - Artashes Minasian 7. Tur

Siyah son hamlesi 47...Ae7-d5 ile f4 piyonuna saldırıyor ama olaylar onun tasarladığı gibi gerçekleşmiyor. **48.Axg6! a4** (Siyah f piyonunu alamıyor: 48...Axf4?? 49.Axf4 Kxf4 50.Kg8! ve beyaz kazanır.) **49.Kxd5 Fxg6 50.f5 Fh7** İki piyon öne geçen beyaz açık ara önde. **51.Ka5 Kb6 52.Şg3 Şg7 53.Şf4 Şf6 54.Ka7!** File sığınak yok. Siyah terk etti. 1-0

Sergey A. Fedorchuk - Yakup Erturan 3. Tur

Beyazın 37.Kf1 hamlesi savunma için yeterli olmuyor. **37...e3!** Bu piyon sadece şaha hücumu katılmakla kalmıyor, vezirini ikinci yataya indirecek olan çapraz yolu da açıyor. **38. Fxe3 Vc2!** Hedef kareler g2 ve h2. **39.Vxf6? Kxg2+ 40.Şh1 Kxh2+** Sonraki hamlede mat olduğunu gören beyaz, terk etti 0-1

Cemil Can Ali Marandi - Stanislav Bogdanovich, 9. Tur

21.b3! (D1) (Bu basit bir tuzaktır: 21...Vxc3 22.Af5+ ve siyah beyaz vezir siyah veziri yer.) **21...Vc6 22.d5! Vd8** (Küçük bir piyon ne büyük tehditler savuruyor. 22...exd5? Oynanamaz 23.Kxe7) **23.dxe6 fxe6 24.Vxe6**

(D2)

(D1)

Fc5 25.Vd7+ Vxd7 26. Kxd7+ Şh8 27.Ace4 Kbe8 28.Şf1 Fb6 29.Ke2 b4?? Son hatayı yapan kaybeder. **30.Af6!** (D2) (İki ayrı mat tehdidi önlenemez. 30...Kxf6 31.Kxe8+ Kf8 32.Kxf8+# veya 30...Kxe2 31...Kxh7 Arap matı.) Siyah terk etti. **1-0** Olsaydı Turnuva Güzellik Ödülü, bu oyuna verilir.

Bize Gönderilen Kitaplardan

Kenti Dinlemek

Alev Ertelek

Büyüyenay
Yayınları

Kentlerde var olan sınırlar mimari açıdan sokaklar yahut başka kentsel ayrıntılar olabilir; sosyolojik açıdan ise bu sınırlar sosyo-ekonomik seviyede, etnik ve kültürel farklılıklarda karşımıza çıkar. Bu farklar Osmanlı kent deneyimi boyunca geçirgen olmuştur ve azalarak bile olsa hala geçirgenliğini muhafazaya eğilimlidir. Mahalle bu geçirgenliğin ana kaynağı, temel besleyicisidir. Toplumsal çatışmaların önüne geçilebilmesi için mahallenin bu dayanışmacı özelliklerinden yararlanmak imkânı varken, kentsel dönüşüm projeleri çerçevesinde mahallenin doğal dokusunun zedelenmesi, mahallelerin tek sınıflı kapalı yerleşmelere dönüştürülmesi mevcut ekonomik/sınıfsal ya da etnik gerilimlerin çatışma yaratma potansiyelini artırmakta, farklılıkları birer dışla(n)ma nedeni haline getirmektedir. Kentsel yenileme

uygulamaları kapsamında, belirli bölge ve mahallelerin tamamen boşaltılması, buralarda yaşayanların şehir dışındaki görece ucuz/ama gidenler açısından yine de pahalı sosyal konut alanlarına gönderilmesi, ekonomik, kültürel, siyasal, mekânsal ve bunların bir araya gelmesi halinde oluşan bütünsel toplumsal dışlanma sendromunun doğmasına neden olabilir. Bu kitapta, İslam ve kent ilişkisi, somut olan ve olmayan kültürel mirasın korunması, kentsel yenileme, ayrışma, gettolaşma, kentsel yoksulluk, sınıf-altı olma, çöküntü söylemleri, soylulaştırma, kent hakkı, kentsel adalet gibi bazı temel kavramların Tarihi Yarımada bağlamında neye karşılık geldiğini göstermeye çalışıyorum.(...)

On İki Caesar'ın Yaşamöyküsü

Gaius Suetonius
TranQuillus

Çeviren
Güngör
Varinlioğlu

Arkeoloji ve
Sanat Yayınları

41 yıl Üniversite'de Latin Dili ve Edebiyatı öğreten Güngör Varinlioğlu Latince'den şiirler, düzyazılar dilimize

kazandırdı ve kazandırmayı sürdürüyor. Publius Vergilius Maro'un Çoban Türküleri; Gaius Sallustius Crispus'un Catilina Tertibi; Marcus Valerius Martialis'in Epigramlar; C. Valerius Catullus'un Şiirler, Ovidius'un Hero ile Leander, Gaius Iulius Phaedrus'un Masallar adlı yapıtlar Türkçeleştirdiği kitaplardan bazıları. Ayvalık kıyısında Roma Devletinin 200 yılının belgeseli sayılan kendini yazmaya adanmış İS. II. yüzyıl yazarı Gaius Suetonius Tranquillus'un "On İki Caesar'ın Yaşamöyküsü" yapıtını da akıcı bir dille Latince aslından çevirdi. Cumhuriyet yönetiminden, Princeps'liğe, İmparatorluğa geçiş sürecini ve sonrasını 'başkan'ların kişiliklerini her yönüyle sergileyerek anlatan yapıt aslında renkli bir tarih panoraması. Bir zamanlara dünyayı titreten on iki Sezar'ın yaşadıkları ve yaşattıklarını sıralarken, insanoğlunun geçmişten ders almadan yineleyip durduğu hatalarını anımsatıyor. Değişen dünyada değişmesi ve değişmemesi gereken gerçekleri gözler önüne seriyor. Türk kültür tarihinde önemli yeri olan Eşi Ender, yeraltından yerüstüne, denizdibinden günyüzüne arkeolojik mimari, sanat tarihi çalışmaları yapan kızları Gunder, Güzden ile bilime, sanat, kültüre katkılar sunmayı sürdüren Güngör Varınlıoğlu Latince "festina lente" "yavaşça acele et" deyimini rehber edinerek yeni çalışmalarını sunacak.

Kırbaç Düğümü

Aydan Yalçın

Yasak Meyve
Yayınları

Her alanda varlıklarını hissettiren kadınların şiirdeki solukları da yükseliyor. Şiirde kadının adı var diyebilmemizi sağlayan günümüz kadın şairlerinden biri Aydan Yalçın. Sadece şiir yazmakla yetinmeyen şiir dergileri, söyleşiler, şiir dernekleri gibi alanlarda da var gücüyle kadın ve şair kimliğiyle koşturan Aydan Yalçın'ın bu dördüncü kitabı. Aşkence; Ay Konuşsun; Gül Makası ardından Kırbaç Düğümü'nde yaşamı, anlamını, aşkı, ölümü sorguluyor. Besteci Hikmet Tunç'un yorumuyla Yürü aşkın üstüne, diyen Yunus Emre'nin, Karacaoğlan'ın izinden gidiyor Aydan Yalçın. Çukurova'nın şairkızı. Hüüzünle biten aşklarını selamlıyor, bu şiirlerde. Uslanmaz bir yolcu çünkü, o. Ölümüne inat, anılardan ve hayallerden geçiyor sürekli. Yaraları kabuk bağlasın diye..." Herkes gitti/bir onlar kaldı içeride/Paslı gecelere uyuyup/cılalı sabahlara uyandılar kaç kez/kaç kez/uzatmalı bir ağrıda buluştular/mutlanıp/ aktılar uykusuz düşlere ılık/ (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: DİDEM USLUER, ANTALYA

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

NEJDET VERGİLİ

Nejdet Vergili 1954 yılında Bafra'da doğdu. 1980'de Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nü birincilikle bitirdi. 2007 yılından itibaren çalışmalarına İtalya'da ağırlık verdi. Floransa, Roma, Venedik'de sergiler açtı. 2010 yılında İtalya'da değişik şehirlerde kısa aralıklarla açtığı sergilerle adından bahsettirdi. 2011 Eylül ayında Treviso kentinde sergi açan Nejdet Vergili, çalışmalarına yurt dışında da devam ediyor.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320